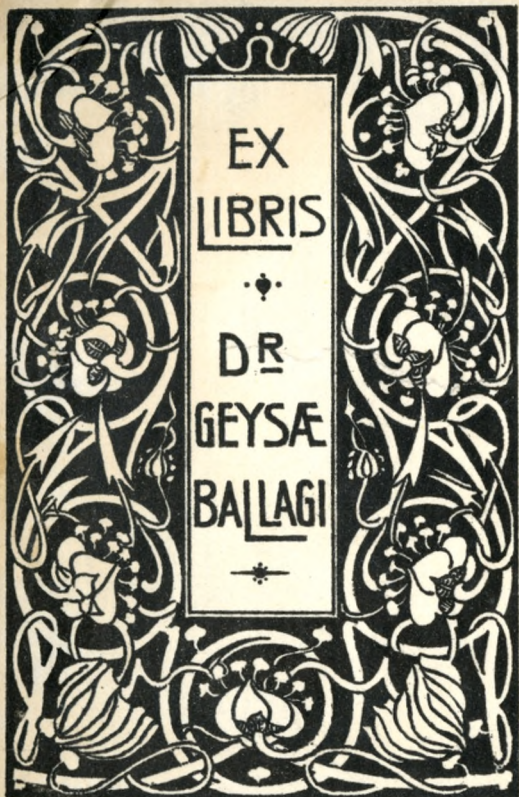

The image shows the front cover and spine of an antique book. The cover is decorated with a marbled paper pattern in shades of blue, black, and gold. The spine is bound in a dark, textured material, possibly leather or cloth, and features gold-tooled lines and text. The title 'Politikai röpiratok' is printed in gold on the spine, and the number '24.' is printed below it. The book shows signs of age, with some wear and discoloration on the cover.

Politikai
röpiratok

24.

1976

1994

1999-07-07

- 1.) 001 0005 958 442
- 2.) 001 0005 958 459
- 3.) 001 0005 958 466
- 4.) 001 0005 958 473
- 5.) 001 0005 958 480
- 6.) 001 0005 958 497
- 7.) 001 0005 958 503
- 8.) 001 0005 958 510

- 1., Javallat Pestmegye törvénykezési rendjéről. M. J. P. 1840.
- 2., Jelentés Pest-Pilis és Solt k. e. megyék 1839/40. évi országgyűlési követének. 1840.
- 3., Követ-jelentés az 1839-40. ki országgyűléséről. Deák Ferenc és Herkuleus Károly. 1842.
- 4., Lajtsánatalaságról névben egy ratnak. 1844.
- 5., Végsővári a comagyi követeknek az 1843/4-iki országgyűlésről. 1845.
- 6., Követ-jelentés az 1843-44. ki országgyűléséről. Komtat, hely uttal és Tomcsányi József. 1845.
- 7., Ein Wort zur Zeit von einem ungarischen Rechtsfreund. 1864.
- 8., Az 1869/72. országgyűlés képviselőháza működése. Felv. tunktor Tomcsányi Pál képviselőházi elnök három végjelentésében stb. 1872.

24

168

JAVALLAT
PEST MEGYE'
KÖZIGAZGATÁSI
R E N D S Z E R E
I R Á N T.

K É S Z Í T É
E G Y K E B E L B E L I K Ü L D Ö T S É G .

S Z E R K E S Z T É
N Y Á R Y P Á L ,
M E G Y E I F Ő J E G Y Z Ő .

Pesten, 1840.

Nyomt. Trattner-Károlyi betűivel,
uri utsza, 612.

Péterny 1836-ban egy kálvériességét vállalt, mellyel 1837-ig az egyházi és világi életben is
teljes szabadságot élvezett. Azonban 1837-ben a pápa által kiközösítve, 1837-ig a
kálvériességét folytatta. A miniszter által megfogalmazott körlevélben a cím alatti:
a pápa által kiközösítve, de 1841-ben a pápa által visszavont. A körlevélben a cím alatti:
(ld. kálvériesség). Később a pápa által a pápa által kiközösítve, de a pápa által visszavont.
teljes szabadságot élvezett, és a pápa által kiközösítve, de a pápa által visszavont.
kálvériességét folytatta, mellyel 1837-ig az egyházi és világi életben is
teljes szabadságot élvezett. Azonban 1837-ben a pápa által kiközösítve, 1837-ig a
kálvériességét folytatta. A miniszter által megfogalmazott körlevélben a cím alatti:
a pápa által kiközösítve, de 1841-ben a pápa által visszavont. A körlevélben a cím alatti:
(ld. kálvériesség). Később a pápa által a pápa által kiközösítve, de a pápa által visszavont.

A tekintetes nemes Vármegye' közelebb mult évi 5644. szám alatt költ végzése által a' végett küldetvén ki: hogy a' megyei 'Tisztviselők' számára hivatalos foglaltosságaikban útmutatóul szolgálendő szabályokat dolgozánk ki, alázatosan jelentjük: hogy folyó évi Január' 4-én összeülvén, mindenek előtt magát kiküldetésünk' tárgyát vettük fontolóra; 's tudva lévén előttünk, hogy egyes Tisztviselők' számára némi útasítások már ezen nemes megyében is léteznek, nem csak, hanem a' közigazgatásnak azokat érdeklő részei gyakorlatilag is, 's a' legfőbb sikerrel szerintek vitetnek véghez, ennyiben munkálódásunkban magunkat némileg elősegítve láttuk; de más részről nem lehetett nem látnunk azon nagy hézagokat, mellyeket a' már fennálló rendszabásokban az egyesítő elv' hiányzása okozott. Ezeknek czélszerű, 's *Helyhatósági rendszerünkkel* megegyezőlegi betöltését vélvén azon feladatnak, mellynek megfejtése ránk bízott, miután meggyőződünk a' felől: hogy azon kölcsönös viszonynál fogva, melly a' megyei Gyűlések 's Törvény-székek mint *határozó*, 's a' megyei 'Tisztviselőség' mint *végrehajtó* testület közt törvény szerint létezik, emez utóbbinak a' nélkül: hogy egyszersmind a' vele olly szoros kapcsolatban álló határozó testület munkássági köre is közelebről meghatározottassék, útasítást adni nem lehet, 's egyiknek, szintűgy mint másiknak törvényes elvre kell alapulnia; munkánkat két részre osztánk, mellynek egyike a' *Köz, és Kisgyűlések', Törvény, — Arva- és Számvévószékek'*, 's *küldöttségek'* tartása' módját, másika pedig a' 'Tisztviselők' hatósága, 's kötelességei' körét foglalja magában; 's elvül a' megyei dolgok feletti tanács-

kozásban a' törvény által kimondott, 's az ország' alkotmányos szerkezetével egy idejü nyilvánosságot', a' végrehajtásban pedig a' megyei Tisztviselők' Felelőségét állítók fel. Ezen egyszerű, de véleményünk szerint a' megyei hatóság egész rendszerét kifejtő elveket, 's a' részint írásban foglalt, részint százados szokás által jóvá hagyott gyakorlatot követve, ide f. alá mellékelte „*Pest Vármegye' Helyhatósági Rendszere*“ czimü dolgozatunkban igyekeztünk a' ránk bizattaknak, csekély erőnk, 's tehetségünkhöz képest megfelelni; 's azt, nem azon bizakodással ugyan, mintha tökéletest mutathatnánk elő, de minden esetre azon belső megelégedéssel terjesztjük a' tekintetes Rendek elébe, mellyet csak alkotmányos haza' polgára, 's csak akkor érezhet méltán, midőn a' mindenkit érdeklő közigazgatásnak bármely csekély ágában a' törvényes rendet minden önkénytől biztosítva lenni reményli. Befejezőleg javallatképen hátrak vagyunk megemlíteni: hogy miután kiküldetésünk a' megye' alsóbb szolgálóra ki nem terjedt, de különben is azoknak kötelességeit a' Tisztviselőkével egybefoglalni nem láttuk helyén lévőnek, bemutatott jelen munkánk' megvi'sgálása után méltóztatnának a' tettes Rendek a' szolgálk' kötelességeit is kidolgoztatni, 's ugyan az alkalommal, a' megyei régibb rendszabásokat is megvi'sgáltatni, olly végre: hogy ha benők az idő' mostani körülményeibehez képest némi változások lennének szükségesek azok minél előbb megtétethesének. Költ Pesten Május 22-én 1837. Kovács György m. k. Elnök. Fáy András m. k. Táblabíró. G. Ráday Gedeon m. k. B. Bánffy Pál m. k. Kovácsioczy László m. k. Táblabíró. Tahy Károly m. k. Táblabíró. If. Bernát György m. k. Táblabíró.

Nyáry Pál m. p.
Küld. Jegyző.

Pest Vármegye'

Helyhatósági Rendszere.

§. 1. A' Vármegye helyhatósági joggal-jure municipalis-bir; 's annál fogva a' 3-ik rész' 2-ik czime szerint, törvény alkotta szerkezete' határai közt ön keblében kötelező erejű *Intézeteket*, 's azokon időrül időre a' kor' szükségeihez alkalmazottan czélszerű javításokat is tehet.

§. 2. A' Vármegyét a' keblebeli Karok' és Rendek' *összesége* teszi, 's ezen alakban, valamint a' *törvényhozásba*, mint annak egygyik ki egészítő tagja, szabadon választott képviselői által befolyással van: úgy az alkotott törvények és azokkal egyezőleg kiadott felsőbbi Rendeletek' *végrehajtásának* is egyedül törvényes eszköze.

§. 3. E' beli alkotmányos rendeltetésének megfelelőleg akármely időben, törvényes Elnökei, t. i. a' *Fő*, - vagy *Alispány'* 's ezeknek akadályoztatása esetében, hivatali idejét tekintve legidősbb Fő szolgabíró' előlülése alatt tartandó közgyülekezeteiben szabadon tanácskozik, 's határoz; a' törvényeken akárhonnan ejtett, sérelmek' orvoslása tekintetéből a' törvényt szabta úton lépéseket tészen; 's az Ország' valamennyi Törvényhatóságaival szabadon értekezik. Határozatait, — mellyeket sem a' Kisgyűlések, sem annyival inkább a' Fő- vagy Alispányok meg nem változtathatnak — ön választotta, 's egyedül ön parancsától függő Tisztviselői által véteti foganatba.

§. 4. Fő eleme a' köz dolgok feletti tanácskozásokban, 's azok' folytatásában a' *nyilvánosság*, a' végrehajtásban Tisztviselői' *felelősége*.

§. 5. Dolgai, alkotmányos viszonyainál fogva különbözők, t. i. olyanok:

a) mellyek az Országot általánosan, vagy magát a' Vármegyét 's a' Karok' és Rendek' jogait közönségesen — *publico politica* — vagy magánosok' jogait a' törvény' rendszerinti útjára nem tartozólag.

b.) mellyek emez utóbb érintetteket a' törvény' útján — *judicialia* —

c.) mellyek a' köz bátorságot 's azon ejtett sérelemnek, a' vétkes' megfenyítésével, 's a' sértett fél' lehetőképi kármentesítéséveli orvoslását — *Criminalia*. —

d.) mellyek fő gyámi jogánál 's törvényes kötelességénél fogva az árvák' mind erkölcsi, mind vagyonibeli állapotját — *Orphanalia*. —

e.) mellyek az adózó nép' törvényes jogai' épségben tartását — *Urbarialia*. Végre

f.) mellyek a' köz adót; annak igazságos felosztása, pontos beszédése, 's a' beszédett pénzek' rendeltetési céljokra fordittatása iránti felügyelést; nem különben mind az átmenő mind a' szállást tartó katonaság' beszállítása 's élelmezése iránti gondoskodást — *Contributio-nal-Commissariatia* — illetik.

§. 6. Az előszámláltakban a' tárgyak' különbfélesége szerint törvényes hatóságát a' Köz- és Kisgyűlésekben, *Polgári és Fenyítő Törvényszékek, Számvevő, Adórovásokat igazító 's Adókönyvetskéket összetartó Székek, Küldöttségek'* választott törvényes birái, egyszersmind felelős *Tisztviselői*, és szolgálai által gyakorolja.

I. CZIKKELY.

A' K ö z g y ü l é s r ö l.

§. 1. Pest Vármegye' Karai és Rendei a' régi gyakorlat szerint 's változhatlan időben multhatlan tartatni szokott *időszaki-periodicus* — négy Közgyűlésen kívül is, valamennyiszer akár a' Főispány, akár a' Köz- vagy Kisgyűlésen össze gyült Rendei által, valamelly fontosabb, 's haladéktalan intézetet vagy orvoslást kívánó tárgy feletti tanácskozás végett Közgyűlésre határnap tüzetik ki, szabadon öszszegyűlnek; a' Tisztviselők pedig okvetlen megjelenni, 's a' Gyűlés végét bevárni, 's ha talán meg nem jelenhetnének elmaradások' okát Megyéhez intézendő jelentésükben előterjeszteni kötelesek.

§. 2. A' dolog' természete, 's nyilvánosság kívánja: hogy a' Gyűlésnek legalább nevezetesebb tárgyai, a' Rendei előtt, kik épen tanácskozás végett hivatnak össze,

annak megnyitásánál előbb tudva legyenek. Ez okbul az időszaki Közgyűléseket hirdető körlevelekhez az első és második napon előlegesen felveendő kiszemelt tárgyaknak első Alispány által készített jegyzéke egész kiterjedésben hozzá melléklendő; a' rendkívüli Közgyűléseket jelentő hirdetményekbe pedig, azoknak tárgyai körülményesen beiktatandók. 'S minthogy közöttök olly fontos 's terjedelmesebb foglalatú tárgyak is lehetnek, mellyekhez a' Gyűlésen egyszelri szokott felolvastatás 's hallás után kélőleg szólni nem ehet, ne hogy e' miatt a' Rendek' mind egyikét egy formán illető tanácskozási részvét' törvényes szabadságával éléstől a' nagyobb rész tetteleg fosztassék meg: ezen tekintetből minden Közgyűlés előtt két nappal, valamelyik kisebb teremben a' Főjegyző által a' Megyeház kapujára ki függesztendő előre jelentés szerint *közirat* — *dictatura* — tartatik, mellyen a' kiszemelt tárgyakat magokban foglaló Irományok közül azokat, miket a' meg jelenendők kívánnak, az alispányi jegyzékben kitűzött rendet meg tartva, ön költségén egész kiterjedésben is mindenki le irathatja. 'S mivel gyakran meg esik az is: hogy a' Gyűlés előtt kevéssel, vagy épen annak folyamata alatt érkezik valamely nevezetes tárgy; illy esetben telyes joga van a' Rendeknek kívánni: hogy arra nézve a' tanácskozás más napra halasztatván, az alatt *közíratra* bocsáttassék.

§. 3. A' Gyűlés' meg nyitásakor, a' két első napra kiszemelt tárgyak' jegyzékét' — mellyhez a' Gyűlés' kihirdetése óta időközben érkezettek hozzá adandók, — az első Alispány a' Főjegyzővel felolvastatja, 's ennek megtörténte után a' Főjegyző a' Közgyűlés elébe terjesztendő valamennyi iratokról, az A.) szerint hat példányban készített summás kivonatok közül egyet az Elnöknek átnyújtván, a' többit a' Karok és Rendek közt szétosztja. Ezután:

§. 4. A' jegyzői hivatal csupán azoknak, kiknek az 1-ső §. szerint kötelességből is jelen kell lenniük, nevezetesen: az Elnöknek, 's valamennyi Tiszviselőnek neveiket öszsze írja; a' Rendek többi részének név szerinti feljegyzése szükségtelen lévén azért: mivel az, részint a' nagy sokaság, részint a' miatt, mivel sem meg jelenések sem el távozások határozott időhöz kötve nincs, tökéletesen különben sem eszközölhető.

§. 5. Az időszaki Közgyűlés' tárgyai előterjesztésének napi rende következő:

a.) A' közelebbi időszaki Közgyűlés' óta tartott Kisgyűlések' jegyző könyveinek helyben hagyás vagy talán változtatás, minden esetre azonban szükséges tudomás végett előterjesztése. Mi is, hogy sok időt ne fogjon el, következő módon menend végbe: a' jegyzői hivatal folyószám szerint csupán a' Kisgyűlésen felvett tárgyakról, 's azokra költ határozatokról készített rövid, egyedül a' dolog' velejét érdeklő kivonatot olvassa fel, úgy mindazáltal: hogy ha a' Karok és Rendek' közül valaki akármely számra a' Jegyző könyvet magát is egész kiterjedésben felolvastatni kívánja, ezt a' jegyzői hivatal azonnal telyesíteni köteles. Egyébiránt megjegyeztetik: hogy a' kisgyűlési jegyző könyvek' illy móddal meg hitelesítése azon esetben ha 1-ső napon 9—10 óráig be nem fejeztethetnek, a' következő napokon szinte 9—10-ig folytattatik.

b.) Tíz órakor kezdetik az Alispány által kiszemelt tárgyaknak a' kihirdetett és felolvasott Jegyzékben foglalt rendeli előadása, 's ezen rend csupán azon esetben szakasztathatik félben, ha közülök valamelyiket, többiek-nél nagyobb fontossága vagy talán halasztást nem szenvedhető volta tekintetéből a' többség előbb akarná felvételni; vagy ha valaki által, valamely köz érdekű tárgyban indítvány tétvén a' felett a' Karok és Rendek azonnal tanácskozni kívánnak. Ezt követi

c.) A' Húsnak, mint első élelmi ágazatnak mindenkit közelebbről érdeklő árszabása.

§. 6. Az előbbi §-ban előszámlált tárgyak után melőzhetlenül következnek:

a.) Az Alispányok által elnöki hatóságukhoz képest őnfelelőségök mellett tett intézetekről viit Jegyző könyvek' be mutatása 's kivonatiás felolvasatása.

b.) A' hátra lévő tudósítások' jegyzékének a' Jegyzői hivatal általi felolvasatása 's az illető Tisztviselőktől 's Küldöttségek' Elnőkeiktől az elmaradás' okának számonkérése.

c.) Azon Táblabirák' és Tisztviselők' bejelentése, kik az alább alakítandó sorozat szerint a' Törvény- és Számvevőszékre meghivatván, a' nélkül, hogy elmaradásuknak, az illető Alispánynál helyes okát adták volna, meg nem jelentek.

d.) Ezek után következnek a' Főjegyző által szőtt osztott Jegyzékben foglalt többi közgyűlési tárgyak, azon meg jegyzéssel: hogy közülök a' jó lelkű hitelezők' keresetè, 's árvák' javainak biztosítása' tekintetéből rendelő zárt, ellenmondásokat, előintéseket, urbéri panaszokat, adózók' pénztárát, árvák' 's özvegyek' sérelmeit illetők előlegesen felveendő.

§. 7. Azokon kívül, mik a' törvények által kirekesztőleg Közgyűlésekre jelettetnek ki, annak intézkedése 's hatósága alá tartóznak még:

a.) Minden esztendőben a' közigazgatási szükségek' fedezésére kívántató házi adó mennyiségét meg határozni.

b.) Nemes személy fenyítő vagy büntető perbe, — ki vévén az 1715-ik évi 7-ik 1723. 7: és 9-ik törvény czikkelyben foglalt, 's azon eseteket, ha valamely nem nemes személy ellen már folyamatban lévő perben kifejlett körülménynél fogva birói ítélet által büntársnak találtnak — csupán közgyűlési határozat' következtében idéztethetik. Ennél fogva

c.) A' hivatali kötelességeiknek meg nem felelő vagy máskép' is megrovott megyei Tisztviselőket is valamint felelet teher alá vonni; úgy büntetésök nemét és modját meghatározni is egyedül annak áll hatalmában. Úgy szinte:

d.) Azon esetben is ha valaki a' Karok' és Rendek' közül akár a' Megye-törvényszéke előtt akár egyébütt folyamatban lévő fenyítő per alatt lenne 's ez akárki által szóba hozatnék a' felett: résztvehet e' a' köz tanácskozá-sokban? rendelkezni.

e.) Ha olly tárgy adja magát elő, mellynek meg vizsgálása vagy végrehajtása törvény szerint, vagy nagyobb fontossága tekintetéből Küldöttség által eszközendő, annak tagjait, 's mindenkor Elnökét is ki nevezni; az időközben halál által kimúlt, vagy a' megyéből el távozott, vagy végtére, valamely, — azonban mindenkor a' megye' közönsége által meg bírálandó, — ok miatt felmentett tagok helyett másokat választani.

f.) A' megyebeli Táblabírák közül a' polgári, — fenyítő — és számvevő — Székekre bírákat évenként, nem különben az állandó Küldöttségekhez elnököt 's tagokat annak idejében választani. Mi, hogy czél szerűen eszközölthessék, a' jegyzői hivatal minden esztendőben a'

novemberi rendszeres Közgyűlés előtt több példányban leiratja a' megyében lakó kebelbeli Táblabírák' névsorát, 's a' Gyűlés' 1-ső napján a' többi példányt szétosztván, egyet felolvas oly végre: hogy a' következő esztendőre választathassék hat, legalább 8. tagból álló sorozat, a' fenytő, ugyan annyi a' polgári Törvényszékekre, 's külön kettő, a' Számvevőszékre. Kik ha választatásukat a' Gyűlésen személyesen jelen lévén szóbeli, vagy a' jelen nem lévők hivatalosan lett értesítettésök után, a' közelebbi Közgyűlés elébe terjesztendő írásbeli nyilatkozásaikban elvállalták, innen folyó kötelességök szerint az előlülést viendő Alispány által legalább 15. nappal előbb tudokra adandó határ napon meg jelenni, 's a' Törvény- vagy Számvevőszéken mind végig jelen lenni tartozandnak; mit ha elmulasztának nevék, valamint a' Törvényszékre berendelt, 's meg nem jelent Tisztviselőké is a' következő Közgyűlésen fel fog olvastatni. Minél fogva elmaradásuk' okáról az illető Alispányt jó előre oly végből köteleztetnek értesíteni; hogy helyek, alább a' törvényszéki czim alatt meg határozott módon ki pótolathassék. Egyébiránt valamint magok helyett másoknak küldése meg nem engedtetik; úgy az illykép' választott bírákon kívül másoknak a' Törvény- és Számvevőszéken szavazati jog nem adatik.

§. 8. Az egyik napon tanácskozás alá vétetett tárgyak Jegyzőkönyvei más nap azonnal fel olvastatnak 's meg hitelesítettnek.

§. 9. Ha valamelly nagyobb fontosságú tárgyban Ő Felsőgéhez felírás határoztatik, más nap a' Jegyzőkönyvel együtt az is felolvasandó és meghitelesítendő; a' többi ugyan azon Közgyűlésből felküldendő felterjesztések, Törvényhatóságokhoz intézendő értekezések, nemesi — vagy egyéb más bizonyító levelek azonban csak az elnök által vizsgáltnak meg, 's helybenhagyásának bizonyságául ön keze írásával meg jegyeztetvén, tisztáztatnak le, 's küldetnek széllyel „*Megye Közönsége*“ aláírással, 's annak pecsétjével erősítve okvetetlen, legfellejebb 14. nap alatt. Vannak esetek, mellyekben a' dolog haladékot nem szenvedhetvén, a' levelek mindjárt azon vagy legfellejebb más nap sebes postán, vagy a' Karok' nagyobb meg nyugtatása tekintetéből, kivált a' Törvényhatóságokhoz szolló kör levelek, úgy nevezett *retour recepisse*

mellett küldetnek széllyel; de a' jegyzői hivatal illyesekre nézve mind annyiszor maga a' Közgyűlés által különösen utasítandó.

II. CZIKKELY.

A' K i s g y ü l é s r ö l.

§. 1. Kisgyűlés egyik Alispány elnöksége alatt okvetlen minden héten, — kivéven az időszakai Közgyűlésekkel el foglalt heteket — hétfőn, vagy ha valami akadály jőnne közbe utánna való nap tartatik.

§. 2. Egy Szolgabírónak, Esküttnek, tisztü Ügyvédnek, 's legalább két Jegyzőnek mulhatlanul jelen kell lenni; a' Karok és Rendek közül pedig mindenkinek helye és szava van a' Gyűlésben.

§. 3. Meghívási jelöl szolgál egy fekete, kitünő fehér betűkkel jegyzett, 's illy felírásu táblának „*Ma Kisgyűlés*“ tartatik, a' megyeház' mind két kapujára kifüggesztése.

§. 4. A' Kisgyűlés' tárgyai általánoson — a' fontosb publico-politicumokat az I-ső Czikkelyben előszámláltakat, 's mind azokat, mellyek a' törvény' világos szavai szerént csupán közgyűlési intézkedés alá tartozandók, kivéven, — a' rendszeresített közigazgatási dolgok, a' Közgyűlés' határozatinak betöltése, vizgálatok' elrendelése, adósságok' be- és kijegyeztetése, pereknek, vagy egyéb írományoknak a' leveltárból hiteles alakban, végre telyes hatalmú biztosai, 's ügyvédi vallásokról a' szokott hiteles bizonyító leveleknek kiadatása. — Ezekon kívül a' Kisgyűlés' hatóságához tartozik, különösen

a.) Az Alispányoktól előkérni: időközben minemü közgyűlési tárgyak érkeztek, 's ha közöttök olyan akár felsőbbi Rendelet, akár törvényhatósági tudósítások, vagy talán egyeseknek is olly köz érdekü panaszai lennének, mellyek a' Közgyűléstartást a' rendszeres idő előtt is meg kívánnák, ezen esetben arra valamint a' Törvényszékek' Confrontationalis, adó igazítási és számvevősékekre is — mennyiben ez, a' Közgyűlésen meg nem történt — legalább 15. napi határ-napot kitűzni, 's azt köz hírré tétetni. Végre akár Ő Felségétől a' Fő Meltóság M. Kir. Udvari Cancellária útján akár a' Nagy

Mélt. Magyar Királyi Helytartó Tanácstól egyesek magános tárgyú folyamodásaikra érkezett törvényes parancsok' következtében tudósítást tenni, 's a' Törvényhatóságokkal hasonló vagy köz bátorságot illető dolgokban értekezni.

b.) A' Számvevő általa' Megyei Tisztviselők' számára, csupán hivatalos utazásaikra engedett fuvarok' jegyzéke iránt alább a' XVII-ik Czikkelyben leírt módon készítve bemutatott tudósítást pontosan, minden fél év' végével megvizsgálni, 's ha e' részben visszaélést tapasztalna, az illető Tisztviselőt a' helytelenül használt fuvarbér' azonnali meg térítésére kötelezni, 's minden esetre iránta a' következő Közgyűlésnek is jelentést tenni.

c.) Minden hónap elején a' Pest és Buda városok' Tanácsai által közöltetni szokott, 's az e' végett meg bízott Tisztviselő által minden heti vásárról bemutatott gabona pesti piatzi árához képest a' liszt' és semlye' árát időről időre meg szabni.

d.) Az Alispányokhoz érkezett, 's általok felelet teher alatt előmutatandó ügy nevezett *elnöki Rendeletek'* — *Praesidialisok* — felett rendelkezni. Mellyekre nézve sinor mértékül szabatik: hogy az adóbiztossági és törvénykezési rendszeresített tárgyakban érkezetteknek végrehajtását ön felelősége mellett is csak úgy rendelheti el, ha azokat kisgyűlési hatóság alá tartozóknak a' jelenlévők $\frac{2}{3}$ része ítélendi; minden más tárgyban érkezettek pedig minden kivétel nélkül egyenesen Közgyűlés elébe terjesztendők.

e.) A' Közpénztárokbul meszsze nem halasztható köz szükségek' potlására exassignatiokat 200. pengő fr. csupán a' Közgyűlés jóvá hagyása' reménye alatt tehet; minél fogva annak felelet teherrel tartozik. Ez okbul

§. 5. A' jelenlévők' nevei a' Jegyző által minden napról öszsze irandók 's a' Jegyzőkönyvek' elébe iktatandók.

§. 6. A' Kisgyűlés' Jegyzőkönyvei másnap, vagy ha a' Gyűlés egy napnál tovább nem tart, ugyan az nap fel olvasandók, és meg hitelesítendők.

§. 7. A' Kisgyűlésből felsőbb helyre teendő fontosabb tárgyú felirások a' Gyűlésen olvastatnak fel, a' kisebb tartalmú felterjesztések azonban, valamint a' Tör-

vényhatóságokkali levelezések is az elnök Alispány által vizsgáltnak meg, 's ön keze irásával meg jegyezve tisztáztatnak le, 's küldetnek széllyel „*Megye' Rendel*“ aláírással, 's annak pecsétje alatt okvetetlen leg fellyebb 14. nap alatt a' jegyzői hivatal által.

§. 8. Kisgyűlés ennekutánna minden héten rendszeresen tartatván, arra, hogy kisgyűlési tárgyak Törvénszékeken vétessenek föl szükség nem leend. Minél fogva általános szabályul állitatik fel; hogy ugyan azon elnök alatt egyszerre Kisgyűlés egyszersmind törvényvagy más egyébbb széki ülés nem tartathatik. —

III. CZIKKELY.

A' Törvénszékekről általánosán.

§. 1. A' megyei Törvénszékek törvényes szerkezeteknél fogva részint mint elsőfolyamadású, részint mint fellyebbviteli Itélőszék bíraskodván, a' tárgyak' mineműségéhez képest *Fenyítő* és *Polgári* Törvénszékekre oszlanak.

§. 2. Mind a' két alakban külön, évenként legalább négyszer, az az, minden törvény folyamat alatt egyszer, vagy ha a' tárgyak' rendkívüli ösztetsoportulata kívánja, kivált a' fenyítő többször, 's a' szükség ugy hozván magával, egyszerre két Tanácsban is tartatnak.

§. 3. Tartásuk' határ napját időről időre mindenkor a' Köz-, vagy a' körülményekhez képest a' Kisgyűlés tüzi ki, 's téteti köz birré, legalább 15 napi köz időt hagyván olly végre: hogy az alatt, mind a' Törvénszékeken meg jelenendő Táblabirák és Tisztviselők hivatalos és magános dolgaikat el intézhessék, 's azon esetben, ha valamelly törvényes akadály miatt meg nem jelenhetnek, a' felől, az illető Alispányt jó előre értesithessék; mind a' perlekedő felek fenforgandó ügyekben a' szükségeseket meg tehessék, vagy ügyvivőik által meg tétethessék.

§. 4. A' Törvénszékek'elnöke egyik'vagy másik Alispány, szavazási joggal fel ruházott Közbirái az I-ső czikkely 6-ik §-nak f. pontja alatt leirt módon a' Közgyűlés által választott, 's a' megállapított rendszerint az illető Al-

ispány által ideje korán meg hivandó, 's napi dijaikat a' házi Főpénztárból veendő 8. Táblabíró egy fő és két alszolga bíró, és 3. eskütt; kiket előre értesíteni a' jegyzői hivatal kötelessége. Hogy ítéletet hozhasson legalább 7. Tag jelenléte múlhatlan meg kívántatik. Ezeken kívül okvetetlen jelen kell lenni egy tisztü ügyvédnek, 's legalább egy Jegyzőnek.

§. 5. Azon esetben, ha valamely törvényes akadály miatt az előlülést egyik Alispány sem viheti, az elnöki széket a' jelen lévő Táblabírák' hivatali idejére nézve legidősbike foglalja el; a' meg hivott 's meg nem jelent Táblabírák helyett pedig, magók a' jelenlévők választanak csupán azon Törvényszékre tagokat, 's e'kép' a' Törvényszék magát ön maga egészíti ki, a' Tisztviselők helyébe pedig másokat az elnök rendel. Miről a' Jegyzőkönyvben mind annyszor emlékezet tétetik, 's a' meg nem jelenéseknek okát nem adott Táblabírák', szintűgy, mint Tisztviselőknek' nevei a' közelebbi Közgyűlésnek bejelentetnek.

A.

A' fenyítő Törvényszékekről különösen.

§. 6. A' Fenyítő Törvényszékek kétfélék: *időszakiak*, és *rendkívüliek*.

§. 7. Az *időszakiak* határnapja Gyűlésekben tüzetik ki, onnan tétetik köz hirré, 's az előbbieket szerint választott Táblabírák és Tisztviselők által gyakoroltatik. Hatósága

a) A' Megye' keblében elfogatott nem-nemes rabok ellen az ügyészi Tiztség által elő terjesztendő tetemesb vádoknak önkényes vallásaik, 's a' tanuk' vallásainak meghitelesítése, 's a' szükség úgy hozván magával, egy mássali szembeállításával melletti meg vizsgálása, 's a' vétségek' minemőségéhez képest vagy rövid útoni el ítéltése, vagy a' vádlottak perbe fogatásának elrendelése.

b.) Mennyiben akár a' megye' körében, akár más Törvényhatóságok keblében a' fennforgó vádak' bővebb ki világosítása végett további vizgálat lenne végrehajtható; c' részben a' megyebeli Tisztviselőknek utasítása, vagy az illető Törvényhatóság' hivatalos megkeresése.

c.) Mind a' nem-nemesek mind a' nemesek ellen előtte indított Fenyítő — *Criminalis*, — és Büntető-*Fiscalis*, — a' jegyzői hivatal által előadandó perekben törvények szerinti bíraskodás.

d.) A' Királyi udvari Fő Törvényszékre a' fellyebbvitel iránt hozott ítélet következtében, az illető fenyítő és büntető pereknek eredetiben leendő átküldése, 's az ott megvizsgált, 's visszaküldött perekben hozott, valamint a' maga ítéleteinek is, az illető rabok előtti ünnepies kihirdetése, 's fogatbavételeknek, a' büntetésre nézve az ügyészi Tisztségnek, és udvari Kapitánynak, a' megítélt kárpotlás', vérdíj', orvosi vagy más egyéb költségek' beszédésére nézve pedig az illető járásbeli Szolgabírónak útasításokkal az eredeti per kiadatása melletti elrendelése.

e.) Az elrendelt Fenyítő és Büntető perek folyamathatóságát é? és mi karban legyenek, 's ítélet alá bocsátásukat mi akadályozza? az ügyészi Tisztségtől időről időre számonkérése; valamint az ítéletek' végrehajtására való szoros felügyelés is, 's a' késelemeseknek tapasztalando végrehajtó Tisztviselőknak a' közelebbi Közgyűlés elébe olly végböli bejelentése: hogy köteleiségeik' elmulasztásáért felelet teher alá vonattassanak.

§. 8. A' rabtartás lévén a' nép' adózó osztályának egyik nevezetesebb terhe, hogy annak e' részben is némi könnyebbség szerzettessék, ezen, de más részről azon tekintetből is, hogy a' Megye' fogházába beküldött kisebb vétségű rabok kelletinél hosszabb ideigi tömlöczötetésekkel az Igazságosság elvével összeütközöleg méltatlan ne szenvedtessenek, a' minden héten tartandó rendszeres Kisgyűlés' birói esküvel kötelezett tagjaiból a' gyűlési tárgyaknak bevégeztével *Rendkívüli Fenyítő Törvényszék* alakul, 's felolvastatván a' jelen lévő tiszti ügyvéd által az időközben beküldött rabok, 's azokat terhelő vádak iránt kivonatilag készítve bemutatott jelentés, közülök azokat, kikre hebizonyított rosztettek egyszerűre kiállható 30. páltzánál, vagy e' helyett egy hónapra rabságnál nagyobb büntetést nem vonand, tústént megítéli; azoknak kikről, ellenek, ön magok megismerésén kívül más probák nem lévén, feltehető: hogy a' hosszabb letartóztatási idő alatt vissza vonják önkényes vallásaikat meghitelesíti; egyszersmind gondoskodását oda

is kiterjesztvén, kiket lehetne elfogadható kezesség mellett, — mi iránt rendelkezni kirekesztőleg a' Törvényszék hatóságához tartozik, — a' közelebbi időszaki Törvényszék tartásáig kibocsátani? ez iránt az ügyészi Tisztséget útasítja.

§. 8. Arról is gondoskodik: hogy a' köz munkára ítelt rabok addig is, míg a' büntető rendszer' egyik legnagyobb hiánya, a' köz ohajtáshoz képest egy czélszerű *Jarító Intézet'* felállításával kipótoltathatik, mikép' foglalatostkodtassanak? —

B.

A' polgári Törvényszékekről különösen.

§. 9. A' polgári Törvényszék, mint első bíróság, az előtte indított, 's mint fellebb viteli Itélőszék, a' megye' törvényes bírától, 's Uriszékekről elébe felhozott polgári perek' vizsgálatával 's elítélésével foglalkodik.

§. 10. Mind az előtte lefolyt, mind elébe bővebb vizsgálat végett felhozott perek' előterjesztetésében, az előbbiekre az ítélet alá bocsátatás, az utóbbiakra nézve pedig a' Vármegyéhez lett bemutatás, az ugyan azon egy időben ítélet alá bocsátottakban vagy bemutatottakban pedig a' per' kezdete, 's illetőleg az alsóbb bíró ítéletének napját vévén vezér fonalul, *sort*, — *series*-tart; ide nem értvén az özvegyek', árvák', 's adózók' úrbéri és egyéb pereiket, ha azokban mint felperesek állnak; mellyek soron kívül akár sürgettetnek, akár nem, mindenkor előlegesen felveendőek. Az e' részben szükséges ellenőrség tekintetéből:

§. 11. A' Perek sorát magában foglaló, alább a' Jegyzői hivatal' számára kidolgozott utasítás' 3-dik §-ban előadott mód szerint készitendő Jegyzőkönyv külön, külön ismét az özvegyek', árvák', és adózók' pereinek Jegyzéke a' Törvényszék' megnyitása alkalmával az elnöknek által adandó olly végre: hogy abból mind azt, helyesen van-e' a' sor feljegyezve? mind azt, a' rend megtartatik e' az előadásban? magok a' bírák láthassák.

§. 12. A' Törvényszék elébe mindennemű perek' eredetileg 's egész kiterjedésben terjesztetnek a' jegyzői hivatal által; 's a' benne hozott ítéletek másnap felolvas-

tatván, meghitelesítenek, aztán a' perekbe tisztán beiratván, az előadó Jegyző' aláírása alatt az ítéletek' kihirdetésére rendelt, 's köztudomásra juttatás végett a' Megyeház' mind két kapujára jó előre kifüggesztendő táblára kiírott napon és órában tárt ajtókkal hirdettetnek ki, az ugyan a' napon törvény szerint beiktatandó fellyebbvitel' megengedése feletti ítélelhozásra, és annak hasonló ünnepiességgeli kihirdetésére más törvényes nap határozatván.

§. 13. Az ítéletek' kihirdetése után a' Megye' törvényes biráitól felhozott, 's megvizsgált perek azonnal a' Pertárba tétetnek vissza, onnan az illető Birák által végrehajtás végett kezekhez veendő; az Üriszékek előtt lefolyt, 's vizsgálaton keresztül ment perek pedig az illető járásbeli Szolgabirák által az Üriszékekhez vissza, az úrbéri perek' iránt a' közelebbi Gyűlésnek jelentés tétetvén, onnan a' Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanácshoz küldetnek fel; azok végre, melyekben a' Királyi törvényes Táblára a' fellyebbvitel biróiképen megengedetett, külön Jegyzőkönyvbe iktattatván, az e' végre rendelt helyre betétetnek, onnan a' felek' folyamadására költ határozat' engedelmével, részekre annak idejében hiteles másolatban kiadandók. —

IV. CZIKKELY.

A' S z á m v e v ő s z é k r ő l.

§. 1. Évenként kétszer t. i. minden katonai fél év' végével legfellyebb két hónap alatt Számvevőszék tartatik Elnöke valamelyik Alispány, Közbirái és tagjai azok, kik az I-ső Czikkely 6-ik §-sa f. pontjában kijelelvék.

§. 2. A' Számvevőszék' rendeltetése:

a.) A' megye' hadi és házi Főpénztáiról, a' katonaság' számára kiszolgáltattott kenyér és lóportiókról, tüzelő fáról, gyertyáról, és ágynémüekről, a' házi Főpénztárból a' megye épületeinek kiigazítására, utak', hidak' építésére kiadott részletes summákról, a' mezei Biztosok', 's mellettek szolgáló Hadnagyok', az I-ső Biztos' kormányzása alatt, 's az Alispányok, Főjegyző, 's Fő Szolgabirák' mellett lévő lovas-katonák' részire ki-

adott léportiókról, a' Megye' Curialis háza' szükségeire, Tisztviselők' és Szolgák' számára vásárolt fáról; végre rabok' tartására fordított kenyér portiókról az illető Tisztviselők által készített, nem különben a' Megye' Rendeknek szabad rendelkezésétől függő pénztárról, 's Közintézetek' létesítésére öszszeszedett pénzekről vitt, 's előbb a' számvevő Tisztség által megrostált számadások' megvígálása.

b.) A' Curialis házhoz, tömlőtzőkhöz tartozó bútoroknak, és eszközöknek 's a' Fegyvertárnak, különösen pedig annak: hogy minden számadások annak idejében beadattak é, 's kiknél vannak hátra? kellő nyilvántságban tartása.

c.) Különös felügyelés egy részről arra: hogy a' rabtartásra fordított költségek a' megítelt Rabok' értékéből beszedessenek; más részről pedig arra: hogy a' közgazdálkodás' minden ágaiban lehető legnagyobb költség' kimelés hozassék be és tartassék fenn.

§. 2. Hatósága ítélőszéki; annál fogva a' Számadásokra észrevételeit meg tévén, 's azokat a' számadókkal felvilágosítás végett közölvén, annakutánna a' környülállásokhoz képest ellenek felmentő vagy marasztaló ítéletet hoz, 's Jegyzőkönyveit oly végre terjeszti a' következő időszaki Közgyűlés elébe, hogy abból, az illető számadásoknak a' Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanácshoz felküldetése, 's egy példányban a' megye' levéltárába tetele, a' tapasztalendő nagyobb fogyatkozás' 's talán csempeskedés' esetében, a' Közpénztár' biztosítása, 's az illetőnek megfenyittetése, 's ha a' számadónál elegendő bátorság nem volna, annak is, kit kötelességénél fogva a' felelet teher illet, elégtételre köteleztetése, azon számadók' részére, kiknek számadásaik minden hiba és fogyatkozás nélkülieknek találtattak a' felmentő levél' kiadatása, azoktól pedig, kik számadásaikat beadni elmulasztották, az elmaradás' okának számonkérése, 's mennyiben valamellyik számadásban a' házi Főpénztárt illető fölösség, vagy pénzbéli maradvány ütött volna ki, annak vagy kifizetése, vagy a' Főpénztár' bevételei közé feljegyeztetése, 's ha a' Számvevőszék valamelly javallatot, vagy indítványt terjesztene elő, 's az czélszerűnek találtatnék, életbe hozása; végre a' Számvevőszéken jelen

volt Táblabiráknapi díjjaiknak kifizetése iránt a' Karok és Rendek által szükséges Intézetek tétethessenek.

V. CZIKKELY.

A' Rovásigazítószékről.

Az adó alá tartozó tárgyak' rovasos összeírása nem minden esztendőben hajtván végre, 's állván azon rendithetlen elv: hogy adót olly tárgyak után, mellyekkel már nem bir, senkire róni nem lehet, szükség: hogy mi előtt mind az egyik Országgyűléstől másikig meghatározott mennyiségű hadi, mind a' Karok és Rendek által egyik esztendőről másakra a' Közigazgatási szükségekhez alkalmazva megállapított, 's e' szerint változó házi adó kivettetnék, az adó' tárgyaiban a' közelebbi rovasos összeírás óta történt változások kiigazittassanak. — Mi végből

§. 1. Minden katonai esztendő' végével legfellyebb 15. nap alatt valamelyik Alispány elnöksége alatt valamennyi Szolgabíró, hadi és házi Főadószedő, Számvevő, egy tiszti ügyvéd, a' Karok és Rendek közül azokkal, kik e' végett megjelennek, egy a' megyében annak rende szerint köz hirré tétetett határ napon össze jönnek, 's az adórovásokat járasonként elővén, azokat, a' benne időközben történt változások szerint kiigazítva megállapítják.

§. 2. Az előbbeni §-ban érdeklött változások közé számíttatnak:

a.) Ha valamely nemesi birtoknak nem nemes haszonbérloje, az illető tulajdonossal időközben új szerződésre lépven, a' mult esztendőben fizetett haszonbér fellyebb vagy lejjebb szállított.

b.) Ha valamely nemesi birtokban a' nem nemes haszonbérlojt nemes, vagy megfordítva váltotta fel; melly esetek' tekintetéből, mind az öt járásbeli Fő Szolgabírák a' nem nemes haszonbérlok összeírását minden katonai esztendő' végével pontosan végrehajtani, 's legfellyebb November 15-ig mulhatlan bemutatni tartoznak. Váltottatják az adó rovasok' számát még:

c.) Az adózók' adó alá össze irt Javaikban, Tüz, Jégeső, Zápor, vizomlások, nagy szelek, és egyéb csapások által okozott károk is. — Mellyeket az illető Szolgabiráknak a' XIV-ik Czikkely' 4-ik §-a pontjában előadott mód es példány szerint összeírván, a' Vármegyének bemutatnak, 's a' Gyűlés által ide útasittatván, megvi'sgálatatnak, 's ha a' Vármegyének e' részben 1832-ik évi 4422-ik szám alatt költ határozatában megállapított elvekkel megegyeznek, a' kárvallott adózók' adójának a' fennforgó körülményekhez képest egy vagy több esztendőre leendő elengedésére okul szolgálnak. Jelesül:

aa.) azon esetben, ha valamelly község' lakosainak épületeiken, gazdasági, vagy mesterségi szereiken felül még marháik, takarmányaik is megégnek, egy szóval, midőn a' kárvallottak olly karba tétetnek, hogy a' gazdaságot, vagy mesterséget újonnan kezdeni kénytelenek, a' házzal birónak össze irt javai, az összeírásból 5 esztendőre, a' házatlanak pedig két esztendőre hagyatnak ki.

bb.) A' hol a' házak, aprólékos házi bútorok és ruhák égnék el, ellenben a' külső gazdasághoz, mesterséghez, kereskedéshez kívántató eszközök, élelmi szerek és árúk megmaradnak, a' kárvallottak az előbbeni pontban érdeklött jótéteményben 3 esztendőre részesítettnek.

cc.) A' hol pedig csupán a' házfödél, vagy istálló ég meg, 's a' károsodás nem olly tetemes, ott csak egy esztendei adó engedtetik el. A' jégeső, zápor, viz omlások, és egyéb csapások által okozott károokra nézve pedig

dd.) Azoknak minémúsége, és mennyisége határozza meg az elengedendő, vagy is az illető Község' özszeírásából kivonandó adórovások' számát, nevezetesen: a' szántóföldekben tett károokra nézve hány holdnyit rontott el a' jégeső? mellyik osztályozatba tartozott azon föld, úgy szinte a' rétekre nézve: hány ember kaszás és mellyik osztályozatú rét? a' szőlőkre nézve hány kapás szőlő rontatott el? 'S mellyik osztályozatú? —

ee.) Ha záporosó, vagy nagyobb vizomlások által a' földek, rétek, vagy szőlők annyira megrontattak, hogy több esztendeig hasznokat venni nem lehet, mind addig, míg haszonvehető karba nem tétethetnek, ha pedig általában, 's végképp haszontalanokká válnak, az összeírásból egészen kihagyatnak.

§. 3. Az előbbi §-okban leirt módon a' hozzá adandók hozzátétele, kivonandók' kivonatalával megállapíttatván a' rovások' száma, a' Rovásigazítószer' valamelyik Jegyző által vitt Jegyzőkönyvének kivonatai olly végre adatnak ki a' Szolgabiráknak: hogy az illető Községek' Elöljáróit utasítván az elengedett adó mennyiségéről, felügyeljenek: hogy e' jótéteményben csupán a' kárvallott lakosok részesíttessenek, a' Főadószedő Tisztség pedig útasíttatik: hogy a' megállapított rovások számához képest kidolgozván az adó kultsot, járásokonkint a' Községekre és Pusztákra vesse ki mind a' hadi, mind a' házi adót. Végre a' Jegyzőkönyv a' közelebbi Kögyűlésnek a' főadószedő Tisztség által ahhoz képest készített adókultsal, és adókivetéssel együtt helyben hagyás, 's annakutána a' Főadószedőnek hiteles alakban számadásában leendő használat, a' Fő Szolgabiráknak, aladószedőknek pedig jegyzői aláírás alatt kihirdetés, 's az adónak a' szerinti kivetésére leendő felügyelés okáérti kiadandás végett bemutatattatik.

VI. CZIKKELY.

Az adókönyvecskéket öszszetartó Confrontationalis székről.

Az adozó nép a' kivetett közadót, részint kész pénzei fizetéssel, részint a' katonaság' élelmezésére, termesztmény-, 's szállásadással, 's egyéb, azonban mindenkor betudandó köz szolgálatokkal rója le. Hogy kellő nyilvánosságban tartathassék: mindenik Község mennyivel maradt adós, 's a' hátramaradás okai megvizsgáltatván, jövedőre nézve lehetőkép' elháríttathassanak; továbbá az adószedők naplókönyveivel megegyezőleg vannak ébeírva minden Község' adókönyvecskéjébe mind a' kész pénzbeli fizetések, mind a' kiszolgáltatásokért járó betudások, 's ha e' részben akár az adószedői napló, akár a' Helységek' adókönyvecskéikben olly hiányosságok tapasztaltatnának, mellyek akár egyik akár másik részre felelet terhet vonhatnak, a' Vármegye által a' szükséges Intézetek azonnal megtéteethessenek; a' katonai esztendő

végével legfellyebb két hónap alatt egy, a végre kitűzött 's kihirdetett határ napon :

§. 1. Valamellyik Alispány előlülése, valamennyi Fő Szolgabiró', Aladószedő', Számvevő', és tiszti ügyvéd' jelenlétében a' megyebéli valamennyi Községek' és Puszták' adókönyvecskéik az Aladószedők' által készített Confrontationalis Jegyzékkel, ezek pedig a' főadószedő Tisztség' Nagy t. i. az egész megyére kiterjedő napló könyvével járasonként összszeillesztetnek — confrontáltatnak. — Mi hogy annak rende szerint mehessen végbe

§. 2. Az Aladószedők kötelesek a' B. alatti példány szerint a' Confrontationalisszék tartása előtt, a' Confrontationalis Jegyzéket, nem a' Községek' adókönyvecskéiből — mellyeket mint épen ellenek bizonyítók - iratokat nékiek azon időn kívül, midőn azokba az adófelosztási Jegyzék szerint az illetőséget, 's annak lerovása fejében a' betudást, és kész pénzbéli Summákat ön kezeikkel beírják, egyébbkor látniok sem szabad — hanem saját, eredetiben bemutatandó kézi Könyveik szerint elkészíteni, 's a' Fő Adószedő Tisztségnek átadni; a' Járásbeli Fő Szolgabirák pedig Esküttjeik által a' Községek' és Puszták' adókönyvecskéit összszeszedetvén, azokat a' kitűzött határ napra magokkal behozzák. Mellynek elérkeztevel a' Kiskönyvek, járasonként elővétetvén, mind a' Számvevő által előre megvi'sgált Confrontationalis Jegyzékekkel, mind a' főadószedő Tisztség' nagy kézi Könyvével pontról pontra, a' kész pénzbéli lerovásokra szintűgy, mint az adóba betudott kiszolgáltatásokra nézve összetartatnak, 's a' kiskönyvekbe a' tollvivő Jegyző által a' mult esztendőri tartozás a' vagy fölösség beiratik, a' számolásbeli hibák megigazítatnak, 's mind ezek, mind a' Confrontationalis Jegyzékek meghitelesítettnek, a' kiskönyvek azon úton, mellyen beszédettek az illetőknek visszaadatnak, a' Confrontationalis Jegyzékek pedig a' Fő Adószedői Tisztségnek, számadásában leendő használat végett kiadatnak, 's a' melly Helységek' Előljároi az Adó behajtásában resteknek tapasztaltattak, a' közelebbi fenytő Törvényszék elébe olly végre rendeltetnek be: hogy a' hátramaradásért felelet teher alá vonathassanak. Vég-

re, a' Confrontationalisszék Jegyzőkönyve a' közelebbi Közgyűlésnek bemutatattik.

VII. CZIKKELY.

A' K ü l d ö t s é g e k r ő l.

§. 1. A' Küldötségek két félek: *állandók* t. i. melyeknek munkálódási köre nem csupán egyes tárgyakra 's meghatározott időre szorittatik, hanem valamely köz ügy' előmenetelesítésében folyvást tart; és *ideigleniek*, mellyek olly esetekben szoktak neveztetni a' Közgyűlések által, mellyekben a' tárgyak több oldalú, 's egyes személytől nem olly biztosan reménylhető megfontolást kívánnak.

§. 2. Mind a' két rendbéliek, mint közbizodalom' képviselői a' Közgyűléseken magok a' Karok és Rendek által választatnak kevesebb, vagy hosszabb időre; Közgyűlés nevezte Elnökeik által valahányszor özsze hivatnak megjelenni, 's a' tanácskozásba részt venni tartoznak; a' meg nem jelent, vagy időközben ki múlt tagok' helyét maga a' Közgyűlés tölti be. Az állandó Küldötségek, Jegyzőkönyveiket, vagy tudósításaikat az alább meghatározott időben rendesen bemutatni, az ideigleni Küldötségek pedig a' kiküldetés napjától számítva legfellyebb 3. hónap alatt tudósítást tenni, 's ha annak beadását valamely körülmény hátrálná, Elnökeik által azt felelet teher alatt mulhatlan bejelenteni tartoznak. —

VIII. CZIKKELY.

Az állandó Küldötségekről, általánosan.

Az állandó Küldötségek mind olly köz érdekű fontos tárgyakkal foglalkodván, mellyek majdan közgyűlési tanácskozás alá terjesztendők, azért bizatnak rájuk, hogy a' mi, nagy Gyülekezetekben sem a' személyek' nagy száma, sem az egymástól különböző sok-

féle tárgyakkal elfoglalt idő' rövidsége miatt olly czélszerűen nem eszközölthetik, egész figyelmöket egy tárgyra központosítva, 's annak minden részleteibe behatva, több oldalruli kényelmes megfontolás után tökéletesen kiméritett kész munkát terjeszszenek tanácskozás alá; hogy ebből azon, más oldalrul tekintve szintolly káros következmény ne keletkezzék, mi szerint így, a' dologhoz szólhatásból, mind azok, kik nem küldöttségi tagok, a' szükséges adatoknak egyszeri felolvasatás utáni fel nem foghatása miatt kirekesztetvén, a' Gyűlés a' küldöttek' véleményében megnyugodni kénytelen légyen; magából a' dolog' természetéből önkényt foly: hogy a' nyilvánosság' káros korlátozása nélkül azon módoktul, melyeknél fogva az illy nevezetes tárgyakkal közelebbrül megismerkedni másoknak is szükséges, a' Karok és Rendek közül, senki se zárassék el. Mi okbul minden állandó küldöttségek' ülései:

a.) Pesten, a' megyeház' mind két kapujára kifüggesztendő táblára kitűzött határnapon, órában, 's valamellyik kisebb teremben tartatnak. A' hová

b.) A' Karok és Rendek közül mindenki szabadon bemehet; azonban sem az asztal körül helyet nem foglalhat, sem a' fenforgandó tárgyakhöz a' Küldötteken kívül más senki sem szólhat; 's mihelyt valaki a' küldöttségi tagokon kívül, a' néki csupán mint *halgatónak* engedett szabadsággal bár melly kis részben visszaél, hatalmában, sőt kötelességében is áll az Elnöknek, az illyet meginteni, 's ha e' nem használna, el is távolítani. Ezeket általánosan minden állandó Küldöttségekről megjegyezvén, a' mi illeti azokat különösen:

1. Az Árvákra ügyelő Küldöttséget.

§. 1. Az Árvákra ügyelő Küldöttség a' megyebeli árvák' javai', 's neveltetése' kormányzásának, egyszerűmind az ügy' hasonlatosságánál fogva a' jólelkű hitelezők' keresete biztosítására, vagy akármí egyéb tekintetből zár alá vett értékek' czélszerű kezeltésének állandó örje 's az illető Gyámatyák', és Gondviselők' számadásainak első folyamadású Itélőszéke.

§. 2. Rendszerinti elnöke valamelyik Alispány, 's annak akadályoztatása esetében, a' küldötségi tagok legidősbike.

§. 3. Tagjai, a' rendszerinti Elnökön kívül 10. Táblabíró; kik minden harmadik esztendőben a' novemberi Közgyűlés első napján az I-ső Czikkely 6-ik §-nak f. pontja alatt előadott módon választatnak; a' középponti Fő Szolgabíró Esküttjével együtt, egy Jegyző, 's egy tiszti ügyvéd.

§. 4. Hatósága részint *politikai*, részint *birói*; az első alakban az elnökön kívül négy, a' másodikban nyolcz Táblabírónak, a' választottak közül, 's minden esetre a' 3-ik §-ban említett Tisztviselőknek, okvetlen jelen kell lenni. —

§. 5. Az elnök Alispány által külön Levél által meghivatván a' tagok, évenként, 's ha a' szükség kívánja többször is, de legalább négyszer, jelesül, az időszaki Közgyűléseket meg előző hetekben a' ki tűzött határ napon megjelenni, vagy elmaradásuknak Jegyzőkönyvbe iktatandó okát írásban adni kötelesek.

§. 6. A' Küldötség mind *politikai* intézeteiről, mind *birói* eljárásáról rendes, romai számmal jelelt Jegyzőkönyvet viszen, 's azt minden időszaki Közgyűlésnek bemutatja.

§. 7. Rendeléseinek a' megyei Tisztviselők által szereztet fogamatot, 's azokat a' pontos teljesítés' elmulasztása' eseteiben a' közelebbi Közgyűlésnek olly végre, hogy kérdőre vonathassanak, bejelenteni tartozik.

§. 8. Sem Gyámtya, sem Zárgondviselő, a' küldötség előleges meghalgtatása nélkül a' Közgyűlés által nem választatik; ennél fogva valamennyiszer annak szüksége forog fenn, javallatát minél előbb beadni köteles.

§. 9. Felügyel

a.) Hogy a' Gyámtyák és Zárgondviselők a' rájuk bízott árvák' személyeikre, 's neveltetésekre felvigyázzanak, 's a' javakat a' törvény' szabályához, 's az alább következő útasításhoz képest kezeljék; számadásaitkat a' kitűzött záros határ idő alatt elkészítsék, és beadják; mit ha elmulasztanának, őket számadásaiknak 15. nap alatti bemutatására törvényesen meginteti, 's e' nem használván, vagy ha valamelyik számadónál hivatleniséget, 's talán érték fogyatkozást is veszen ész-

re, iránta a' Vármegyét felelet teher alatt haladék nélkül tudósítja.

b.) Ha értésére esik: hogy a' megyében valamely szüle meghalálózván, árvákat hagy maga után, vagy valamely özvegy másodsor férjhez menvén, vagy az atya második házasságra lépven első férjétől, 's illetőleg első feleségétől kissebb korú gyermekei vannak, a' szükséges intézetek' megtételének elrendelése végett jelentést teszen, valamint akkor is:

c.) Ha az atya', vagy anya' halála után érték maradt, 's azt, az életben lévő pazarlaná, vagy a' gyermekek' nevelésére kellő gondot nem fordítana.

d.) Ha a' Szülék rosz erköltsüeknek tapasztaltatnának és botránkoztató életet élnének, nehogy gyermekeiket a' rosz példa elrontván, a' Státus' ostromaivá váljanak; illy esetben a' küldötség a' szüléket bepanaszolja 's a' dolog' megvizsgálását, 's törvény szerinti orvoslását sürgeti. 'S minthogy

e.) Törvény által az elmebetegék is a' neveletlenekkel egy karba tétetvén, ha a' felől értesítettnek: hogy az ilyeneknek attyokfiai vagy nincsenek, vagy ha vannak is, vélek nem gondolnak, köteles a' küldötség olly végre jelentést tenni: hogy irántok még ha saját értekek nem volna is, csupa emberi kötelességből valamely jótékony intézetbe felvételek iránt rendelés tételhessék.

§. 10. A' küldötség' elnöke, az illető megyei Tisztviselő által értesítettvén valamely árvaságra jutás' esete felől, köteles a' küldötség tagjait összehíni, 's addig is, míg a' következő Közgyűlésre teendő jelentés következésében gyám gondviselő rendeltetnék, azon javaknak, mellyek a' gyám gondviselő kineveztetéseig kár nélkül meg nem tarthatók, hasznos eladásáról gondoskodni; sőt ha a' halál által olly foglalatosságok szakasztanak félben, mellyek' halasztása az árváknak kárára volna, azoknak folytatása iránt is ideigleni rendelést tenni.

§. 11. Az árvák' nevelésében a' gyám gondviselők a' küldötség megegyezése nélkül változást nem tehetnek.

§. 12. A' küldötség' gondoskodása alá esnek az elválasztott házasságból származott gyermekek is. Minél fogva felvigyáz: hogy a' való perben hozott, 's szükséges tudomás, és használat végett néki hiteles másolat-

ban mindenkor kiadandó ítélet gyermekek iránti intézetei pontosan betöltsenek.

§. 13. Gyámság alatt lévők, a' küldötség' megegyezése nélkül házasságra nem léphetvén, köteleztetik a' küldötség ezen Rendelés ellen törekedő árvának szándékát jó útra vezérteni, 's mennyiben a' Törvényhatóság segedelmére lenne szükség, e' végett a' Közgyűlésnek jelentést tenni.

§. 14. Azon esetben, midőn a' küldötség Gyámtyát vagy Gondviselőt javall, felelet teher alatt köteles végire járni: annak értéke a' gondviselése alá bizandó vagyony' erejéig elegendő bátorságul szolgál-é?

§. 15. Az árvák' javai, színtűgy, mint a' zár alá vett vagyonok az illető gondviselők által a' küldötség' meghalgtása és megegyezése nélkül haszoubérbe ki nem adathatnak.

§. 16. A' gyámság alatt lévő árva, ha férjfi, mielőtt a' 24. esztendő elérte, a' leány pedig férjhez menetele előtt, az illető Gyámgondviselőnek számadás terho alóli felmentő levelet nem adhat.

§. 17. A' küldötség az illető gyámtyák' és gondviselők' számadásaira nézve törvényszéki hatósággal lévén felruházva, azokat a' Számvevő általi előleges megvizsgálás, 's a' számolásban történt hibáknak helyre hozása után vizgálat alá veszi, észrevételeit az illető számadóval írásban közli, 's annak feleletével össze hasonlítván, a' számadásra tett nehézségek alul, mennyiben azokat felvilágosítá, felmenti, a' többiekben pedig marasztalja, és a' javak' minémiségéhez 's a' gondviselő' kezelésben kitüntetett szorgalmához mérsékelve, annak jutalma iránt is javallatot tészén, 's Jegyzőkönyvét a' Közgyűlésnek olly végre: hogy a' javallott gondviselői jutalom megállapíthatassék, vagy az illető gondviselő' részére felmentő levél adathassék, 's a' szükség úgy hozván magával, a' marasztalásbeli Summák beszédetése tekintetéből rendelések tétethessenek, minden esetre bemutatván.

§. 18. Hogy mind az árvák', és azok' értékének mind a' zár alatt lévő javak' állapotjának miben léte a' Vármegye előtt időrül időre tudva lehessen, köteleztetik minden martiusi közgyűlésre a' szerint készítendő táblás tudósítását okvetetlen beadni.

§. 19. Azon esetben, mellyben a' gyámgondiviselőt fáradsága jutalmául törvényes hatod illeti, annak kidolgozása is a' küldötség' hatósága, 's kötelességei közé tartozik. Ebbéli munkálkodásában azon elvet követvén: hogy csak a' tekintethetik jövedelemnek, mi annak előállítására szükséges költségek' levonatala után fennmarad, a' számadások' bevételi summájából a' következő költségeket levonja u. m.

1-ször. A' jószág' rendszerinti administratiója', 's hasznot hajtó öregbitése' czime alatt:

a.) A' gazdasági tiszték' fizetéseit, cselédek' bérét, 's általok tisztök' 's kötelességeik' teljesítésekor tett úti és egyéb költségeket.

b.) Szinte a' gazdaság' folytatására kívántató eszközöknek, kézműveknek, materialéknak, természetnyeknek megszerzésére, és jó karban tartására, 's mestere emberek fizetésére kívántató költségeket; megjegyeztetvén: hogy a' Vármegye' engedelmével tétetett épületek, mellyek az árvák' tulajdonává, 's tőkévé váltak, ide nem tartoznak.

c.) Hasonlókép' a' gazdaság' folytatása 's öregbitése' tekintetéből, a' föld természetéhez képest szükséges trágyázásra, irtásra, 's egyéb hasznot hajtó javításokra, mezei munkákra, szállókra, vizek' lecsapolására, új kertek', szállók' felállítására, erdő vágásra fordított költségeket, azon esetben ha ezek a' gyámság' ideje alatt hasznot hajtának.

d.) A' gazdasági épületekben, és készülétekben történetes csapások által okozott károk' helyreépítésére tett költségeket.

e.) A' gazdaság' haszonnal folytatása végett a' jószág' terjedelméhez képest szerzett marhák' vételére, az első esztendő, mellyben azok hasznot nem adnak. Végre

f.) A' gyámság' kezdetével átvett épületek' jó karban tartására tett kiadásokat.

2-or A' jószágon fekvő, 's azzal járó terhek' czime alatt:

aa) Az árvákat adóslag illető tőkék' kamatjait.

bb.) Az árvák' ősi, vagy szüléik által tett, 's évenként fizetendő Nyugpénzeket, 's alapítványokat.

cc.) A' patronatussal együttjáró költségeket.

dd.) Az árvák' résziről fizetendő olly haszonbéri summákat, mellyeknek hasznában a' gyámatya is részesül.

ee.) A' országos ajánlási, 's nemesi felkelési költségeket:

ff.) A' gyámatyai számadások' vizsgálatával egybekötött költségeket.

3-or. A' jóságok, 's jogok' védelmezése czime alatt

aaa.) Az árvák' jogai' védelmével foglalkodó ügyvédek' fizetésére 's e' részben kívántatott költségeket; megjegyeztetvén: hogy mind azon költségeket, mellyeket felvállalt kötelessége' teljesítésében, például a' Jóságok' megtekintésekor utazásra akár maga, akár megbizottjai által tett, maga tartozik viselni.

bbb.) A' büntető hatóság' gyakorlásával, úgy szinte a' gyámság' ideje alatt tartatott Úriszékekkel együttjáró költségeket. Ellenben

A' következő költségek egyedül magokat az árvákat illetik; jelesül a' mik:

α.) Az árvák' nevelésére, tartására, ruházatjára, és taníttatására,

β.) Adósságaik' kifizetésére,

γ.) Ellenek támasztott perekre,

δ.) A' gyámsági idő előtt keletkezett okbul tartatott Úriszékekre,

ε.) Az árvák' jogaik' erősítésére, zálogidő hosszításra, vagy felfizetésre, hasznos egyességre, új szerzésekre 's az árvák' résziről keresőleg indított perekre,

ζ.) A' Vármegye' engedelmével újjonnan felállított hasznos épületekre fordítottak.

§. 19. A' küldötség' kötelességében áll arra is felvigyázni: hogy az adózók' árváinak, törvény által illető földes uraikra bizott gondviselése mi módon, 's czélszerűen eszközöltetik é? — Mi végből a' XIV-ik Czikkelyben foglalt útasításhoz képest a' Szolgabírák, kezületeikből a' földesúri felügyelés alatt lévő árvák' állapotját évenként summás jegyzékben a' Küldötségnek bemutatván, azok' következményéről egybenfoglalva a' Vármegyének szükséges tudomás végett, de más részről azon tekintetből is: hogy ha a' földesurak törvényes kötelességeiket teljesíteni elmulasztották, arra annak útjár köteleztethessenek, jelentést téssen. Végre

§. 20. Minthogy azon árvák, kik szülőiktől, 's minden világi javaktól meg vannak fosztva, 's azon szerencsétlenek is, kiknek a' sors kedvezéséből annyi sem jutott, hogy létek' okát nevezni tudhatnák, egyenesen a' polgári társaság' gyámsága alá esnek: az ezekről gondoskodás is a' küldötség' kötelességei közé tartozván, köteles:

a.) Azonnal, mihelyt az illető Szolgabíró által akár valamely szegény szülektől származott, 's árván maradt, akár talált gyermekek felől tudósittatik, mennyiben ez, az atyafiak, illető földes Úr, vagy helybéli Elöljárók által elmúlasztatott, azok' tartásáról, 's neveléséről gondoskodni; csecsemő korukban a' szegény árvákat valamely jótévőnek ajánlani, vagy valamely szegények' számára rendelt alapítványból részekre segédelmet szerezni; a' talált gyermekeket pedig fennálló felsőbb rendelet' engedelmevel megyei pénztárból nyerendő bérért ápoltatni, 's ha azon kort, mellyben valamire használtathatnak, elérték, mesterségre vagy szolgálatra adatni. — 'S hogy e' részben tett intézeteiről a' Közönségnek is tudománya légyen

b.) A' mint azok' állapotjáról az illető Szolgabíró által félévenként tudósittatik; szinte félévenként irántok a' Vármegyének is jelentést tenni.

I. A' gyámatyák' és zárgondviselők' kötelességei.

1-ször. A' gyámatyák és zárgondviselők, a' kezelesek alá vett javakat, a' házi gazdálkodással rendszerint egybekötött tetemes költségek' megkimélése tekintetéből mindenkor, és nem máskép', mint köz árverésen haszonbérbe adni köteleztetnek; a' gazdálkodásnak ön magok általi folytatása nékiek csak abban az esetben engedtetvén meg, ha az árvák' javai rendes szerkesztésű (systemisált) nagyobb uradalmakból állanak; vagy pedig a' tulajdonos árva a' tökéletes kor' eléréséhez közel lévén, javait a' hátra lévő gyámsági idő rövidsége miatt hasznos feltételek alatt haszonbérbe bocsátani nem lehetne, vagy végtére, ha a' javak' haszonbérbe adása több ízben megújított árverésen sem eszközölthetnék. — Az első esetben mindazáltal köteles, minden gyám-

vagy zárgondviselő a' haszonbéri szerződést két eredeti példányban jóvá hagyás végett az árvákra ügyelő külödség elébe terjeszteni, mellynek egyike a' helybenhagyás' megnyerése után a' gyám- vagy zárgondviselőnek visszaadatik, másika pedig a' megye levéltárába betéttetik. Az illy javak' haszonbérbe vételétől nem csak magok a' gyám- és zárgondviselők, hanem a' megyei Tisztviselők is eltiltatnak.

2-szor. A' Számadások' könnyebb vi'ssgálhatása tekintetéből a' gyám- és zárgondviselők minden esztendő-ről szöllő számadásaikat, külön készítik; azokban nem mást mint egyedül azon évi bevételeket, és kiadásokat jegyzik fel; és mivel a' katonai vagy is tört esztendők gyakran zavart okoznak, a' számadások mindig Januarius első napjától kezdve December utóljáig készítetnek, 's meynyiben megtörténnék, hogy a' gyám- vagy zárgondviselő az év' lefolyta alatt p. o. Junius, vagy épen December 1-ső napján kezdené hivatalát, ez esetben, szinte csak az esztendő hátra lévő részéről fogja számadását készíteni, a' másik esztendőben pedig azt már Januarius 1-ső napjától kezdve esztendő végéig folytatni, ugyan ez értetvén a' gyám- vagy zárgondviselői hivaltalt befejező évekről is.

3-szor. Mivel a' tapasztalás, és könnyebb érthetőség inkább a' Czimeknek, mellyekre a' számadás' tárgyai különbféleségéhez képest felosztandó bővítését, mint a' rovallatok' szaporítását javalja'; mind a' bévétel', mind a' kiadás' pontjaira nézve a' következő rovallatok állapittatnak meg:

Pont; Okirat; a' Pénz Kötelező levelekben, készpénzben, a' folyó pénz' minemőségéhez képest pengó és papiros pénzre felosztva. A' Pontokra nézve megjegyztetik: hogy azoknak mind egyikét a' számadó oklevelekkel, és a' hol megyei határozatok idéztetnek, azokkal bizonyítani tartozik. A' kötelező levelek' osztályában a' kötelező leveleket, a' Kész pénz' sorában pedig mindennemű kész pénzbeli bevetelt és kiadást felvenni szükséges; a' kötelező levelekre különösen megjegyztetvén: hogy ha a' számadó pénzt ad kölcsön, akkor a' kötelező levelet a' maga osztályába bevenni, a' kölcsönadott pénzt pedig a' kész pénzek' sorában kiadni, valamint ellenkező esetben, ha a' Tőkepénz visszafizettetik, azt, a'

bevételek' sorában feljegyezni, a' kötelező levelet pedig az Obligatiók' sorában kell kiadni.

4-szer Mivel a' gyámsági, és zárgondviselői számadások vagy kezdő, vagy folytatólag vitt, vagy végső számadások,

A' kezdő számadásokra nézve szükséges:

a.) hogy a' javak' összeírása hiteles másolatban a' Számadás mellé csatoltassék, és a' hol házak' jövedelme fordul' elő, főkép, nagyobb Városokban, a' szállások, és mindennemű alkalmatosságok, p. o. Boltok, Pintzék, Felszerek és Istállók számmal jegyeztessenek meg; 's minthogy a' szállások rendszerint évnegyedenként szoktak felvétetni, szükséges minden esztendei számadás mellett egy jegyzéket bemutatni, mellyben a' szállások és egyéb alkalmatosságok szám szerint a' lakók' neveikkel év negyedenként befoglaltassanak. Ha a' jövedelem változik új Contractussal, ha pedig valamely szállás üresen marad, hiteles okirattal bizonyitassék, 's minden esetre az évnegyedenként bévett házbérről a' lakók' ellennyugtatóványai a' Számadáshoz csatoltassanak. — Minthogy pedig a' Szabad Királyi Városokban az épületek rendszerint adó alatt vannak, a' gyám- vagy zárgondviselőnek fő gondja legyen az adónak időről időre pontos fizetése. Ha az épületekben nagyobb igazítás, vagy épen új épületek' tétele kivántatnék, a' gyám- vagy zárgondviselő a' Vármegyétől nyert engedelemtől szőlő határozást számadásához mellékezi, tisztében állván az is: hogy az építésizerek' bova fordítását a' járásbeli Szolgabíró és Eskütt megismerő levelével bizonyítsa be, ha pedig azokból, valami fennmarad, azt a' Számadásban maradékképen iktassa be.

b.) Ha az érték nagyobb kiterjedésű fekvő javakból áll, 's haszonbérbe adása, vagy mindjárt a' gyámság' vagy zárgondviselőség' kezdetével, vagy később meg nem történhetvén, a' gazdaság' folytatására tisztüket szükség tartani, ezek' számadásait a' számadó mindenkor az Úriszéken előre megvizsgáltván, a' képen fogja számadása mellett előmutatni.

c.) A' haszonbéri summa' mennyiségének bebizonyítására nem csak a' szerződést hanem az ellennyugtatóványt is előmutatni szükséges.

d.) Midőn a' számadó árjegyzékek' kifizetéséről szóll, bizonyítani tartozik: hogy az illető ruházatok, vagy egyéb eszközök előre bocsátott alku mellett, vagy a' nélkül készítették é? és ez utóbbi esetben a' 10. percent levonása után, mennyivel fizetettek ki?

e.) Mint hogy a' számadásokban maradékok is jönnek elő, azokat a' Bevételnek a' Kiadással lett összehasonlítása után ki tenni szükséges; nem különben köteleztettek a' Számadók arra is: hogy az összeírásban feljegyzett eszközök között azokat, mellyek használat által egészen haszonvehetlenekké váltak, valamint az eladott, 's illető helyeiken a' kiadások közé feljegyzett természetnyeket 's egyebeket is számadási esztendejük végével az összeírásból leendő kihagyattatás (exassignáltatás) végett külön feljegyezvén számadásaik mellett előmutassák olly végre: hogy azon pontok kihagyásával, az első összeírás megigazítatva, illetőleg pedig helyre hozatva az egész pénzbéli maradékkal együtt a' Számadást előadó Jegyző aláírása alatt következő évbéli Számadáshoz csatlandás és szükséges tudomás végett nekik kiadathassék.

f.) A' készpénzbéli maradékból csak annyit szabad kezeiknél tartaniok, mennyi a' gazdaság folytatására, 's egyéb költségekre okvetlen kívántatik, a' többit pedig 3. hónap alatt kölcsön kiadni, felelet teher alatt köteleztettek.

g.) Szoros kötelelességökben áll a' Gyámatyáknak: hogy a' Gyámságok alatt lévő árvák' koráról, testi alkotásáról, neveltetéséről, előmeneteléről, tökéletes korok eléréseig, minden esztendőben számadásaik végén tudósítást tegyenek. —

Mi a' folytatólag vitt számadásokat illeti: azokon kívül, mik a' kezdő számadások' rendes készítésére kívántatóknak előadattak, szükség mindenek előtt: hogy a' Gyám- vagy Zárgondviselő előbbi esztendőről adott számadására tett nehezségekre feleljen, aztán pedig, hogy ujjabb számadása mellett a' Számvevőszék által megállapított maradékot magában foglaló, az illető Jegyző által aláírt eredeti Jegyzéket elő adja, és számadásának bevételét azon Jegyzékben kitett maradéknak felvételével kezdje, folytatván azután az új bevételt. A' kiadás szinte ugy leszen előadandó, mint a' kezdő számadásokban.

A' végső számadások' készítése hasonlóan' ugy történik, mint a' folytatólag tett számadásokra nézve megállapítottatott.

5-ör A' fennirtt módon készítendő számadásokat, köteleztetnek a' Gyám- és Zárgondviselők az év' lefolytával egy hónap alatt a' Vármegyének olly végre bemutatni: hogy a' számvevői Hivatalnak kiadatván, annak észrevételeivel együtt az árvákra ügyelő küldöttség' vizsgálata alá terjesztethessenek.

II. Az országgyűlési tárgyakkal foglalkodó állandó küldöttségről.

Ezen küldöttség áll egy elnökből, 's 12 választott tagból, jegyzőből, 's tisztű ügyvédből. — Mind az elnök mind a' tagok a' Közgyűlés által választatnak 's pótoltatnak ki, — Kötelessége:

§. 1. Rendszerint minden időszaki Közgyűlés előtt egy héttel a' Megyeház' valamelyik kisebb termében az elnök által minden tagnak külön levél által legalább 15 nappal előbb tudtára adandó, 's a' megyeház kapujára az ülés előtt egy nappal kifüggesztendő táblán kitűzött időben, vagy ha a' szükség kívánja, egyébkor is összeülni. Munkálódási köribe tartozik:

§. 2. A' hozzá útasított országgyűlési vagy egyéb fontosabb tárgyakkal, mi előtt köz tanácskozás alá vétetnének, előleges megfontolása, 's véleményének a' Közgyűlés elébe terjesztése. Külön Jegyzőkönyvet viszen, 's azt időről időre is, a' martiusi Közgyűlésen pedig, a' múlt évről szöllöt letisztázva, és meghitelesítve levéltárba tétel végett bemutatja.

§. 3. Az országgyűlésre előre feljegyzett sérelmeket 's kívánatokat különösen nyilvánságban tartja olly végre: hogy midőn az Országgyűlési követeknek utasítás adatik, azok egy tagban terjesztethessenek a' Karok és Rendek' elébe.

§. 4. Ha valamely nevezetes tárgyban ő Felsőgéhez felírás határoztatik, mielőtt az illető Jegyző által készített felirási szerkezet a' Gyűlésen felolvastatnék, általa vizsgálatik meg. Melly esetben az összeülés ideje a' Gyűlés által tüzetik ki.

§. 5. Hogy valamely tárgy felett tanácskozhassék, a' kiküldött tagok' legalább két harmad részének jelenléte mulhatlan megkívántatik, 's ez a' többi állandó küldötségeknek is szabályul tételik.

III. A' magyar nyelv' terjedésére ügyelő állandó küldötségről.

Miután az 1836-ik évi III-ik törvény czikkely által a' magyar nyelv országossá tétellett, annak előhaladási gyarapodására, 's akadályainak czélszerű módokkal elhárítására egy állandó küldötség ügyel fel. Áll egy elnökből, tizenkét tagból, jegyzőből 's tiszti ügyvédből. Mind az elnököt, mind a' többi tagokat a' Közgyűlés választja, 's időről időre kipótolja. Hatóságához tartozik:

A' megye' különböző részeiben megbizottakat választani, kik által a' *magyar nyelv'*, *nemzetisedés'*, 's ezzel szoros kapcsolatban álló *nép nevelés'* előmeneteléről, vagy akadályairól időnként tudósítván, köteles az elnök által kitűzött, 's minden tagnak, a' rendszeréni esetekben, legalább 15 nappal előre tudtára adott határ napon évenként legalább négyszer, Pesten, a' megyeház' egyik kisebb termében az előbbieken meghatározott mód szerint nyilvános üléseket tartani; azon eszközökrül, melyeket, akár a' nyelv terjedés', akár a' nép nevelés előmenetelesítésére nézve czélirányosnak találand, gondoskodni, 's munkálódása következményeiről az időszaki Közgyűléseket okvetlen tudósítani, 's Jegyzőkönyvét egybefoglalva — mint az e' részbeni előhaladás' évkönyvét — letisztázva, minden esztendő végével, levéltárba tétel végett bémutatni.

IV. A' megyebeli utakra, 's az adózókat illető közterhek' felosztására ügyelő küldötségről.

Ezen általános czim alatt a' Közgyűlés által választatik egy legalább 8. Táblabíróból, egy Jegyzőből, 's tiszti ügyvédből álló küldötség. Mellynek rendes el-

nőke valamelyik Alispány, tagjai a' fentebb érintettek
 kívül a' járásokbeli Fő Szolgabírák. Kötelessége:

A.) A' megyebeli utaknak, töltéseknek, a' megye
 által meghatározott vonalokon mind ujjonnan építésére,
 mind kiigazítására, jó karban tartására, 's azokon lévő
 hidakra folyvást tartó felügyelés. — Az út' csináltatás-
 ban eddig elélegczélszerűbb Macadam' rendszerét 's azon
 elvet követi: hogy egyszerre inkább kevesebb terjedelmű
 de jó, mint rögtön sok, de tartatlan út létesíttessék, 's
 a' költség és munka hasztalan ne pazaroltassék. Ezen
 tekintetből, az utaknak a' megyei Földmérő által készí-
 tendő rajzain évenként meghatározza mind azt meddig,
 mind azt, mi módon kelljen valamelyik utat kiigazítani,
 's e' részben az illető Fő Szolgabírónak utasítást adván,
 az tartozandik a' munka előmeneteléről, avagy aka-
 dályairól a' küldöttséget felelet teher alatt, 's időnként
 olly végre tudósítani; hogy a' dolog' folyamata nyilván-
 ságban tartathassék, 's azon esetben, ha talán rendkívüli
 segedelmezésre lenne szükség, az iránt a' Közgyűlésnek
 jelentést tehessen. Munkálódása' egész folyamatáról kö-
 teles a' küldöttség évenként a' júniusi és novemberi Köz-
 gyűléseket okvetlen tudósítani. Kötelességéhez tartozik:

B.) Minden esztendőben a' rovásos őszszeirás' ki-
 igazítása, 's a' rovások' számának megállapítása 's fel-
 osztása után összeülni, 's

aa.) a' szállásttartó katonaság' élmezésére kíván-
 tató természetnyek' egész mennyiségét a' megyebeli
 Községekre a' rovások számához képest kivetni, 's azt is:
 mellyik járás, mellyik Csürbe tartozzék szállítani, meg-
 határozni: — a' kivetést a' Fő Szolgabírának kiadni,
 egy példányban a' Vármegyének bémutatni, másokban
 pedig magának olly végre megtartani: hogy a' Fő Szol-
 gabírák által, minden fél évi számtétel után a' Községek
 által kiszolgáltattott természetnyek' minden községre néz-
 ve megkülönböztetve készített Jegyzéke hozzá megküldet-
 vén, nyilvánosságban tarthassa mind a' hátralévő tarto-
 zást, mind azt: a' Fő Szolgabírák által a' szállításban
 megtartatik é az igazságos arányuság, 's ha ellenkezőt
 tapasztalna, az illető Fő Szolgabírót kérdőre vonhassa,
 's a' szükség úgy hozván magával, azt a' Vármegyének is
 bejelentesse. 'S mivel lehetnek olly Községek, mellyek a'
 természetnyek' egy vagy más nemét ön hasznok' avagy

kényelmök' tekintetéből inkább akarnák készpénzen megváltani, az illető Fő Szolgabíró által e' végett tudósítván, azonnal árverést hirdet, 's abból csupán a' katonai Biztosokat zárván ki, a' szállítandó mennyiségre nézve elegendő biztosíték előmutatása mellett, a' legkevesebbet vállalkozóval egyességre lép.

66.) Bemutatván a' Fő Szolgabírák a' kerületeikbeli községek' erejének a' — szerint készített jegyzékét, azok szerint a' feladott lovas szekerek számát — kivévn a' transennalis és concurrens helyeket — három részre osztja. Egy harmad részt a' helyben elő forduló kisebb köz szolgálatokra, magok' 's földes uraik' dolgainak véghezvitelére felhagyván, a' többi két harmad rész egyikét a' pesti allományon kívántató fuvarokra, másikat pedig a' kincstári, gabona, liszt, ruházat, 's egyéb szállításokra tüzi ki.

Az 1-ső osztályba tartozó transennalis helyek' egész ereje, a' 2-ik osztálybélieliek' valamint a' concurrens helységek' erejének is fele, egyedül a' helyben előforduló szolgálatra, 's az 1-ső osztálybélieliek' segedelmére hagyatik, az ökrös szekerek pedig, mellyek vorszpon (előfogat) alá nem rendeltethetnek, mind szállitmányra alkalmaztatnak.

Azon tekintetből, mivel az előfogat kirendelése rendkívüli szükség esetében hosszszasabb időre nem halasztathatik, a' szállitmányok azonban, kivált a' nagyobbak a' Felsőség által jó előre megjelentetnek, a' Pest közelében fekvő helységek' lovas szekereinek nagyobb része, az igen közel fekvők pedig egészen menttek a' szállitmányoktól.

Ezen elvek, és arányuság szerint, mind az úgy nevezetthetelő számot, mind a' fa hordást, az egész megyére nézve az alatti Táblázat szerint felosztván, hogy a' megyebeli lakosok' szolgálata szükséges nyilvánosságban tartathassék, 's e' részben is minden önkény elháríthatassék, a' alatti példázat szerint minden járásra nézve külön Jegyzékét készít, — melly egy példányban az illető Fő Szolgabírónak, másokban a' középponti első Biztosnak olly végre adatik ki, hogy az utóbbi a' sort megtartva, valamennyiszer az illető Községeket bérendelendi, azt a' Fő Szolgabírónak egyszersmind meg írja, 's abban mindketten feljegyezhessek: melyik helység mikor, 's minő szolgálatot tett? 's ezek a' küldötségnek minden fél

évben bemutatván, felvigyázhasson hogy egyik helység a' másíknál se többször se jobban ne terheltessék, 's ha valamellyiket nagyobb teher érné, annak könnyebbitésére segedelem rendeltethessék, 's azon esetben, ha akarmelly részről az önkénynek nyoma tűnnék ki, az illető Tisztviselő felelet teher alá vonathassék.

Mi a' szállítmányokat illeti: ha Pestre vagy Budára kívántatnak szekerek, a' Községeket, mellyekből azok rendelendők, a' Küldötség' Elnöke jeleli ki, 's az 1-ső Biztost, kinek az illy rendelés végrehajtásában bármi csekély változtatást tenni felelet teher alatt tilalmas, utasítja; valamint azon esethen is, ha Só avagy kintstári gabona szállítása iránt érkezik felsőbb rendelet, a' Községeket ő jeleli ki, 's a' rendelés mássát, teljesítés végett az illető Fő Szolgabírákhoz kiküldi, 's ebéli intézetéről a' küldötséget annak idejében köteles olly végre tudósítani, hogy az illetén szolgálatok az illető Községek' részéről Jegyzékbe vétethessenek.

Külső állományokon a' szállítmányok alá az illető Fő Szolgabíró rendelvén az arányuság' megtartása mellett a' concurrens Községekből szekereket, azoknak Jegyzékét kötelesek minden szállítmány után a' Küldötséghez olly végre beküldeni, hogy a' szolgálat az illető Helységek után kitétethessék.

V. Az Egészség' dolgára ügyelő Küldötségről.

Az Egészség' dolgára egy állandó Küldötség ügyel, mellynek Elnöke 's tagjai a' Közgyűlés által választatnak, 's pótolthatnak ki. Évenként legalább négyszer, 's a' szükség ugy hozván magával, többször 's mind annyiszor, valahányszor az Elnök által a' tagok meghivatnak, a' megyeház' egyik kisebb termében össze ül. — Ülésében a' választott tagokon kívül jelen kell lenni a' megyei egyik Fő Orvosnak, egy Jegyzőnek, 's tiszti ügyvédnek.

Évnegyedenként a' megyei Orvosok által az egészség állapotjáról tudósítatván, ha pedig valamely rendkívüli akár embereket, akár barmokat pusztító ragadvány űtne ki, a' felől az illető Szolgabírák által nyomban értesítetvén, 's azokat a' szükséges rendelések megtétele iránt

írásban utasítván, az 1-ső esetben az időszakai Közgyűlésnek, a' második rendkívüli esetben pedig a' közelebbi Kisgyűlésnek olly végre tészen jelentést: hogy a' felől a' nagy méltóságu magyar királyi Helytartó Tanács is tudósíthatassék. Különösen kötelessége e' küldötségnek a' járásbéli és egyéb, himlő oltásra megbizott Orvosoknak, és Seborvosoknak, hozzá évenként December utolsó napjáig okvetlen bemutatandó táblás tudósításaikat megvísgálni a' — alatti példázat szerént vannak é szerkeztetve, 's feltaláltatnak é bennök a' kívántató aláírások, 's ha akármi tekintetből hiányosok lennének, azokat kiigazítás végett az illetőknek vissza adja. — A' megvísgált Orvosi és Seborvosi tudósításokat észre vételeivel együtt olly végre mutatja be a' következő esztendő elején a' Vármegyének, hogy a' felsőbb helyen megállapított oltás-bér a' házi Fő Pénztárból kifizetethessék, 's azok a' nagy méltóságu Magyar Királyi Helytartó Tanácshoz is átküldet-hessenek.

Azon Orvosokat és Seborvosokat, kik himlő oltás-rolli tudósításaikat beküldeni elmulasztották, vagy e' részbeni kötelességökben egyébkint is restül járnak el, annak 's a' felsőbbi rendelkezéseknek szorgalmasabb teljesítésére utasítja, az engedetleneket pedig a' Vármegyének bójelen-ti; azokat kik a' himlő oltásban magokat kitüntették, tudósításában különösen kijelelvén. E' Küldötség' kötelességében áll még:

Évenként tudósítást tenni az iránt is: hány személyben foganszott meg a' természeti himlő, hány halt meg benne, 's hány találkozott közöttük kiken a' beoltott himlő észrevehetőleg látszott? Végre, különös figyelemmel lenni arra is: hogy az Orvosok és Seborvosok folyvást jó oltó himlőt tartsanak.

IX. CZIKKELY.

Az alispányi hivatal' hatósági köre és kötelességei.

Az Alispány, magában három külön tekintet alá jövő személyt egyesít, a' *Kormányzóét*, *Tisztviselőét*, és *Bíróét*, mint

A) K o r m á n y z ó.

a.) A' Főispány távol-léte' vagy akadályoztatása' esetében, a' Megye' Rendei' Köz- és Kisgyűléseinek választott Elnöke, 's ebbeli tisztségben, a' Megye' Rendeitől nem külön vált, hanem velök szoros kapcsolatban álló tag lévén, kötelessége, a' közigazgatási, és minden köz érdekű tárgyak' előterjesztésében, a' *nyilvánosság*nak, azok feletti tanácskozásokban a' megállapított Rendnek és Mérsékletnek, törvényes szabadság öszszeszorítása nélküli fenntartása, 's a' köz megállapodásnak kijelentése; 's ebben vezetője a' *Többség*.

b.) Mindennemű Köz- és Kisgyűlésekben, akár Törvényszékekben elrendelt felírások, Törvényhatóságokkalli hivatalos értekezések, és bizonyítólevelek — kivéven azokat, mellyek a' Gyűlésben olvastatnak fel — általa vi'sgáltatván meg, 's illesztetvén öszsze a' határozatokkal, tőle nyernek hitelességet; 's miután a' Jegyzői hivatal' felügyelése alatt letisztáztatnak, az ő Felsőségéhez, Fő Kormányzésekhez, 's egyforma Törvényhatóságokhoz intézettek, és bizonyítólevelek „*Megye' Közönsége*“ vagy „*Rendei*“ czim 's annak nála álló hiteles pecsétje alatt a' hazai, vagy örökös tartományokbeli kisebb hatóságokhoz küldendő megkereső levelek pedig, az ő neve, aláírása és pecsétje alatt küldetnek rendeltetési helyeikre. Valamint,

c.) Az ő Felsőjétől, Fő Kormányzésektől, Törvényhatóságoktól, 's hazai és örökös tartományokbeli kisebb hatóságoktól érkezett mindennemű rendeleteket, és leveleket, nem különben, egyesek által akárminemű ügyben bényújtott folyamadásokat is ő veszi kezébe. Mi végett, hogy állandóan t esten, mint a' Gyűlések' tartásának rendszerinti helyen lakják, hivatala hozza magával.

d.) Hogy mind a' Jegyzői hivatalra: kötelességének eleget tett é? kellőkép' felügyelhesen, mind magáról azon gyanút, mintha valamely tárgy' előterjesztését tartoztatná. elhárithassa; két rendbeli Jegyzőkönyvet tart, egyet: m-ellybe, a' Vármegyétől küldendő felírások, és levelek fogalmainak — *Conceptus* — a' jegyzői hivatal által néki lett bemutatása, 's ugyan azoknak megpecsétlés okaért hozzá vitele napját jegyzi be; másikat, mellybe a' megyéhez érkezett, 's általa felbontott és az érkezés napjának felírásával — *presenta* — megjegyzett

felsőbb Rendeletek', hivatalos levelezések', — ezek közé számítván a' Fő Kormányzések' Elnökeitől ne talán küldendő úgy nevezett *Praesidialisokat* is — és azon folyamadások' rövid kivonatját, mellyek az illető Szolgabírák előtt már megfordulván, 's el nem intéztethetvén, a' szolgabírói „*Lüttam*“ — feljegyzésével, a' Vármegye elébe útasítatvak, folyó szám szerint napról napra béiktatja. 'S azokat

e.) Először: tárgyaikat, mennyiben köz- vagy kisgyűlésiek; másodsor: az utóbbiaknak kevésbé vagy inkább sürgetős voltokat tekintve, külön választja. — A' Praesidialisokat kivéven, mellyek' következésében még ön felelősége mellett sem tehet a' Vármegye' határozata nélkül legkevesebb lépést is, a' többi, különben kisgyűlési, de haladéktalan megvisszágálást vagy végrehajtást kívánó tárgyakban, az illető Tisztviselőknek saját felelősége mellett, 's ez okbul minden időszak rendszeres Közgyűlésnek bemutatandó, 's kivonatilag felolvasandó Jegyzőkönyvbe iktatott írásbeli útasítást ad, 's ugyan azokban — a' szükség úgy hozván magával — akár a' Fő Kormányzések', akár a' Törvényhatóságok' Elnökeivel hasonló nyilvánosság fenntartása mellett értekezik.

A' többi kisgyűlési tárgyakat, minden hét végével a' következő heti Kisgyűlésen leendő felvétel végett a' jegyzői Hivatalnak átadja, a' közgyűlésieket pedig, minden különbség nélkül olly végre mutatja be a' heti Kisgyűlésnek: hogy ha közöttök olyak találtatnának, mellyek iránti tanácskozás, intézet, vagy orvoslás, az időszak Közgyűlés idejére nem halasztható, azok miatt a' Kisgyűlésen összegyűlt Rendek által előbb is Közgyűlés határozathatásuk, 's annak határnapja a' felveendő tárgy' mivoltának kitétele mellett köz hírré tétethessék, az időszak Közgyűlésre halasztottakat pedig ugyan akkor átadja a' jegyzői Hivatalnak. Mellyek közül:

f.) Kiszemelvén a' fontosabb, jelesül: Ország' alkotmányát, kereskedést, törvényhatósági 's egyeseknek is akár személyes, akár vagyoni törvényes szabadságaikon, egy szóval törvényeken ejtett sérelmeket illető tárgyakat; azoknak az érkezés' ideje szerint szerkesztett Jegyzőket olly végre mutatja be azon Kisgyűlésnek, mellyből az időszak Közgyűlés' határnapja kihirdettetik: hogy a' hirdető levelek mellett közöltetvén, a' Közgyűlés'

megnyitása előtt mindenkinek tudomására juthassanak, 's rólok a' Közgyűlés' bekövetkeztével megnyitó beszédeben is emlékeztetést tén, magát a' Jegyzéket a' Fő jegyzővel felolvastatja. — Továbbá

g.) Ha valamely tárgy' megvi'sgálására, vagy végrehajtására a' Rendek ideigleni Küldöttséget határoznak, tagokat ő javasol; a' kinevezési jog azonban magoké a' Rendeké lévén, hatalmukban áll azokat, vagy másokat választani.

h.) A' szolgál' bérét, ruházatjaikra fordított költségeket, a' Curialis Ház' kiigazítása körül évenként előforduló munkákat készítő mester emberek' árjegyzékeikben foglalt summákat, a' fenyítő Törvényszékre berendelt tanúk' napi díjjaikat, 's ezekhez hasonlókat, miután a' Számvevő által megvi'sgáltattak, 's ujjonnan felszámítottak, a' Házi Fő Pénztárból a' Közgyűlés' jóvá hagyásának feltétele alatt kifizettetni rendeli.

i.) Felügyel: hogy a' köz határozatok, a' jegyzői Tisztség által, az illető Tisztviselőknak, még pedig a' haladéktalan vi'sgálatot, vagy végrehajtást rendelők azonnal a' Jegyzőkönyv' meghitelesítése után, a' többiek pedig legfellyebb egy hét alatt kiküldtessenek, a' Tisztviselők azoknak foganatot szerezzenek, 's a' Levéltár rendben tartassék. Ezen kívül az építési, árva, számvevő, rovásigazítási, és adókönyvecskék' összehasonlítása végett tartott székeknek, 's Küldöttségeknek is elnöke lévén, felvigyáz: hogy a' hadi, házi, nem különben a' fiók Pénztárok', Csűrök, 's árvák' értéke a' kiadott útasítás szerint kezeltesse, a' számadások beadassanak, és megvi'sgáltassanak; a' köz épületek, utak, hidak, annak idejében kiigazittassanak; egy szóval, hogy a' megye' minden rendű Tisztviselői, és szolgál' kötelességeiknek pontosan megfeleljenek. Minélfogva azok a' megye' határozatainak szellemében költ útasításainak engedelmeskedni tartozván; őket hivatali elmulasztásaikért kérdőre venni, 's meginteni is, és azon esetben, ha az intés nem használna, a' közelebbi közgyűlésnek bejelenteni hatalmában, sőt kötelességében is áll. Mint

B.) T i s z t v i s e l ő.

A' Vármegye' határozatai által meghagyottakat végrehajtani, 's hivatali kötelességeit pontosan teljesíteni

felelet teher alatt tartozik. Ilyetén kötelességei közé számíttatik :

a.) A' megye' hiteles pecsétje hűségére lévén bizva, azt senkinek másnak át nem adhatja. Ennél fogva a' legszorosabb felelet teher alatt felügyelni köteles: hogy az csak olly levelekre, és bizonyítványokra nyomassék, melyek a' Gyűlésekben vagy Törvényszékeken határozottak el.

b.) Felügyel: hogy a' megye' pénztárai, és csürei tökéletesen biztosítva legyenek. E' végből, mindenek előtt nyilvánságban tartja: valljon a' Pénztárnokok, és katonai Biztosok, a' tőlök kívántató biztosítékilevelet — Cautionalis — annak rende szerint készítve bemutatják, és azok intabuláltattak é? 's a' bátorságul lekötött javak időközben nem idegenítették é el? továbbá: megtartanak é a' Fő Szolgabírák által a' járásaikbeli fiók Pénztárok' és Csűrök' vi'ssgálása, az adó rendes behajtása, 's a' Fő Pénztárakba időnkénti beszállítása' tárgyában kiadott útasítások, 's hogy e' részben annál inkább meggyőződhessek, mennyire ideje engedi, köteles a' fiók Pénztárokat és Csűröket, hol egyiket, hol másikat, véletlenül maga is megvi'sgálni. Végtére, minthogy a' hadi, és házi, nem különben valamennyi középponti Pénztárookra való felügyelés egyenesen rá van bizva, 's a' történhető hiányságokért, az illető Pénztárnok' értékének, a' fogyatkozás' helyre pótlására elégtelen volta esetében, a' felelet teher is ötet illeti; valamint érdekében, úgy kötelességében is áll: ezen Pénztárokat rendesen, 's minden esztendőben legalább négyszer, mulhatlanul megvi'sgálni; azoknak tapasztalando állapotjáról a' Közgyűlésnek, nem csak az összes summáknak, hanem a' Pénz' nemeinek is körülményes előszámlálása mellett tudósítást tenni, olly végre: hogy a' nagy mélt. magyar királyi Helytartó Tanácsnak is átküldethessék, 's azon esetben, ha valamellyik Pénztárban nagyobb hiány tapasztaltatott, annak helyre pótlása, ha pedig az illető Pénztárnok ne talán csempeskedést is követett volna el, annak a' törvények' e' részbeni szigorú szabályához képesti megfenyítettése tekintetéből, az intézetek azonnal megtétethessenek; kijelentvén: hogy az adózok' Pénztárának hiánya, akár kerülend ki az adószedő' vagyonából, akár nem, az, valamint rájok ujjonnan, és így, az igazsággal megütközöleg két-

szer ki nem vettethetik, úgy más részről annak, akár honnan, de minden esetre meg kell térülni.

c.) Az örökös tartományokba utazók' számára úti-leveleket ad, 's azokról, nem csak Jegyzőkönyvet vinni, de azon bizonyítványokat is, mellyekkel az ismeretlenek magokat előtte igazolták, megtartani olly végre köteles: hogy ha illy személyek iránt később kérdés tétetnék, felvilágosítást adhasson.

d.) Mind akkor, ha a' költözni akaró jobbágy saját földes urától elbocsátó levelet nyer, annak úti levelet ingyen, mind pedig akkor, ha a' földes úr, mihelyt a' költözni akaró jobbágy az 1836-ki törvény' 1V-ik cikkelyének 1-ső és 2-ik §-ban foglalt kötelességeit teljesítette, elbocsátólevelét kiadni nem akarná, 's hozzá folyamadván, a' földes úr' meghalgatása után a' megtagadásnak törvényes okát nem találja, tartozik a' jobbágy részire ezen körülmény' beiktatásával bizonyítványt adni, 's az egész dolog' folyamatát megvi'sgálás végett a' közelebbi Közgyűlés' elébe terjeszteni.

e.) Köteles minden hónap végével, a' váczai járásbeli Szolgabíró által az 1791-ik évi Aprilis 26-ról 7149. szám alatt költ K. Intézkvény' mellett közlött példány szerint készítve bemutatandó Gabona áráról, és kenyér súlyáról szolló táblás Jegyzéket a' nagy mélt. magy. kir. Helytartó Tanácshoz rendesen átküldeni.

f.) A' járásokbeli Fő Szolgabírák által a' Gabona-és Szénatermésről bemutatott summás Jegyzékek szerint a' termés' mineműségéről a' nagy mélt. magy. kir. Helytartó Tanácsnak jelentést tenni; 's ha annak szüke miatt, akár a' községek' éhségtől megóvása, akár a' katonaság' élelmezésére kívántató természetmények' megszerzése' tekintetéből rendkívüli módokhoz kellene nyúlni, a' Közgyűlést olly végre tudósítani: hogy a' szükséges intézetek jó előre megtétethessenek.

g.) Tartozik minden esztendő elején az általa, törvényes hatóságához képest, a' háromszori kihirdetés alól felmentett mind kétszertartású evangelicus házasok' Jegyzékét a' Vármegyének bemutatni.

h.) Köteleztetik a' törvény szabályához képest, az általa magánosok' megkeresése következtében tett törvényes eljárásokról készített hivatali irásokat eredetileg 's külön Jegyzék mellett beadni. Végtére :

i.) Szintúgy, mint akármely más Tisztviselő, azon alkalommal, midőn a' Jegyzői Hivatal' által a' hátralévő tudósítások' Jegyzéke olvastatik, tartozik az ötöt illetők' hátramaradásáért felelni. — Mint

C.) B i r ó.

Az Alispány ismét három külön-féle tekintet alá jő.
Jelesül:

1-ször Mint törvény' rendes útján ítélő bíró, azon perekben, mellyeknek első bírójává a' törvény kijelelte, 's mellé segédül, egy ön tetszése szerint választandó Szolgabíró, 's Eskütet rendelt, íté. — Ebbeli tiszteben a' törvény és bevett törvénykezési rend szerint jár el. E' részbeni hatósági, 's eljárási köre törvény által lévén kitűzve, 's ennyiben a' vármegyétől független lévén, itt csak az jegyeztetik meg:

a.) Hogy valamint a' többi megyei bírák, úgy ő is az előtte folyó pereket, a' Pertárba mindjárt a' felvétellel — levata — után betenni tartozik.

b.) Annak megakadályoztatása tekintetéből: hogy egyik perlekedő fél, a' másikat ki ne játszassa, 's a' törvénykezési rend megtartathassék; az előtte folyó pereket ítélet hozás végett egyedül csak a' Pertárnoktól, de magoktól a' felektől, vagy ügyvédeiktől semmi esetben sem veheti által.

c.) A' Per' felvétele alkalmával a' bírói díjnak csak felét kívánhatja meg, másik fele pedig a' végső ítélet kihirdetése után lészen kifizetendő; az által, ha a' felek a' per' tárgyára nézve a' végső ítélet előtt megegyeznének is, a' felperes a' bírói díj megfizetése alól fel nem mentethetvén.

d.) Az előtte folyó perekben hozott ítéletek' kihirdetésére kitűzött határnapot köteles előbb legalább egy héttel a' megveház' kapujára kifüggesztetni, 's az ítéleteket a' megye' házában hirdeti ki.

e.) Olly esetben: ha a' hozott ítélettől a' fellyebbvitelt perbe iktatandó külön ítélet által megengedi, vagy a' marasztalt fél által nyert birtokon belöli felyebbvitelt rendelő bírói parancsolatot elfogadta, tartozik a' pert minden hozzá tartozó irományokkal, 's az utóbbi esetben, az általa elfogadott bírói parancsolattal együtt, a' felyebbvitelt

megengedésétől, vagy a' parancsolat' elfogadásától számitandó 15 nap alatt tudósítása mellett a' Vármegyének bemutatni.

f.) Az Itélet' foganatosítása után, — melly a' fellyebb nem vitt perekben, a' segéd Szolgabíró és Eskütt, a' Törvényszék által megvísgált perekben pedig, ön maga által eszközöltetik — köteles a' pert a' végrehajtásról szöllő bizonyítvánnyal együtt a' Pertárba ismét visszatenni.

2-or Mint az idöszaki és rendkívüli Fenyítö, nem különben Polgári Törvényszékek Elnökének, 's ez utöb-
biakban, — az elötte folyt 's felhozott pereket kivéve — egy részben úgy is mint *Fellyebbiteli Itélöszék tagjának*, bírói hatóságikörét 's kötelességeit a' Törvény' elégé meghatározván, csak a' következökre szükség figyelmeznie, u. m.

a.) Mindjárt az idöszaki Fenyítö- és Polgári Törvényszékek' kezdetével felolvastatván, az általa annak idejében külön levél által meghívott táblabírák', 's a' jegyzöi Hivatal által értesített Szolgabírák' és Esküttek' sorozatából meg nem jelent tagoknak hozzá küldött mentö nyilatkozásaikat, — azokat, valamint az elmaradásoknak okát nem adó, 's közelebbi Közgyölésnek bejelentendö Táblabírák' és Tisztviselök' neveiket is Jegyzökönyvbe véteti, 's a' Táblabírák helyébe maga a' Törvényszék által választat csupán azon Törvényszékre másokat, Tisztviselökröl pedig, hogy elegendö számmal legyenek, maga gondoskodik. — Annakutánna

b.) Az idöszaki Fenyítö Törvényszéken elökéri az itélet alá veendö raboknak a' Fö Ügyvéd által készített Jegyzékét, 's mindenek elött azon summás rabok' ügyét véteti fel, kik a' miatt, hogy irántok valamelly körülmény' bövebb kifejtése tekintetéböl, vagy a' megyei Tisztviselök által, vagy más e' végett hivatalosan megkeresett Törvényhatóságban vísgálat volt végrehajtandó, a' mult Törvényszékröl elmaradtak, 's azon esethen; ha a' kívántatott próbák már megszerezettek, itélet alá véteti; különben, a' rábizattakban el nem járt Tisztviselöt, kötelességének, még a' Törvényszék' folyamata alatti teljesítésére olly hozzá adással emlékezteti a' jelen lévö Jegyzö által mindjárt az ülésben felteendö és meghitelesítendö jegyzökönyvikivonat' kiadatása mellett, hogy különben a' közelebbi Közgyölésnek be leszen jelentve; az illetö Törvény-

hatóságot pedig a' tőle kívántató tudósításnak minél előbbi megküldése végett újjonnan megkeresteti. — Minek megtörténtével

c.) A' többi summás rabokat véteti fel, 's ítelteti meg. Annak utánna elővén az Itélet alá bocsátott senyitő és büntető pereknek a' Fő jegyző által készített Jegyzékét, az itélet alá bocsátottak közül előbb a' fogvalévő rabokéban, 's úgy aztán a' magokat szabadságban védelmezőkében hozat itéletet. Ez meg lévén, a' Törvényszékhől egy Szolgabirót, Esküttet, egy ügyvédet, és az Udvari Kapitányt olly végre küldeti ki: hogy a' tömlőczöket megjárván, tévedésből nem maradt é rab itélet nélkül? ugyan azon ülésnek tegyenek Jegyzőkönyvbe iktatandó jelentést.

d.) A' Fő ügyvéd által készített folyó perek' Jegyzékének útmutatása szerint számon kéri az ügyészi Tisztségtől: mi karban vannak a' köz ügyeletű perek? 's ha felvételek óta a' béfejezésekre kitűzött négy törvény folyam már eltelt, benne azon hozzá adással hozat intó itéletet: hogy a' közelebb következő Törvényszéken az alperes, védelmét akár iktatja be, akár nem, minden esetre végső itéletet nyerend. Továbbá:

e.) Az elrendelt fiscalis és criminalis actióknak a' jegyzői Hivatal által készített Jegyzékét összehasonlítván az előbbeni pontban említett perek' Jegyzékével, nyilvánosságban tartja; benne vannak é abban ezek is? 's ellenkező esetben kérdőre véteti az ügyészi tisztséget az elmulasztásért. Végre

f.) Akár perben, akár rövid úton hozott 's az illető Szolgabirákhöz végrehajtás végett kiküldött itéletek' foganatáról az ügyészi, 's illetőleg a' jegyzői Hivatal által vitt — Evidentialis — Jegyzőkönyv' útmutatása szerint azt vi'sgálta meg: mennyiben tettek az illető Szolgabirák e' részbeni köteleességeiknek eleget? és ha az e' tárgybani tudósításaik' bemutatására kitűzött határnap már eltelt, azt Jegyzőkönyvbe vétetvén, ebbeli hivatali elmulasztásaikért felelet teher alá vonatalok végett a' közelebbi Közgyűlésnek jelentést tétet.

g.) A' polgári Törvényszékeken különösen felügyel: hogy a' perek' előadásában a' jegyzői Tisztség által a' Polgári Törvényszékekről szolló Czikkely 10-ik §-ban leirt módon készítendő sor megtartatik é? mi végből,

azt mindjárt az ülés' kezdetével előkéri, 's a' megállapított rendet megváltoztatni semmi esetben sem engedi.

h.) Mint a' rendkívüli fenyítő Törvényszékek' Elnöke, az időről időre beérkezett rabok' Jegyzékeit az ügyészi Tiszttség által rendszeren minden héten előmutatattja, 's a' kisebb vétségűeket megítélteti, a' többiek ellen fenforgó vádaknak pedig az időszaki Törvényszék' bekövetkezéséig tökéletes világosságra hozatala tekintetéből a' szükségeseket megtéti.

3-or A' Törvény' rendszerinti útján kívül — in via politica — ítélő Segéd Biró Társaival együtt:

a.) Nem csak az 1807-ik évi 22. és 1807. évi 13-ik Törvény Czikkelyeknél fogva az erőszakos foglalások, hanem

b.) Azon esetben is, ha valamely földes Úr költözni akaró jobbágyát, még aztán is, miután az 1836. évi IV-ik Törvény 3-ik §-nak rendelete szerint részére a' kívántató bizonyítványt kiadta, letartoztatja.

c.) Ha a' földes Ur — kivéven az 1836. évi 17-ik törv. Czikkely 7-ik §-ban előszámlált eseteket, — jobbágyát az illető bér fizetése után a' bólt nyithatásban akadályozná, vagy annak bérbe vételét meg nem engedné.

d.) Ha a' jobbágy úri munkára törvényes járandóságán felül kényszerítették, 's illy esetben a' földes Urat az okozott kárnak megtérítésére, és minden gyalog, vagy igás munka' kényszerítés idejekori árának kétszeres megfizetésére szoríttatni kérné. Ezeken kívül

e.) A' megyében keblezett Puszták' és Helységek' határaikon akár az egyik fél, akár a' tiszti ügyvéd kértére ideigleni határdombokat hányat, a' régiéket megújítja, 's mind erről, mind pedig az előbbeni pontokban előszámlált hivatali eljárásairól, a' Vármegyének, ha azokban a' felek által nem akadályoztatik, az ítélet végrehajtása után, különben pedig, annak akadályoztatása felől is olly végre: hogy a' Közgyűlés részére hatalom kart rendeljen, tudósítást teszen.

Minden itt előszámlált hatóság, és köteleességek az alispányi Hivatalt általánosan, és így, mind az első, mind a' második alispányt egyenlően illetvén; hogy közöttök a' munka szétszoljon, kötelesek a' Tisztujtószerék után azonnal összeűlni, 's magok közt az alispányi hatóság' 's köteleesség' körébe tartozó tárgyakat feloszt-

ván, ezen osztályt a' Közgyűlésnek bejelenteni olly végre: hogy a' felől a' Megye' Rendei értesítettvén, az előfordulható esetekben tudhassák: közülök ki mellyik tárgyért felelős?

X. CZIKKELY.

A' jegyzői hivatalrul 's annak kötelességeiről.

§. 1. A' jegyzői hivatal' személyzete áll egy Fő- és három rendes Aljegyzőből.

§. 2. A' Köz- és Kisgyűléseken, Törvényszékeken, kivéven a' summás rabok ügyeit, Számvevő- és Árvaszékeken, Rovás igazító, és Adókönyveket egybe tartó Székeken, 's ezeken kívül mind azon Küldötségekben mellyekhez a' Vármegye által tollvivőül kineveztetnek, mindennemű tárgyak általok terjesztetnek elő, terjesztetnek fel, iktattatnak Jegyzőkönyvbe, 's a' meghitelesített Jegyzőkönyvekből kiiratra küldetnek ki saját nevök' aláírásai alatt az eszközrendők eszközzése végett az illető Tisztviselőknek, az ő Felségéhez, Fő Kormány-székekhez intézett felirások, Törvényhatóságokkali levelezések, nemesi és egyéb bizonyítványok általok vétetnek fogalomba, 's meghitelesítettésök után felvi-gyázások alatt letisztáztatván, a' nemesi bizonyító leveleket, mellyek a' Jegyzőn kívül, legalább egyik Alispány, egy Táblabíró, egy Szolgabíró 's Eskütt által is aláírandók, kivéven, csupán általok iratnak Közgyűlésből a' megye' közönsége, kisgyűlésből a' megye' Rendei, Törvényszékekből pedig azoknak czimjével alá, 's küldetnek szélyel megpecsételtetésök után rendeltetési helyeikre, a' bizonyítványok pedig az illetőknek által adatnak. Hogy ebbéli kötelességének a' jegyzői hivatal azon pontossággal mellyet a' jó rend 's rajta fekvő felelet teher megkíván, eleget tehessen:

§. 3. A' Fő-Jegyző, ki az egészzet kormányozván érette felelős, többféle Jegyzőkönyvet tart.

a.) Egyet, mellybe a' kormányzó Alispánytól minden héten által vett kisgyűlési, másikat, mellybe a' közgyűlési irományokat, 's a' Tisztviselőktől beérkezett,

tárgyaiknál fogva szinte külön választandó Tudósításokat rövideden beiratja, 's azokat tiszti társai közt, hogy belőlök előre kivonatokat készíthessenek, azonnal felosztván, minden Iromány után az által vevő nevét ön magával oda iratja, 's minden Gyűlés után a' rájuk költ Végzés napját, számját és tartalmát utánna jegyzeti;

b.) Egyet, mellybe a' Tisztviselőknek, 's kiküldött Táblabiráknak kiadott Végzéseket, számaiknak és a' kiküldés napjának kitétele mellett beiratja, mellybe a' hátralévő Tudósítások nyilvánosságban tartása tekintetéből, midőn az illető Tisztviselő, vagy Táblabíró tudósítását beadta, és különös rovatlatba mindenkor pontosan béjegyzendő: — másikat, mellybe a' felírásokat és hivatalos leveleket Postára (adatások napjának beiktatásával) feljegyzeti;

c.) Egyet, mellybe a' számvevő, rovás igazító, és adókönyveket összetartó Székeket, 's valamennyi állandó küldötségeket illető tárgyakat jegyzi bé;

d.) Egyet, mellybe a' polgári Törvényszék előtt indított, 's ítélet alá bocsátott, nem különben a' megyei alsóbb Biráktól és Úriszékektől a' Vármegyének bemutatott, 's bővebb vizsgálát végett Törvényszék elébe utasított pereket írja bé. Melly egyszersmind az előadásban is sor — series-gyanánt szolgálván, szükség hogy pontosan 's a' következőkre figyelmezve szerkeztessék:

A' Törvényszék, mint első Bíró előtt folyó perekben a' pertárnok által, mindenkor a' szóváltások végére beirandó ítélet alá bocsátás napja, 's azokban mellyek ugyan azon nap bocsátattak ítélet alá, a' felvitel napja, az alsóbb biráktól felhozott Perekben pedig a' bemutatás, 's az egy időben bemutatottakban, az alsóbb bíró ítéletének napja szolgál sinor mértékül, minél fogva hogy ezen külön nemű perekben egyiknek másikánál előbb beírásával zavar ne történjék, valamennyiszor akár a' megyei Biráktól, akár az Úriszékektől mutattatik bé valamely per, a' pertárnok mind annyiszor megkérdezendő: nincsen é a' Törvényszék előtt folyamatban lévő perek közül valamelyik ítélet alá bocsátva? Ide azonban nem tartozván a' szegények, árvák, özvegyek, adózók urbéri, és egyéb akár sürgettetnek, akár nem, soron kívül előlegesen vizsgálát alá terjesztendő azon Perek, mellyekben mint Felperesek állanak. Ezeket

e.) Ismét különös Jegyzékbe iktatja, 's mind azt, mind az előbbeni pontban körül irt Jegyzéket olly végre tartozik a' Törvényszékekre bevinni. hogy abból a' Törvényszék tagjai szemmel látva győződhessenek meg a' dolog rendes folyamáról. Továbbá:

f.) Jegyzéket tart

aa.) Mind a' Pertárból ítélet alábecsátott, mind az ügyészi hivataltól által vett sommás fenytő és büntető Perekről, 's azokat minden időszaki fenytő Törvényszéken bemutatja;

bb.) A' közgyűlésekben nemesek, és nemesi szabadsággal élők ellen rendelt fenytő és büntető perekről; és minden időszaki fenytő Törvényszék alkalmával olly végre adja azt által az Elnök Alispányuk, hogy az ügyészi tisztségtől: mikép' szerzett fogamatot a' köz határozatnak? számon kérethessék;

cc.) A' Tisztviselőknek végrehajtás végett kiadott fenytő és büntető perekről, 's ezt is minden időszaki fenytő Törvényszék előtt legalább egy héttel átadja a' fő ügyvédnek, a' végrehajtás' nyilvánosságban tartása végett;

dd.) Az úrberi- 's közhatározat által nemesség' bebizonyítására szorítás végett indítandó perek' elrendeléséről, 's bebizonyított szegények' részére kirendeltt ügyészi pártfogásokról vitt jegyzéket minden fél esztendőben olly végre adja ki a' fő ügyvédnek: hogy az illy perek állapotjáról minden juniusi és novemberi Közgyűlésnek írásbeli körülményes tudósítást tegyen.

ee.) Akár Gyűlésekben, akár Törvényszékeken előfordult urbéri tárgyakról szóló határozatokat egész kiterjedésökben külön jegyzeti, 's évnegyedenként, a' nagy mélt. magyar kir. Helytartó Tanácshoz átküldés végett a' Vármegyének bemutatja.

§. 4. A' jegyzői hivatalból legalább kettőnek folyvást Pesten kell lenni, 's eltávozni a' kormányzó Alispány' tudta nélkül, bár mi rövid időre sem szabad.

§. 5. A' kezéhez vett kisgyűlési iratokból köteles előre kivonatokat készíteni; azokra nézve, mellyek a' Vármegye előtt már többször megfordultak, az előbbi határozatokat a' Levéltárból kikerestetni.

§. 6. Midőn Gyűlés tartatik, az előbbi §-ban előadott módon elkészülve megjelenni; mindenek előtt a' jelenlé-

vök' neveiket feljegyezni, annakutánna pedig a' határozat alá tartozó tárgyakat körülményesen, 's kimerítőleg előterjeszteni. — A' Rendek megállapodását minden tárgyra nézve, mind azért: hogy feledékenységbe ne menjen; mind azért: hogy ha kívántatik felolvashassa, szorgalmatosan feljegyezni, 's ezen jegyzetek szeriut:

§. 7. A' határozatokat a' kivonatok után beirván, más nap' vagy ha kívántatik, még az nap is, a' Jegyzőkönyvet felolvastván, 's meghitelesítvén, felelet teher alatt köteleztetik

a.) A' Gyűlésből Ó Felségéhez, vagy a' Fő Kormányshékekhez intézendő felirásokat, és Törvényhatóságokhoz küldendő levelek' — Conceptusait — fogalmait, legfellyebb három nap alatt az előlülést vitt Alispánynak megvi'sgálás végett bemutatni; a' megvi'sgálástól számított legfellyebb 3. nap alatt letisztáztatni, 's a' lepecsétlés megtörténtével azonnal postára adatni; magában értetvén; hogy a' haladékot nem szenvedhetők ennyi időre sem halaszthatók.

b.) A' Tisztviselőknék, 's mind azoknak, kikre valamelly tárgy megvi'sgálása avvagy végrehajtása bizatik, az illető határozatokat, 's mindennemű hirdetményeket legfellyebb egy hét alatt a' Jegyzőkönyv' meghitelesítésitől számítva, kiküldeni.

c.) A' Jegyzőkönyvekből rövid kivonatokat olly végre készíteni: hogy a' Közgyűlések alkalmával felolvastathassanak. Ezután

d.) A' Jegyzőkönyveket összeszedetvén, két példányban letisztáztatni, 's egyiket a' Fő Ispánynak rövid úton át küldeni, a' másikat pedig a' nagy mélt. magyar Királyi Helytartó Tanácshoz átküldés végett évnegyedeként a' Vármegyének bemutatni.

e.) Minden Gyűlés' végével az expeditio után, a' Jegyzőkönyveket a' bevégzett eredeti irományokkal együtt a' levéltárnoknak átadni; 's miután belőlök a' szükséges kivonatokat elkészítette, a' jegyzőkönyvi Iktató által folyó szám szerént leiratni; 's ezeket minden Gyűlés után eképen folytatván, minden esztendő elején a' mult évi letisztáztott Jegyzőkönyvet a' meghitelesített minutákkal összetartani, és a' tapasztalt hibákat a' Jegyzőkönyv végére feljegyezve kiigazítani, 's azt ekép' meghitelesítve, 's a' megye' hiteles pecsétjével megerősítve, min-

den esztendőbeli martiusi közgyűlésnek Levéltárba tétel végett bemutatni. Ezekben foglaltatván a' jegyzői hivatal kötelességei általánosan, minden kis- és közgyűléseken, Törvényszékeken, 's mind azon választmányokban, mellyekben Jegyzőkönyvek vitetnek, kisebb vagy nagyobb módosítással, ezen rendet követi. Egyébiránt a' mi illeti:

§. 8. Különösen a' Közgyűlést, ennek tartása alkalmával:

a.) Jelen kell lenni a' jegyzői hivatal' nem csak két, hanem valamennyi tagjának, ha csak különben, vagy betegség, vagy más, az Elnök Alispánynak bejelentendő ok által nem akadályoztatik. — Ebbe:

b.) Mindenek előtt az Alispány által kiszemelt, első napokon felveendő tárgyakat olvassa fel, annakutánna pedig, az általa valamennyi közgyűlési tárgyról 6. példányban készített Jegyzéket osztja ki, egyben az Elnöknek átnyújtván. Ennekutánna

c.) A' mult időszaki Közgyűlés óta tartott Kisgyűlések' Jegyzőkönyveit, folyó szám szerint kivonatilag felolvassa.

d.) Előmutatván a' hátralévő tudósításoknak, minden Tisztviselőkre külön, 's a' Küldötségek Elnökeire nézve szinte külön készített Jegyzéket, — Scontro — felolvassa. Egyéb iránt az előterjesztésben a' Közgyűlésről szóló I-ső Czikkelyben kitüzött rendet mindenkor szigorúan megtartván, többi foglalatoságait a' szerint végzi, mint az előbbeni §-ban előadatott.

§. 9. A' polgári Törvényszékeken a' pereket minden különbség nélkül eredetileg, 's egész kiterjedésében a' 3. §. f. pontja alatt megállapított sort tartva adja elő, 's a' benne hozott ítéletek' kihirdetése után, a' végrehajtandókat a' polgári törvényszéki czim 13. §-ban előadott módon legfellyebb egy hét alatt illető helyeikre kiküldi, a' többieket pedig, vagy a' Pertárba, vagy a' Királyi Táblára fellyebbvittek közé az e' végre tartott Jegyzőkönyvbe iktatva beteszi.

§. 10. A' fenyítő Törvényszékeken, akar rendkívüliek, akar időszakiak légyenek, még akkor is ha csupán sommás rabok' ítélésével foglalkodnak, okvetlen jelen kell lenni egy Jegyzőnek olly végre: hogy a' jelenlévőket feljegyezvén, ha valamellyik rab' dolgában bővebb vi's-

gálat' tétele szükséges, vagy valamely Törvényhatóság megkeresendő; azt Jegyzőkönyvbe vegye, 's mind az útasítás, mind a' megkeresés haladék nélkül megtétethessék.

§. 11. Köteleztetik a' megye' írószobájabeli Irnokokra, hogy azok alább külön czim alatt leirt kötelességeiket teljesítsék, felvigyázzni; a' Levéltárnak épségben, és alább, a' Levéltárnoki czim alatt előadott rendben tartására felügyelni, 's ha mi rendetlenséget venne észre, azt azonnal helyrehozatni. Mi a' hivatali munkáknak, a' jegyzői hivatal tagjai közti felosztását illeti:

§. 12. Miután a' Megye' Közönségét csupán az érdeklí, hogy a' dolgok jól menjenek, 's e' részben minden, a' tagok' személyes tulajdonaitól függvén, ha a' személy' figyelembe vétele elmellőzésével, az osztály egyedül csak a' hivatalt tekintve tétetnék meg; könnyen megtörténhetnék: hogy épen olly munkákra alkalmaztatnék valamelyik közülök, mire a' másik használhatóbb. Minek kikerülése tekintetéből, a' munkáknak azok' különbfélesége szerénti felosztása magára a' Jegyzői hivatalra bízatik; itt csak annyi határozatván meg: hogy az olly tárgyakat, mellyekben nem egy, hanem több tudósítások kívánatnak, a' Főjegyző egyik aljegyző által tartatja nyilvánosságban, 's ugyan az viszi rendszerint az elnöki Jegyzőkönyvet is.

XI. CZIKKELY.

A' Levéltárnokról, annak kötelességeiről, 's a' Levéltár' mi rendben viteléről és tartásáról.

A' köz dolgok' folyama szintűgy, mint az egyesek' jogainak bátorsága a' Levéltár jó rendben tartásától függvén, ez csak úgy eszközölthetik, ha a' Levéltárnok a' tapasztalás által helyesnek, 's czélszerűnek bélyegzett rendszertől el nem távozik, 's azt, minden önkényes változtatás nélkül szigoruan követi. Minek előbocsátása után, a' Pest vármegyei Levéltár' vitelésében eddig tartott, 's ennekutánna tartandó rend a' következőkben iratik le, úgy mint:

§. 1. Előbocsátván: hogy a' Megye előtt fennforgó mindennemű tárgyak, a' következő 's változatlan rendű 12. Czikkely közül, vagy egyik, vagy másik alá tartoznak:

- I. Közigazgatásiaiak — publico - politica.
- II. Nemességiek — Nobilitaria.
- III. Vallási alapítványiak — Relig. fundat.
- IV. Urbérik — Urbarialia.
- V. Adóbiztosságiak — Contr. Commis.
- VI. Közbátorságiak — Criminalia.
- VII. Szabály - rendeleteik — Normalia.
- VIII. Ellenmondások 's Előintések — Prot. Praem.
- IX. Törvénykezésiek — Judicialia.
- X. Közintézményiek — Circularia.
- XI. Nemesi felkelésiek — Insurrectionalia.
- XII. Árvaszékiek — Orphanalia.

A' Levéltárnok, ki rendszerint mindennap 8 órától 12-ig 's mikor Gyűlések vagy Törvényszékek tartatnak, azok' végeztéig, délután pedig 3. órától 6-ig a' Levéltárban lenni köteles, az Alispány' hire 's tudta nélkül bár mi kevés időre Pestről el nem távozhat; a' Gyűlések Jegyzőkönyveit kezéhez vévén, azokat folyó számról számra kivonja, vagy is' készíti legelőször az úgy nevezett:

Általános időszerinti Lajstromot — Elenchus Generalis Chronologicus — az alatti példány szerint.

Mellynek foglalatajára nézve általános szabályul csak annyi jegyeztetik meg: hogy abban a' dolog vélejénél egyéb ne legyen, az' azoban' belőle ki ne maradjon.

Ha valamelly tárgyban tudósítás kívántatik, a' helyett: hogy a' kivonatban a' határozat iktattatnék, a' *tudósító neve* czimű 5-ik rovatba csupán az illető Tisztviselő neve, vagy ha Küldötségnek adatott ki, ezen szó *Küldötség* iratik be; megjegyeztetvén: hogy ezen szabály csak az egy tárgyú Jegyzőkönyveknél használható; a' több tárgyú tisztviselői, vagy hosszasabb foglalatú küldötségi tudósításokat azonban a' benne foglalt, 's szorgalmasan megkülönbözendő tárgyak' különfelesége szerint, több pontokra osztja fel. 's úgy iktatja be a' Lajstromba: hogy az egészben előforduló kérdések, minden pontot, ugyanazon egy szám alatt bekezdvén, a' *mutató jegyzék* — Index — készítésekor, első tekintettel megkülönböztethessenek. Ezen most leirt általános időszerinti Lajstromból készül azután az:

§. 2. *Általános mutató Jegyzék* — Index Generalis, melly a' keresgélés' könnyítése tekintetéből betű rendre osztatik, teszi a' Levéltár' vitelének fő kulcsát; ugyan azért kiváltképi figyelmet kíván. Főbb szabályai ezek:

a.) *Czimszó - Választás.* Ezt általánosan meghatározni nem lehet, mivel egyik esetben Czimszól a' személyt, másokban a' személyt 's a' dolgot is ki kell tenni. Czimszó a' folyamadásokban a' *Panaszos'*, a' peres tárgyakban a' *Felperes'* neve. Vannak azonban esetek, mellyekben ezen szabálytul a' Levéltárnoknak el kell térni, például: midőn valaki panasza következtében végre hajtott vi'sgálat után a' panaszlott ellen fenyítő vagy büntető per rendeltetik; ekkor a' panaszosra nézve a' tárgy megszűnván, a' mutató jegyzék a' panaszlott neve betűjével kezdetik.

b.) *Tartalma*, a' tárgy' szoros velejét igen röviden érintse.

c.) Mi a' már egyszer röviden beirt tárgyban ugyan azon esztendőben történik, azt ismét ki tenni szükségtelen, 's elég a' közbejött határozatok' számait utánna írni; kivéven azon esetet: ha valamely, az előbbitől különböző körülmény adná magát elő, például: ha azon tárgyban valamelyik Törvényhatóság kerestetnék meg; ekkor, ezen körülményt maga helyén is külön ki kell tenni 's számát az előbbi pont után is be írni, mint a' alatti példányban látható.

d.) A' Levéltárban kívántató, lehető legnagyobb nyilvánosság' okáért tanácsos a' Mutató-jegyzékben némelly általános rovallatokat is tartani, mellyekbe a' felükbe irt fő czimszó körül előforduló tárgyak bevétetnek mint a' alatt.

e.) A' mutató Jegyzék' készítésekor egy úttal az általános Lajstrom' legelső *Kötet* czimű rovallatába azon számot írja be veres szinnel a' Levéltárnok, melly alá tartozik az 1-ső §-ban előadott osztály szerint a' fennforgó tárgy.

Ezek szerint elkészülvén a' Mutatójegyzék, következik:

A' *Beiktatás* — Registratio —

§. 3. Melly következő módon eszközöltetik:

A' Levéltárba tartozó Irományokra a' jegyzői hivatal által, mind a' Jegykönyv' száma, mind a' határozatok feliratván, 's a' Levéltárba feladatván azok:

1-ször Egyenként elővételnek, 's az általános Lajstrom első rovatában veres szinnel írott szám tentával befeketítették, annak csalhatatlan jeléül: hogy az illető iromány a' Levéltárban feltaláltatik, 's az iromány' első sarka megjeleltetik illy formán — *Köt. 9. 1827.*

2-or. E' megtörténven, az egy csomóban beadott irományok kibontatnak, 's ha azon iromány valamelyik Tisztviselőnek, vagy Küldötségnek tudósítását foglalja magában, 's az a' néki kiadott irományokat is visszamutatja: ezeknek számai, az általános Jegyzékben gyakran több évekről is felkerestetnek, 's utánnok jegyeztetik „*be tétetett*“ — *reposit-a* szám mellé. Például: T-nek folyamodó levele az 1836-ik Évi 1349. szám alatt kiadott N. Tisztviselőnek, vagy Küldötségnek; ez, a' dolgot megvi'sgálván, tudósítását beadja, 's az felolvastatik 1837. Évi 2648. szám alatt, az 1836. Évi 1349. számmal jegyzett folyamodólevél, a' tudósítástól nem választatik külön, hanem az 1836. Évi 1349. szám után az Általános Lajstromba ez iratik: *betézet. az 1837. Évi 2648. szám mellé*, magában értetvén: hogy az 1836. Évi 1349. számnak veres kötet száma veresen marad, 's csak az 1837-ik évi 2648. szám feketítették be. Ennekutánna

3-or A' tárgyak a' szerint, mint az 1-ső §-ban foglalt osztály szerint annak egyik, vagy másik neméhez tartoznak, külön rakásra rakatnak, 's a' határozatok' folyó számai szerint kiterjesztve, és boritékba takarva, felül az osztály' és esztendő' alul a' kötet' számával jegyezten külön kötetbe tételnek, megjegyeztetvén: hogy ha egy esztendő' alatt valamelyik osztálybeli irományok nagy rakásra nőnének: azokból esztendő' végével több kötet alakíttathatik, azokból pedig, mellyeknek száma csekély, több esztendőbeliek is egybefoglaltathatnak. A' kötetek' táblájára a' szükséges felírás a' példány szerint tételik.

§. 4. Vannak ezeken kívül a' Közigazgatásnak még olly részei: mellyeket az Általános Lajstromba feljegyezni nem elég; mivel a' tárgyaknak az 1-ső §-ban előadott tizenkét számbul álló Osztályát úgy megtartani: hogy egyik vagy másik kötetben csupán az oda tartozó ok-

levél téessék, lehetetlen; ugyan azért a' következő tárgyaknak szükséges nyilvánosságban tartása tekintetéből vitetnek az úgy nevezett:

Részletes - partialis - Lajstromok, millyenek:

a.) *A' Nemesek' Lajstroma* — *Elenchus Nobilium* — melly úgy készül: hogy az Általános Lajstromból minden (2) kettős számmal jegyzett, és így nemesi tárgy külön Könyvbe szóról szóra beiratik.

Ezen Lajstromból készül azután *a' nemesek' Jegyzéke* — *Index* — *Catastrum Nobilium*, — mellybe csak a' nemesség' kihirdettetése, nemesi Bizonyítványok' kiadása, 's olly esetek iktattatnak be, midőn a' már ez előtt elismért, és kihirdetett nemes, nemesség-bizonyító — productionalis-perbe idéztetik, nemességétől megfosztatik, 's adó alá vettetik. Ezt külön és rendesen vinni annyival szükségesebb, mivel különben a' Levéltárnok nem ritkán, épen a' Gyűlések' folyama alatt tétetui szokott azon kérdésre: valyon e', vagy ama személy nemes-é? egész bizonyossággal csak hetekig tartó keresgélés után felelhetne.

b.) *A' szabály rendeletek Lajstroma és mutató Jegyzéke*. — *Elenchus et Index Normalium Resolutionum*, mellybe iktattatnak az alatti példány szerint nagyobb nyilvánosság okáért, mind azon felsőbb rendeletek, mellyek akárminemű tárgyban jövendőben szabállyul szolgálnak.

c.) *Az ellentmondások', és előintések' Lajstroma's mutató Jegyzéke*. *Elenchus et Index Protestationum et Praemonitionum*, mellybe iratnak által az Általános Lajstromból 8. számmal jegyzett minden tárgyak; de még egy harmadik, úgy nevezett *Helyzet mutató Jegyzék* — *Index Topologicus* — is szükséges. Melly úgy készítetik, hogy:

A' Megye keblében fekvő, minden Helységnek 's Pusztának neve, betű rendel külön Könyvbe, 's olly elosztással iratik be; hogy minden Helységnek, és Pusztának legalább egy iv jusson. P. o. az első iv' homlokára Abony, a' másodikra Acsa 's a' t. iratik. Az ellentmondások', és Előintések' Lajstromának készítésekor köteles a' Levéltárnok figyelmeznii: hogy az Ellentmondás vagy Előintés, mellyik Helységet, vagy Pusztát érdeklí; 's azoknak nevét a' Lajstrom szélire kírja, 's

mikor a' Nevek' Jegyzéke elkészült, a' Helyzet — mutató Jegyzékbe valamennyi kiírt hely neve alá az ellenmondást, vagy előintést feljegyezi.

d.) A' be- és kitáblázások' Jegyzéke készül az Általános Lajstrombul, 's iránta más megjegyezni való elő nem fordul: mint hogy az idő szerinti Lajstromba az Extabulatiók bevitetnek ugyan, de a' Mutató Jegyzékbe — Alphabeticus Index — be nem iratnak, hanem csak az Intabulatióhoz, történt légyen bár félszázad előtt, jegyeztetnek, mint az alatti:

e.) A' törvénykezési eljárások' Könyve — *Judicialium actuum liber* — mellybe iratnak a' visszahelyheztetésekről, határozásokról, nemesi osztályokról, és nemesi Birtokok összeírásairól kiadott alispányi és szolgabirói tudósítások. Készittetik az Általános Lajstromból, és Mutató Jegyzékből, előbb idő szerinti, azután betű szerinti renddel, 's onnan a' Helyzet — Mutató — Könyvbe is által vitetik a' alatti példány szerint.

f.) A' körintézmények' Lajstroma, és Mutató Jegyzéke, mellyekbe azoknak tartalma, előbb idő, azután pedig betű szerinti renddel röviden bejegyzetik.

g.) Az Árvaszék' Jegyzőkönyve külön lajstromoztatik, 's abból külön Mutató Jegyzék készittetik.

h.) A' törvényszéki Jegyzőkönyvek' Lajstroma és Mutató Jegyzéke. Mellyben a' perlekedő felek nevén, 's a' per' minemőségén kívül, az ítélet' következményének veleje röviden kitétetik; megjegyeztetvén: hogy mivel a' Törvényszékeken be- és kitáblázások is történnek, azok a' be- és kitáblázási Lajstromba is szinte bevétetnek; a' nemesi dolgokban közbejött végzése', és tanúk' meghitelesítése pedig, a' nemesi Lajstromokba is beiktattatnak; egyébiránt a' törvényszéki irományok külön rakatnak, 's ezen czim alatt: *Törvényszéki Egyvelgek* — *Sedrialia miscellanea* — külön kötetben tartatnak.

i.) A' bevégzett 's végrehajtott, sőt a' végre nem hajtott perek is, az ítélet hozatalától számítva, egy esztendő mulva a' levéltárba tétetvén, ezekről szinte külön, a' bevégzett és végrehajtott fenyítő és büntető perekről ismét külön időszerinti Lajstrom és mutató Jegyzék készittetik a' szerint.

A' perek ezután csomókba köttetnek illy felirással *Bevégezett perek*, 's az esztendő, és évenként előkezdendő folyó számokkal megjegyeztetnek.

k.) Szükséges még egy *Árszabást Mutató külön Jegyzőkönyvet is* tartani, mellybe a' hús, és e'hez tartozók, kenyér, liszt, mezei-szöllő- 's más munkások, és minden megyei hatóság alá tartozó árszabások a' Jegyzőkönyvekből kiiratnak. Végre:

l.) Minthogy a' pénztárok' vizsgálata alkalmával az Alispánynak egy általában tudnia kell; mikor, és mennyi summák jegyeztettek fel egyik, vagy másik Pénztár' bevételei közé: a' levéltárnok ezekről rendes jegyzéket tart, 's azt használat végett, mind annyiszor közli az Alispánnal.

§. 5. A' levéltárból senkinek, kivéven az Alispányokat és jegyzői hivatalt, eredeti okleveleket kiadni, sem abba, a' Vármegye' határozata nélkül, senki' irományait vagy drágaságait még csak depositum képen is elfogadni nem szabad; a' Jegyzőkönyvek azonban mindenki előtt nyitva lévén, azokból kivonatokat saját neve aláírása alatt akárkinek adhat.

XII. CZIKKELY.

A' pertárról, 's a' pertárnok' hatási 's kötelességi köréről.

A' megye' valamennyi törvényes birái 's törvényszékei előtt folyamatban lévő perek külön teremben, 's külön tisztviselő felügyelete, 's felelősége alatt tartatnak. A' terem *pertárnak*, a' tisztviselő pedig *pertárnoknak* nevezetik. Ennek kötelessége:

§. 1. a.) Minden, akár a' Törvényszék: akár a' megyei többi Birák előtt felvett — levált — pereket, külön lajstromba iktatni; abba a' felvétel' napját, perlekedő felek', 's illető Birák neveit, 's ügyutat külön rovallatok szerint feljegyezni, 's mindenik Biró előtt folyó pereket külön fiókba együvé rakni.

b.) A' törvény folyamat' egész ideje alatt dél előtti 9. órától 12. óráig a' pertárban mindennap jelen lenni olly végre: logy a' fenyítő Törvényszék előtt indított perek-

ben — mellyeket térítvény — reversalis — mellett kiadni nem szabad, — az illető ügyvédek vagy mindjárt ott dolgozhatnak, vagy azokat leirathassák, a' polgári pereket pedig a' beiktatandók' beiktatása végett térítvény mellett haza vihessék.

§. 2. A' perek' ítélet alábocsátása egyedül a' pertárnok előtt történhetvén meg, annak megítélése: a' perek olly állapotban vannak e' hogy a' törvényes gyakorlat szerint ítélet alábocsáttathassanak, egyenesen az ő hatási körébe tartozik; fennmaradván egyéb iránt minden kétes esetben az ítélet alábocsátás iránt támadt kérdésnek eldöntés végett, az illető Biróság elébe terjeszthetése.

§. 3. Az ítélet alábocsátottaknak általa elfogadott pereket, ön kezével az utolsó szó váltás után beirván, az ítélet alábocsátás' napját azonnal, egy e' végre készült lajstromba bejegyzí, 's azokat az illető bíróság engedelmével nélkül a' feleknek kiadni többé nincs hatalmában, 's köteles az illető bírónak magának, a' Törvényszék előtt folyamathatban lévőket pedig a' Főjegyzőnek átadni.

§. 4. A' pertárnokot fáradsága' jutalmául minden újonnan, eredetileg, nem folytatólag kezdett pertől 2. pengő forint illeti; 's ezen díjt a' felek vagy magok, vagy ügyvédek mindjárt a' pertárbatétel alkalmával megadni kötelesek, 's míg ez meg nem történik, a' per az 1-ső §. a.) pontja alatt leirt lajstromba be nem jegyeztetik.

§. 5. A' melly per térítvény mellett a' törvény folyam' első két hetében vétetik ki, a' pertárba ugyan azon törvény folyam' utósó két hetében, 's melly ezen utósó hetekben adatik ki, a' jövő törvényfolyam' két első hetében okvetlen visszateendő. Mi hogy pontosan megtartassék, 's az ügyvédek által sem egy sem más úton ki ne játszathassék; mihelyt a' kivitt pert, illető ügyvéde a' kitüzött időnél tovább tartja magánál,

a) köteles a' pertárnok annak visszavételére felszólítani, 's ha ebbeli felszólítása siker nélkül marad, valamelyik Alispánynak írásban bejelenteni. Ki is az illy engedetlen ügyvédet a' közép ponti Fő Szolgabíró által kötelelessége' teljesítésére törvényesen megintetvén, ha annak a' megintés' napjától számított 15. nap alatt sem tenne eleget, olly végre adja fel a' legközelebbi Kisgyűlésnek, hogy abból a' Per' visszavételére a' középponti Fő Szolgabíró kiküldethessék, egyszersmind elhatároz-

tassék: hogy annak a' pertárnok többé pert térítvény mellett se adjon ki.

b.) Nehogy az történjék meg: hogy az illy meg-rótt ügyvéd más neve alatt vegyen ki pert magához; általános szabályul állítatik fel, hogy a' Pertárnok pert nem másnak, mint csupán a' benne dolgozó ügyvédek-nek adhat ki.

c.) A' térítvény mellett kiadott perekről, a' kivitel' napjának, és kivívó ügyvéd' nevének beiktatásával külön Jegyzőkönyvet viszen, 's ha abból tapasztalandja, hogy a' kivitt per a' nélkül hozatott be, hogy abba az illető ügyvéd valamit irt volna, azt, nehogy az ítélet alábocsátás illy módon kijátszattassék, ugyan annak ismét ki nem fogja adni, oda utasítván: hogy a' beiktatandókat a' pertárban írja be.

d.) Azon esetben: ha a' bíróság az alperesnek, védelme' beiktatására záros határnapot tűzött ki, köteles az illető ügyvéd az illy pert a' záros határnap előtt 15 nappal visszavinni, 's azon esetben, ha a' kiviteli szándék, 's a' kitűzött határnap közt csak 15. napi, vagy talán még ennél is kevesebb időköz volna, a' per nékie ki nem adathatván, tartozik abban benn a' pertárban dolgozni.

e.) Hogy a' perlekedő felek kellő bizonyossággal tudhassák: mely perekben várhatnak ítéletet? azon naptól kezdve, mellyen az ítélet alábocsátott, 's a' pertárban kifüggesztendő külön papirosra feljegyzett perek az illető bírónak által adattak, azon törvény folyam alatt ugyan azon bíró előtt többek ítélet alábocsátottaknak el nem fogadtathatnak.

XIII. CZIKKELY.

Az ügyészi tisztségről, 's annak hivatali hatóságáról, és kötelességeiről.

§. 1. Az ügyészi hivatal' személyzete áll jelenleg két fő, és két rendes alügyészből.

§. 2. Hivatali hatása, 's azzal együtt járó kötelességei több oldalúak, úgy mint:

a.) Általányosan a' Törvények, törvényes szokások, a' Karok' és Rendek' jogai' 's gyülekezeteikben és törvényszékeiken az illedelem' öre és megboszulója.

b.) Az adózó nép képviselője, 's ennek valamint az árvák' jogainak is törvényes véde.

c.) A' köz bátorság' 's erkölcsiség' épségben tartásának, 's azon ejtett sérelmeknek, a' vétkesek' megfenyítéséveli orvoslási eszköze; ez okbúl:

A.

Minden köz- és kisgyűlésekben, törvényszékeken legalább egy tisztí ügyvédnek mulhatlanul jelen kell lenni, olly végre:

a.) Hogy ha valaki ollyan akarna a' tanácskozásban részt venni, kit ezen jog, akár polgári állásánál, akár azon oknál fogva, mivel fenytő per alatt van, nem illet, azonnal felszóllaljon, 's az első esetben a' szóllót polgári állására egész illendőséggel emlékeztetve elhalgattassa, a' második esetben pedig az egybegyűlt Rendeket szólítsa fel, hogy a' szólló rész-vehetősége, vagy nem vehetősége felett a' fennforgó körülményekhez képest határozzanak.

b.) Olly végre: hogy ha a' jelenlévők közül valaki a' szóllási törvényes szabadsággal visszaélve mást, vagy többeket is sértő avagy a' hely méltóságával össze nem férhető szavakkal illetve, valamint az 1723-ik évi 57-ik Törvény Czikkely eseteiben is, az ellen, a' jelenlévő birói hittel köteleztettek által megbírálandó sommás pert azonnal felvehesse, 's ebbeli kötelességének elmulasztása' esetében annak telyesítésére, az elnök, vagy a' Rendek által emlékeztethessék.

c.) Olly végre: hogy ha a' gyűlésben akármely nemesi, vagy egyéb kiváltságok 's más megyék által kiadott nemesi bizonyító levél kiadásáért egyenesen a' Vármegyéhez folyamodnék, mind ezekre nézve észrevételeit, vagy mindjárt szóval, vagy ha a' tárgy bővebb megfontolást kíván, az néki kiadatván, írásban terjeszthesse elő

d.) Akármelly tárgyban érkezett felsőbb parancsolatok iránt, mennyiben a' törvények és törvényes szokással ellenkezők lennének, telyes joga van a' Rendek bármellyik tagjának is felszóllalni olly végre: hogy az abból keletkező sérelem megorvoslása végett a' törvény

szabta úton lépések tétessenek, ezt mulhatlanul megtenni a' jelenlévő tiszti ügyvédnek egyszersmind kötelessége is.

e.) Ha a' megye határaitul, vagy akárminémü más jogairul lenne kérdés, ha a' fennforgó körülményekhez képest többet tenni vagy nem lehetne, vagy szükség nem volna, Jegyzőkönyvbe iktatandó felszóllalással — protestatio — fentartani.

f.) A' megye jogait törvény útján is, mint például a' közte és a' szomszéd törvényhatóság közt keletkezhető határfeletti kérdéseknek az illető bíróság elébe kerülése esetében védeni: végre

g.) Különösen felvigyázni, hogy ha valamelly nemes ivadék magszakadtan hal-ki, annak kiváltsági nemesi címeres levele, nehogy véle idegen kézre kerülendése esetében visszaélés történjék, a' megye levéltárába azonnal beadassék.

B.

Hatási körébe, 's kötelességei közé tartozik:

aa.) Habár mi kis részben is, a' köz adó alapjának csonkítása forogna fenn, az ellen felszóllalni.

bb.) Ha akár a' hadi, akár a' házi adónak 's egyéb köz terheknek egyenetlen felosztásával az adózó nép' egyik osztálya a' másik felett, vagy a' házi adóval az egész szükségtelenül 's szerfelett terheltetnék, vagy az adószedők és biztosok a' gondviselősök alá bizott pénztárokat és csűröket az adózó nép' kárával kezelnék, e' részben orvoslást kívánni;

cc.) Ha valaki nemesi kiváltság ürügye alatt, mellyel nem bir, magát, vagy javait adó-mentessé tenni törekednék, azt megnevezni, 's adó alá vételének elrendelését szorgalmazni.

dd.) Ha a' megyében szállást tartó, vagy általmenő katonaság zsarolásokat, vagy akárminémü kihágásokat követvén el, azokat a' megye rendei nem tudnák, vagy netalán bármi tekintetből eluézni kívánnák, vagy annak részére, az adózók' értékéből a' meghatározott járandóságnál ajándékképen többet akarnának adni, azokat az 1729 évi 18-ik Czikkely' e' részbeni tilalmára emlékeztetni.

ee.) A' köz-alapítványokra, hogy azok alapítóik akaratjához képest létesíttessenek, 's fenntartassanak, 's az illető gondviselők, vagy végrendelet' teljesítői száma-

dásra vonassanak, 's e' részben minden önkénykedés ki-
rekesztessék, felelet teher alatt felügyelni.

ff.) A' megye által bár mi tekintetből rendelt törvé-
nyes zárokra, hogy azok rendeltetési czéljoknak megfe-
leljenek, 's a' zár alá vett jószág a' köz gondviselés alatt
gyarapodjék, felvigyázni.

gg.) Ha árvák' dolga forog fenn, azoknak jogait ünne-
pies felszólalással is—solenni protestatione—feuntartatni.

hh.) Ha akár ön tapasztalásából, vagy akár minémű
más úton esnék is értésére: hogy valamely szüle gyerme-
kei nevelésére nem ügyel, az illy körülményt bejelenteni,
megvizsgáltatását, 's azt, hogy a' megye e' részbeni törvé-
nyes kötelességét teljesítse, szorgalmazni. — Minélfogva
hogy ebbeli tisztének megfelelhessen, jelen kell lenni leg-
alább egy tiszti ügyvédnek:

ii.) Minden számvevő, árva, rovasokat igazító 's adó
könyveket összetartó székeken, és minden állandó küldöt-
ségekben. Továbbá:

kk.) nála nélkül, még azon esetben is, ha a' jobbágyok
valamely más, magok által választott ügyvéd segedelmé-
vel élének (1836 J.) sem urbéri úri székek, mellyeknek
mennyiben nem a' most érintett törvényczikkely szabálya
szerint lennének szerkesztve, alakja ellen is kifogást
tenni köteles, nem tartathatnak,—sem

ll.) az urbéri úton elmozdított jobbágy' épületei, ja-
vításai, 's telki haszonvétele nem bocsáttathatnak árve-
rés alá. 1836. IV. §. 13. 'S jelen kell lenni még e' kö-
vetkezendő esetekben is, úgymint:

mm.) Midőn az 1836ki urbéri törvényhozatala után,
a' jobbágy telki állományoknak a' földes úr' kijelentett
megegyezése nélkül történendő felcserélésit vagy felosz-
tásait a' földes úr' sommás úton felbontani kívánáa.

nn.) Midőn a' telekutánni állományokba be nem szá-
mitott, vagy eredetileg 's egyedül a' jobbágyok élelmére
nem szánt irtások' haszonvételiért fizetendő föld, vagy ha-
szonbér iránt azok, és a' földes úr közt egyezés kötte-
tik.

oo.) Midőn valamely földes úr, az ő engedelme nél-
kül tett irtásokat visszavenni szándékozik, 's ezen esetben
felvigyázni köteles, hogy sem az urbéri állományokból,
sem az 1836ki urbéri czikkelyek kihirdetése idejénél ré-
gibb irtásokbul, valami, rövid úton el ne szakasztassék.

pp.) Midőn a' földes úr', vagy a' közbirtokosok', vagy az urbéri telkekkel bíró jobbágyok' folyamodása következésében a' legelő elkülönöztetésének szabad egyezés melletti megpróbálására, vagy az urbéri faizás iránt fennforgó panaszok' megszüntetésére a' közgyűlésből küldöttség rendeltetik 1836. VI. §. 1. 3. 4.

qq.) Midőn a' földes úr és jobbágyai közt, az eszten-dönkénti tartozások iránt, akár örökös akár ideigleni urbéri kötések tételnek, 's ezen esetben köteles felügyelni: hogy az 1836. VIII. §nak e' részbeni szabályai megtartassanak, végre:

rr.) Midőn a' rendbeszedési urbéri perben leendő használat végett, az urbér behozatala idejebeli állapot, az akkoron készült urbéri laistromokból, és végrehajtási jelentésekből 's egyéb segéd adatokból kinyomoztatik, 's a' jobbágyi állományok állapotja felméréstven a' földmérői munka meghitelesítetik 1836. X. §. 6. 9.

C.

Mint a' büntető törvény-szolgáltatás' eszközének főkötelessége azon lenni, hogy sem a' vétkes büntetlen, sem a' károsodott kármentesíten soká ne maradjon, mellynél-fogva a' legszorosabb felelet terhe alatt tartozik

aaa.) Azon nemesek ellen fennforgó vádak iránt, mellyek a' megye határozata' következtében az illető szolgabírák által megvizsgálva, neki vélemény végett adtak ki, tudósítását legfeljebb egy hónap alatt bémutatni, 's ha annak, a' következő közgyűlésen lett előterjesztése alkalmával, a' vádlott ellen fenytő, vagy büntető per rendeltetik, a' határozat vételétől számítva ismét egy hónap alatt a' vád levelet, valamellyik alispánnyal aláíratni, a' megjelenésre határnapot tüzetni, 's az idéző levélnek jókori általadásáról gondoskodni, 's a' felvétel napjától érteve, a' pert négy törvény folyamat alatt okvetellen béfejezni, és végső ítélet alá bocsátni; megjegyztetvén, hogy ha az alperes magát nem védelmezné, köteles a' felperes a' perben időközben legalább kétszer intő ítéletet hozatni, 's a' megintésről az illető szolgabírónak néki másolatban kiadandó tudósítását előmutatni.

bbb.) Legalább egynek az ügyészi tisztség' tagjai közül folyvást Pesten kell lenni, ki a' kapitány által a'

rab beérkezése felől tudósítván, a' beküldött irományokat megvizsgálja, a' bűn-jeleket általvegye, a' rabbal beküldött egyéb holmiket pedig, egy a' végre tartandó jegyző könyvbe béirva a' kapitánynak általadja, 's ha netalán pénz is küldetnékbé, iranta olly végre tészen a' kormányzó alispánynak jelentést: hogy a' depositumok pénztárába bététethessék. Ha szükségesnek találadja, a' rabot azonnal külön záratja, 's azon esetben, ha az ellene fennforgó vádra nézve, még némelly körülmények bővebb kivilágosítása kívántatnék, a' végett az illető tisztviselőt, a' tanúk kihallgatásának szüksége esetében, a' kérdő pontoknak is megküldése mellett azonnal megkeresi. — Egyébiránt a' hetenként tartandó törvényszéknek az idő közben beküldött valamennyi rabokrul olly végre tesz jelentést, hogy a' kisebb vétségűek azonnal megítélthessenek, azoknak, kik félthetők, hogy vallomásaikat visszavonják, önkényes vallásaik meghitelesítsenek, 's ha valamelyik iránt más törvényhatóságok lennének megkeresendők a' törvényszék' bekövetkezéséig az is megtörténhessék.

ccc.) Az időszaki törvényszék előtt legalább egy héttel, az ügyészi hivatal valamennyi tagjai kötelesek Pestre bejönni: hogy a' kormányt vivő ügyész a' rabokat közöttük kioszthassa.

ddd.) A' rabok általvétele után tartozik mindenik a' tanúkat, és az illető rabbal szembe állítandó személyeket, 's károsokat az illető szolgabíró által meghatározott időre berendeltetni, 's úgy elkészülni, hogy a' törvényszéket bíraskodási eljárásában semmi fel ne tartóztassa, mellynek bekövetkezésével

eee.) Az ítélet nélkül levő raboknak a' főügyvéd által készített jegyzéke, azoknak a' középponti seborvos által testi alkatjukra nézve történt megvizsgálításukról szóló jegyzékekkel együtt az elnök alispánynak átadatván, azoknak ügyeit a' tiszti ügyvédnek rendre előterjesztik, egyszersmind megemlítvén azt is, hogy a' szolgabíró által bémutatott összeírás szerént a' rabnak mije van, az iránt minémü rendelés tétetett, minémü holmiket és mennyi pénzt hozott be magával? a' rabok vallásaira a' meghitelesítést, és szembeállítást felírják, a' rövid uton hozott ítéleteket másnap felolvassák, a' testi büntetést az ugynevezett *fekete könyvbe* azonnal bejegyzik, mellynek utmuta-

tása szerint lészen a kapitány által foganatosítandó, a megítélt kárpótlás, vagy egyéb költségeknek végrehajtás útján leendő beszédese végett pedig, a fenyítő törvényszék végével, az ítéleteket ön aláírásuk alatt az illető szolgabíróhoz kiküldetik, 's azok ellen, kik perbe fogatni rendeltettek, a felvételt másnap bemutatják 's a pert, mellyben az alperest, ha különben maga által választott ügyvéd segédelmével élni nem akarna mi iránt vallásának meghitelesítése alkalmával megkérdezendő, mindig a másik tiszti-ügyvéd köteles védeni, ha csak valamely, törvényszéknek mindég bejelentendő ok nem akadályozza. Befejezven a pert a felperes, azt a rab' keresztlevelének és a középponti seborvos által kiadandó test alkatruli bizonyítványnak mulhatatlanul perhez csatlása mellett ítélet alá terjeszti, 's a főjegyzőnek átadja. Különösen köteles:

fff.) A főügyvéd a folyó fenyítő és büntető perek jegyzékét a felvétel napjának, és mi karban léteknék kitételével minden törvényszéknek olly végre bemutatni, hogy a jegyzői hivatal által készített, elrendelt actiók jegyzékével összehasonlítván kitessek, valjon mind foganatan vannak e? 's ellenkező esetben, az elmulasztás oka iránt, az illető ügyvéd kérdőre vétethessék, valamint más részről az is nyilvánóságban tartathassék: mi állapotban légyenek.

ggg.) A szolgabírákhoz végrehajtás végett kiküldött perekről szüntűgy mint a sommás rabok ítéleteiről különös jegyzéket viszen, 's minthogy a végrehajtásról szóló tudósítás annak megvizsgálása végett a foganatosítás rendesen ment e' végbe? 's még azon tudósítás is, mellyben az jelentetik, hogy az illető rabnak semmije sincs, tudomás végett mindenkor néki adatik ki, nyilvánóságban tartja, melly szolgabírák nem tettek eleget kötelességeiknek.

hhh.) A törvény tiltotta játékosok is a tisztiügyvéd felperessége alatt indítandó per által rendeltetven megbüntettetni, ha értésére esik, hogy a megyében akárhol ezen kevés pillanat alatt egész ivadékot veszélybe dönthető mulatság üzetik, köteles mind a játékosokat, mind azt kinek házánál illeten játékok történnek, a szükséges rendelések megtétele végett bejelenteni.

iii.) A megye törvényszéke és uri székeiken megítélt raboknak az illető főszolgabírák által minden félesz-

tendő végével bemutatandó, 's néki az általános jegyzék elkészítése végett kiadandó jegyzékeit a' nagymélt. magy. kir. helytartó-tanács-hoz leendő általküldés végett rendszeren beadja.

kkk) Felügyel, hogy a' kapitány által a' testbüntetések az ítélet értelmében hajtatnak e' végre? a' közmunkára ítélt rabok vasban dolgoznak e'? 's ha a' megyeházán kívül foglatatoskodtatnak, mellettek a' hajdúk őrt elegendő számmal áljának, 'sa' munka' végeztével azonnal, 's egyenesen visszakisértessenek, és elzárassanak, 's azon esetben ha a' rab eredeti helyére visszakisérendő, első statióig hajdú menjen véle.

lll.) Hogy a' káplár, tömlöcztartók és hajdúknak kötelelességeik annál elevenebb emlékezetben lehessen előtők, a' számukra kidolgozott utasítást, valamelyik alügyvéddel, minden fenytő törvényszék tartása előtt felolvastatja.

mmm.) Az urbéri, 's közhatározat által nemesség bébizonyítására szorítás végett indíttatni rendelt nemesi perek, 's ügyészi pártfogások evidentialis jegyzékét a' főjegyzőtől minden félesztendőben megkapván, tartozik azoknak állapotjárul tudósítását a' júniusi és novemberi gyűléseknek okvetetlen bemutatni.

Ezekben határozatváu általánosan az ügyészi tisztség hatásának és kötelelességeinek köre, a' munkák egymás közötti felosztása magukra annak tagjaira bizatik, 's itt csak annyit jelentetik ki: hogy az egészért a' kormányt vivő fő, az egyikre vagy másakra különösen bizattakért pedig az illető tiszti ügyvéd felelős, egyébiránt azon osztályt, melyet maguk közt az uri székekre nézve tettek, a' főügyvéd köteles a' netalán történt változások szerént megigazítva, minden esztendő elején a' jegyzői hivatalnak olly végre általadni, hogy a' fenforgandó esetekben tudhassa: közülök kit kelljen utasítani.

XIV. CZIKKELY.

A' szolgabirói hivatalról.

§. 1. A' vármegye 5 járásra van felosztva, ide nem értvén szabad királyi Pest és Buda városokat, mellyekről nemes és nemesi szabadsággal élő la-

köit érdeklő panaszok' megvizsgálására, elintézésére, 's más egyéb itt a' középponton előforduló dolgok végrehajtására közelebb különös főszolgabirói hivatal rendszerezett, mindenik járásnak egy fő és két alszolgabirája van, kik a' járást minden tisztujtó szék után kerületek szerint maguk közt felosztván, ezen osztályt köteles a' főszolgabiró a' vármegyének jóváhagyás, és kellő tudomás végett legfeljebb 15 nap alatt bemutatni.

§. 2. A' járás kormányja a' fősz.birót illeti: 's a' hivatali körökben alárendelt—subordinált—alszolgabirákat csak azon esetben, ha a' főszolgabirónak vármegye engedelmével, és tudtávali hosszabb távolléte alatt ideiglen reájok bízatik. Minélfogva a' szolgabirói hivatal kötelességei két részre osztatván, az elsőben azok adatnak elő: mellyek ki-rekesztőleg a' főszolgabirót, a' másodikban: mellyek különbség nélkül minden szolgabirót egyenlően illetnek.

I. R é s z.

A' főszolgabiró' hatósága, és kötelességei.

Az egész járásban, a' közbátorságra és egészség dolgára való felügyelés, rendelkezésétől függő alsóbb tisztviselők, az alszolgabirákon kívül a' mezei biztos hadnagyok járásbeli seborvos, és bába, ennél fogva

a.) felvigyáz, hogy mind az alszolgabirák, mind a' mezei biztos, és kormányja alá rendelt hadnagyok, mind a' községek előljárói 's hadnagyai, kiknek számát meghatározni is a' főszolgabirói hatósághoz tartozik, a' számukra kiadott utasításban foglalt kötelességeiknek pontosan megfeleljenek, 's ellenkező esetben a' hadnagyokat, és községek előljáróit, legkisebb elmulasztásaikért is kérdőre vonja, a' kisebbekért hatóságához képest megfenyíti, a'

nagyobbakért pedig vétkeik körülményes leírása mellett béküldi a' megye fogházába,—az alsóbb tisztviselőket, különösen a' mezei biztost, ha hivatalában restnek tapasztalja annak szorgalmatosb folytatására előbb megintí, 's ha a' nem használna, köteles bejelenteni a' vármegyének, kijelentvén: hogy a' reá bizott felvigyázat elmulasztásából avagy tapasztalt hibák elnézéséből származandó következesekért nem csak felelui, hanem az okozott kárt is magáéból megtéríteni tartozandik.

b.) A' mezei biztos kötelessége szerént minden héten tudósítván a' járásbeli tömlöczben lévő rabokról, köteles mindannyiszor vagy maga megjelenni vagy akadályoztatása' esetében valamellyiket a' járásbeli szolgabírák közül hozzá küldeni olly végre: hogy ő, vagy az, a' rabokat vallatás alávévén, 's a' kivántató vizsgálatot végrehajtván, azokat az ellenök senforgó vádak körülményes leírásával önkényes vallásaikkal a' netalán okozott kár erejéig tilalom vagy zár alá vett javaiknak összeírásával 's ha járásbeliek kereszt leveleikkel, és egyéb szükséges írományokkal és bünjelekkel együtt, a' megye fogházába az ügyészi tisztséghez címzendő levél mellett idő haladék nélkül beküldhesse, a' kisebb vétkesekét pedig hatóságához képest maga megfenyithesse.

c.) Minden katonai félesztendő' végével köteles a' járásban lévő, vér-hatósággal bíró uradalmak úriszékeiken megítélt raboknak az uradalmi ügyész által a' fennálló felsőbbi rendeletek szerént készített jegyzékét bemutatni, 's minthogy a' büntető igazságnak az illy kiváltságos uradalmak által mikénti kiszolgáltatásra felvigyázás is a' megye hatósági köribe tartozik, köteles ugyan ez alkalommal arrúl is emlékezetet tenni, hogy az uradalmak ebbeli kötelességeiknek eleget tesznek e'? kivált hogy tömlöczek eléggé biztosok e'? 's az ítéletek rendesen fogamatba vétetnék e'?

d.) A' bitang lovakról marhákról és egyéb barmokról külön jegyzőkönyvet tart, mellybe azoknak billegeik, v. más ismertető jegyeik beiktattatnak 's azoknak jegyzékét félvévenként két példányban a' nagymélt. magy. kir. helytartó-tanács-hoz leendő általküldés, 's a' levéltárba tétel végett bemutatja, 's a' novemberi számtétel' alkalmával az előbbi esztendőbelieket árverésen eladatván, a' beveendő sommakat, levonván azokból a' tartás bért,

vagy ha valakinek használat végett adatnak ki, 's annak gondviselése alatt gyarapodván, a' becs áránál drágábban keltek el, a' gondviselőt illető fölösleg fele részét pag.52—78. ha pedig az általvevők gondatlansága miatt eldőglöttek, vagy annyira elromlottak volna, hogy érettek a' becs ár sem jött bé, tőlök az egész becs árt, vagy annak hiányát is beszedvén, a' vármegyének házi főpénztárába tudósítás mellett beadja.

e.) Évenként négyszer minden időszaki közgyűlésre járásában a' közbátorságnak mi karbanlétéről olly végre tézsen a' nevezetesebb lopások, és netalán rablások körülményes előszámlálásával jelentést, hogy ha a' rendek szükségességnek látandják, a' nyomban ítélő rendkívüli bíróság felállítását, arra kiváutató engedelemért annak útján lépéseket tehessenek.

f.) Felügyel hogy a' járásbeli seborvos és bába hivatalokban eljárnak e? 's ha járásában valahol valamelly, akár embereket, akár marhákat pusztító nyavalya ütne ki, annak gyógyítása 's tovább terjedésének meggátlása tekintetéből az illető földes urasággal egyértőleg mind maga megteszi a' polgári, mind a' járásbeli seborvos által megtéteti a' szükséges orvosi intézeteket, 's felőle az egész ségre ügyelő küldötség elnökét nyomban tudósítja.

A' főszolgabírák második kötelessége, az adó alá tartozó tárgyak összeírása, az időközben azokban történt változásoknak megigazítás végetti bejelentése, felügyelés az adónak a' kiadott kulcs szerénti kivetésére, behajtására a' járásbeli fiokpénztárba szállítására, annak kezelésére, bátorságára, mind az általmenő, mind a' szállást tartó katonaság élelmezésének és beszállításának, az állandó küldötség által a' VIII. czik. 4. pontja alatt leirt módon megállapított rendszerénti eszközzésére, a' csűrökre 's az adózók által kiszolgáltatót természetményeknek, és egyébeknek, nem különben a' katonaság, 's megyei tisztviselőknék tett fuvaroknak 's megye részére végbevitv szekeres és gyalog munkáknak adaikba leendő betudására, mire nézve,

a) a' rovásos összeírás a' kiküldött táblabírák 's őáltak, nem különben az alszolgabírák által kerületenként végrehajtatván, annak öszvezetjét — summáriumát — a' popularis összeírást az alszolgabírák által az 1803. évi 2462 szám alatt kiadott utasítás szerént készítve, 's akár hajtatik végre a' rovásos összeírás, akár nem, a' pusztai

nem nemes haszonbérlok összeírását minden esztendőben legfeljebb november 15ig ők mutatják be a vármegyének. Mellyekből kiütő 's az e' végett tartandó rovás igazító szék által megállapított rovások számához képest a főadószedő az adó kulcsot elkészítvén a' felosztást is megtévén, miután az a' közgyűlés által helybe hagyatik, jegyzői aláírás alatt olly végre adatik ki nékiek is, hogy az adót

b.) A' jobbágyi telkeket biró nemesek 's pusztai nem nemes haszonbérlok összeirt adó alá tartozó javaikra személyenként ők maguk a' szerént vessék ki, 's a' kivetést az adónak behajtása végett adják által a' járásaikbeli aladószedőnek, egyébiránt felvigyáztassanak hogy az, a' nem nemesekre is a' szerént vettessék ki az illető községek birái és előljárói által. — Mi megtörténvén

c.) felvigyáznak hogy a' községek' előljárói a' beszedett adót minden hónap' végével a' fiók pénztárba bevigyék, 's az aladószedő alispányi pecséttel erősített napló könyvébe ön kezeikkel beírják, a' község adó-könyvecskéjébe pedig az adószedővel beírassák, 's annak mennyiségét azonnal, és idő haladék nélkül, a' pénzneméről készített külön jegyzék' megküldése mellett, a' fiók pénztár vizsgálata alkalmával leendő használat végett, 's azon esetben ha egész hónap alatt semmit sem szedhetek volna be, e' részbeni okaik előadása mellett nékiek multhatatlanul ezt is bejelentsék. — Továbbá:

d.) felvigyáznak, hogy az állandó és esztendő lefolyta alatt előfordulandó közkölteégekről esztendő elején készített jegyzékeket, a' földes urak a' törvényben (1836. IX. §. 4.) kitűzött idő alatt megvizsgálták e? 's ellenkező esetben azokat ők maguk tartoznak haladék nélkül megvizsgálni.

e.) Felvigyáznak hogy a' közadó a' községek egyéb jövedelmeitől, és a' közszükségekre kivetett 's beszedett pénzeket külön kezeltessék, egyik a' másikkal össze ne zavartassék, 's az, semmi esetben más akárminemü szükség fedezésére ne fordítassék.

f.) A' birói számadások minden esztendő lefolytával a' földes urak által megvizsgáltassanak, a' marasztalások azonnal foganatba vétessenek, 's ezen tekintetből kötelesek minden esztendő első felében összeírni azon jobbágy községeket, mellyeknek múlt évi számadásaik vizs-

gálatlanok, 's erről a' juniusi közgyűlésnek a' törvény 1836. IX. §. 5. e' részbeni rendeletének foganatba vétele végett okvetetlen jelentést tenni.

g.) A' fiók pénztárok 's azokat kezelő aladószedők egyenesen az ő felvigyázásokra lévén bizva, 's e' részben a' felelet teher is őket illetvén, tartoznak azokat gyakrabban, 's legalább négyszer évenként véletlen megvi'sgálni, 's azoknak tapasztalt állapotjáról a' vármegyét mind annyiszor tudósítani. Mi hogy annak rende szerint mehessen végbe, 's ebbeli eljárásukban ki ne jät-szathassanak, mindenek előtt az aladó-szedő napló-könyvét hasonlítják egybe azon jegyzékkel mellybe időnként a' járásbeli községek által befizetett 's nékiek mind annyiszor bejelentett summákat beírják, 's ha azokat egymással megegyezőknak lenni találták, a' napló könyvbeli részletes summákat összeadják, 's ennek megtörténtével az általok mindjárt oda érkeztökkel lepecsételt pénztartó Ládát felnyitják, a' benne lévő pénzt felolvassák, 's ha annak állapotját, mind a' napló könyvvel, mind tulajdon jegyzékekkel megegyezőnek lenni találták, a' napló-könyvbe a' vi'sgálat napját beiktatják, 's azt a' vizsgálaton jelenlévő esküttel együtt aláírják, — 's ha a' pénztárnak valamely csekélyebb, csupán számolásbeli tévedésből eredhetett hiánya lenne, azt azonnal helyre pótoltatják, a' pénztárban netalán tapasztalt felességet pedig annak hasznára feljegyzik; végre: ha akár a' napló könyvből valamely summa kimaradt volna, akár a' pénztárban nagyobb fogyatkozást tapasztalnának, az előbb érintett körülménynek az illető község elöljárói meghalgtása mellett tökéletesen végére járván, iránta a' vármegyének jelentést tesznek. A' mi az általmenő és szállást tartó katonaság élelmezését és beszállítását illeti:

h.) Mihelyt valamely katonai szállítmány' utazási rendje akár gyűlésből, akár a' sürgetősb esetekben, valamellyik alispány utasítása mellett hozzájuk kiküldetik, kötelesek annak, mind beszállítása, mind élelmezése' tekintetéből azonnal intézeteket tenni, 's az illy esetekben a' községek által a' katonaságtól nyert nyugtatókat a' fél-évenként májusban t. i. és novemberben tartandó számtétel után, a' kiszolgáltatásokért, katonai suvarokért járó bérnek az illető községek adóikba leendő betudása végett azoknak jegyzékével együtt a' vármegyének bemutatni.

i.) A' megyében szállást tartó katonaság élelmezésére kívántató, 's az e' részben munkálódó állandó küldötség által mind járások szeriut, mind a' községekre egyenként is felosztott illető katonai biztos által kívántató mennyiségnek csürökbe szállítását olly módon eszközteni, hogy a' községek közt az igasságos arányúság megtartván, a' kiszolgáltatásban, mind a' hátramaradás mind a' fölösség lehetőségig elmellőztessék. Minek szükséges nyilvántságban tartása tekintetéből köteleztetnek a' kiszolgáltatások alatti példány szerint készített jegyzékét minden félévi számtétel után a' köz terhek felosztására megbizott fentebb említett állandó küldötségnek okvetetlen bemutatni. — Egyébiránt minden esztendőben legfeljebb Augustus 15-ig kötelelességökben áll annak is végire járni: melly községek azok, mellyek a' rájok kivetett természetmény mennyiségét vagy ki nem szolgáltatathatják, vagy inkább kész pénzért kívánnák megváltani, 's e' felől olly végre tudósítani ugyanazon állandó küldötséget: hogy az illetén községeket illető természetmények megszerzése a' VIII. Czikkelyben előadott módon árverés által eszközöltethessék.

k.) A' csürökre való felvigyázás is őket felelet teher alatt illetvén, hogy az azokban történhető hiányosság felfedeztethessék, szükséges:

aa.) Hogy valahányszor a' községek előljarói az illető csürbe természetményeket szállítanak, a' biztosoktól nyugtatványt vegyenek, 's azoknak ellen nyugtatványt adjanak.

bb.) Hogy a' szállított mennyiséget a' járásheli Fő Szolgabirónak azonnal béjelentsék olly végre: hogy a' számtétel előtt is tudhassa mellyik község mennyit szállított, 's azon Fő Szolgabirót, kinek járásában lévő csürbe tétetett a' szállítás, a' Csür vizsgálatakori szükséges tudomás végett értesítesse.

cc.) Mindenik Fő Szolgabiró arra is szemes felvigyázatot gyakoroljon, hogy a' községek a' katonai biztosoknak természetmények helyett kész pénzt ne adjanak.

dd.) Minthogy a' szállítások idejét a' katonai biztos mindig előre tudhatja, a' felül magát a' Fő Szolgabiró eleve értesíttesse, olly végre: hogy az esküttek közül egyet bizonyságul akkorra csürhöz rendelhessen Mi szerint a' Fő Szolgabiró előtt mindig tökéletes nyilvántság-

ban lévén mi szállított a' járásbeli csürbe, 's annak számadásából látván mennyi adatott ki a' szállásoló katonaság számára a' csür vizsgálatkor, kiadatván nékie minden esztendőben a' katonai biztosok számadásaiban a' Számvevőszék által megállapított maradvány is, a' széna 's szalma portiók felolvasztásával 's a' zab felméréstésével, — mi hogy annál kevesebb bajjal eszközölthetessék, a' csürökben felesleges mennyiségű természetményeknek lenni nem szabad, — a' netalán történt csempeskedésnek egész bizonyossággal végire járhat.

l.) Kötelességében áll a' csürbeli mértékeket gyakrabban megvizsgálni, 's mind ön maga, mind a' szállításokkor a' csürhöz rendelendő esküttek által felvigyáztatni: hogy a' katonai biztosok az általvételben épen azon hiteles mértékekkel éljenek, mellyekkel a' Természtményeket a' katonaságnak kiszolgáltatják.

m.) Köteleztetik az illető Fő Szolgabíró a' járásbeli katonai biztosnak a' szállásoló katonaság számára kiadott kenyér, és lóportiókról, gyertyáról, tüzelő fáról, 's a' csürbeli ágyi és egyéb eszközökrül, ez utóbbit, annak bizonyoságául, hogy a' számadásba iktatott holmik valóssággal megvaanak, maga is aláírván, nem különben valamennyi Fő Szolgabíró a' járasaikbeli mezei biztosnak az ő, 's üldöző hadnagyok, nem különben a' fő szolgabírói lovas katoná' számára az illető helységek által kiszolgáltatott lóportiókrül készített számadásaikat minden fél esztendő elteltével legfeljebb 15 nap alatt okvetetlen bemutatni, úgy szinte

n.) Minden fél évi számtétel után a' megyei tisztviselőknék hivatalos utazásaikban kiszolgáltatott fuvarok' 's a' megye számára tett szekeres és gyalog munkáknak jegyzékeit az eredeti nyugtatványokkal együtt a' várme gyének beadni.

o.) Minthogy a' köz terhek, jelesül pesti hetelő, fa hordás, 's kintstári szállitmányok' kiszolgáltatásában a' VIII-ik Czikkely 4-ik pontja alatt szerkezett állandó küldötség rendelkezéseitől eltávozniook nem szabad, mind azt, a' mi ott e' részben meghagyatik, felelet teher alatt pontosan teljesíteni. Végre

Különösen felügyelni, hogy a' községek részére be számított summák az előljárók által az egyes lakosok' adó-

ikba bétudassanak. — Mi végből valahányszor a' községeknek egy, vagy más szolgálataik adóikba betudatnak, a' beszámítási jegyzék a' Fő Szolgabiráknak is egy példányban kiadatik, mellyeket az Al Szolgabiráknak átadván, általuk felvigyáztatnak, hogy a' járásbeli valamennyi községekben a' lakosok' kis könyvei, mind a' kész pénzbeli, mind szolgálattali lerovásokra nézve az illető adószedők, vagy birák minden lakosra nézve megkülönböztetve vitt napló könyveikkel, minden katonai esztendő végével legfeljebb egy hónap alatt összehasonlittassanak, confrontáltassanak, 's a' confrontationalis jegyzéket nékiek minden helységre nézve különösen megküldjék. —

Harmadik fő kötelessége a' Fő Szolgabiráknak a' közönséges utakra, hidakra, 's megye' épületeire való felvigyázás. Mi végből,

a.) A' járásaikbeli ország utakat, az állandó úti küldötség által meghatározandó időben, és módon helyrehozzatják, azokra esküttjeik és az uti biztos által felvigyáztatnak, 's miben létekről az állandó küldötséget időről időre, 's minden esztendőben legalább négyszer okvetetlen tudósítják.

A' hidakat, töltéseket szinte jó karban tartják, 's mihelyt legkevesebb bajok van, a' kiigazítást azonnal megtéttetik, különben ha a' csekélyebb igazításnak elmulasztása miatt azoknak helyrehozására nagyobb summa kívántatnék, azt a' megye' pénztárának megtéríteni ők magok tartozandának. Mire nézve hogy a' kötelességekben álló felvigyázatot annál pontosabban gyakorolhassák, 's a' szükséges igazítások iránti intézetet nyomban megtéttessék

b.) A' járásbeli esküttek, és uti biztosok által a' nékiek kiadott utasítás szerint, mind az ország utak, mind a' köz költségen létesült hidak', és töltések' állapotjáról holnaponként tudósítatnak, 's ha azok kötelességekben nem a' kívántató pontossággal járnak el, előbb maguk megintik, 's az nem használván, kötelesek a' Vármegyének bejelenteni.

c.) A' megye' közönséges épületeit évenként legalább kétszer személyesen eljárják, megvi'sgálják, a' tapasztalt hiányosságokat épen e' czélra 100 pengő forint erejéig terjedő hatáságukhoz képest nyomban helyrehozzatják, ha pedig nagyobb igazítások kívántatnának,

azokat a' megyei földmérők' valamelyikével megvizsgáltatván, 's vele a' költségek jegyzékét is elkészítetvén, az építési terv' helybehagyása 's a' szükséges költségeknek exassignáltatása végett a' vármegyének jelentést tenni, 's minden esetre a' közönséges épületek' mikarban létéről a' vármegyét évenként két ízben, tavasszal és ősszel okvetetlen tudósítani kötelesek. Továbbá

d.) Tartoznak az 1832 évi oct. 2-ről 2585 szám alatt költt kegyes intézményhez képest a' példány szerint járásaikbeli országos utaknak minden martiusi Közgyűlésnek, —

e.) A' járásaikbeli kórházak, szegények 's egyéb jótékony intézetek értéki, 's szenvedő állapotjáról az 1799. évi aug. 13-ról 18306. számú k. intézményhez képest minden novemberi Közgyűlésnek, —

f.) A' gabona és széna termésről az 1805. évi 1762 és 1832, évi 6386. számok alatt költt felsőbbi rendelet szabálya szerint, minden esztendőben legfeljebb Augustus' közepéig az Alispányi hivatalnak, —

g.) A' járásaikban tartatni szokott nevezetesebb vásárokon megjelenni, 's az eladott marháknak mind számá-
rul mind árarul, a' hús árszabásának a' fennforgó körülményekhez alkalmazása végett, minden közgyűlésnek okvetetlen tudósítást tenni. Végre

Járásaiknak minden helységében évenként legalább egyszer megfordulni, 's azon alkalommal, a' hirdetémények jegyzőkönyvét előkérni, 's teljesíttetnek é az előjárók által a' számokra kiadott felsőbb rendeletek? végire járni, ha mi rendetlenséget tapasztalának, azt mennyiben hatási körüket felül nem mulná, elintézni, különben iránta a' vármegyének nyomban jelentést tenni tartoznak.

II. R é s z.

A' Szolgabírák' hatási 's kötelességi köre.

A' szerint a' mint törvénykezési, közbátorságra ügyelő, és közigazgatási személyt viselnek — három szakaszra oszol.

I. S Z A K A S Z.

§. 1. Mint törvénykezési személyek általános törvény-szerénti kiküldetések' erejénél fogva, akár minémü magá-nosok jogait érdeklő tárgyakban segéd esküttjeikkel e-gyütt tanúkat halgatnak — oculatát — szemrevétel, be-csút, határjárást hajtának végre, 's bizonyítványokat ad-nak ki, köteleztetnek azonban ebbeli eljárásaikról a' felek-nek is kiadott mindennemü irományok' eredeti mássaikat a' megye levéltárába tétel végett minden esztendő végével külön jegyzék mellett bemutatni.

§. 2. Mint bírók, segédbírók, társaikkal az esküttekkel együtt:

a.) itélnek a' törvény szerént elébek tartozó perek-ben, ítéleteiket végre hajtják, tartoznak azonban magu-kat az alispányi hivatal' utasításának c. pontja alatt meg-állapított rendszabásokhoz alkalmaztatni.

b.) A' megye' mind két rendü törvényszékein a' fő-jegyző által meghivatván tartoznak okvetetlen megjelenni, 's ha törvényesen akadályoztatnának, a' felől a' kormány-zó alispányt jó előre levél által körülményesen tudósi-tani.

c.) Az úri székeken, mellyeken urbéri perek ter-jesztetnek ítélet alá bírói minéműségben 's szavazattal, a' többiekben pedig mint törvényes bíróság vannak jelen, 's az uriszek' ítéleteit ezen minéműségben írják alá 's kö-telesek a' megyei törvényszék elébe felvitt pereket leg-feljebb 15 nap alatt a' vármegyének bemutatni, 's az ott megvizsgált, 's végrehajtás végett onnan visszaküldötte-ket pedig az uriszeknek általadni, 's mikép' vétetnek az ítéletek foganatba? felügyelni.

d.) Sommás úton ítélnék a' következő esetekben

aa.) Ha a' földes ur tézsen kárt jobbágyának, 's a' dolog munkába veendő barátságos elintézése meg nem történhetnék a' földes urat a' kivilágosítandó kárnak, ha az 60 frton túl nem terjed potlásában, úgy a' per' költ-ségeinek megtérítésében is marasztalják, 's ebbeli vég-

zéseiket, egyedül birtokon kívüli feljebbvitelt engedvén-meg, foganatba veszik.

bb.) Ha a' nemes cselédek, gazdáiknak tetemes hibából, ravaszságból, vagy csalárdságból kárt okoznak, annak kétszeres megtérítésére nézve (ugyanazon t. czikkely.)

cc.) ha a' jobbágy telket bíró nemesek, vagy az elhagyott bármely jobbágy telkeket a' felsőbiróságok elítélése után is a' megszállításig használó földesurak tartozásaikat le nem fizetnek, 's a' tiszti közügyész által elébek idéztetnek. (1836. XI. §. 14.)

dd.) Midőn a' rendezett tanáccsal bíró községekben tartott vásárok alatt, a' panaszok nemesek ellen tétetnek.

ee.) A' rendezett tanáccsal nem bíró községekben a' nem nemeseknek vásár alatt keletkezett panaszai a' földesur által, az ő közbejöttel a' nemesekre nézve pedig kirekesztőleg általok intéztetnek el; minélfogva kötelesek a' kerületeikben tartandó vásárookban azért, de más részről azért is megjelenni, hogy kivált a' tolvajságról gyanús személyeket szemmel tarthassák, 's az elítélt tárgyakról vitt jegyzőkönyvet a' megye levéltárába leendő tétel végett a' vásár végével mulhatatlan bemutatni. (1836. XVIII. §. 17. 18. 19.) végre:

ff.) A' 60 forintig terjedő szóbeli perekben a' nemesek ellen mindenkor, a' nem nemesek ellen pedig ha azoknak illető bírái kötelességeknek eleget nem tennének.

§. 3. Ezekén kívül különösen a' jobbágyok 's földesurak közti viszonyt tekintve, hatásuk 's kötelességeik következők:

a.) A' költözni akaró jobbágyoknak miután nem csak minden uri és köztartozásaikra de magános adósságaikra nézve is eleget tettek, vagy ezen utóbbiakra nézve a' hitelezőktől elfogadott kezeseket állítottak, 's földesuraiktól az elbocsátó levelet kikapták, uti leveleket ingyen adni. (1836. IV. §. 12.)

b.) Az urbéri úton hozott végső ítélet által elmozdított jobbágyok' vagy zsellérek' saját épületeiknek, javításaiknak, 's a' telkek' haszonvételeinek eladása végett tartandó árveréseken a' tisztiügyésszel együtt törvényes bizonyosággal jelen lenni.

c.) Ha a' telkes jobbágyok' vagy urbéri zsellérek' törvényes elmozdítása esetében az árverés foganat nélkül maradna, vagy bármi oknál fogva más jobbágy befogadásának szüksége támadna; az illy telkek' elhagyása eseteit, különösen, még pedig hivataluk elvesztése, 's a' kár megtérítésének is egyedül személyeikre szorított terhe alatt a' legközelebbi közgyűlésre bejelenteni IV. § 14.

d.) A' jobbágyok és zsellérek gyermekeinek, 's a' házatlan zselléreknek, ez utóbbiaknak miután kötelezéseiknek eleve mindenkép' eleget tettek a' szabad költözhetésre elbocsátó levelet adni. IV. §. 15.

e.) A' jobbágytelki állományok' földesúri kijelentett megegyezésen kívül, 's az urbéri törvény' hozatala óta történt felcseréléseinek, vagy elosztásainak rövid útoni felbontásán a' tiszti ügyésszel együtt törvényes bizonyosságul jelen lenni, 's arról a' közgyűlésnek jelentést tenni. —

f.) Ha valamely zsellér, földes urától a' törvény által meghatározott térségű házhelyen kívül más belső vagy külső telki tartozmányokat kapua, 's a' földesúr ezen tartozmányoktól járó kötelezések iránt az illetően zsellérral alkura kívánna lépni, vagy ugyan arra nézve aránylag értendő jobbágyi állapotba tenni mint törvényes bizonyosság jelenlenni. V. §. 8.

g.) A' telek utanni állományokba bencem számított, vagy eredetileg, 's egyedül a' jobbágyok élelmére nem szánt irtások iránt a' tisztiügyvéd közbejöttével kötendő egyezésen mint törvényes bizonyosság jelenlenni, 's iránta a' közgyűlést tudósítani. (VI. §. 9)

h.) A' jobbágy által írásba foglalt uradalmi engedelem nélkül tett irtásoknak az uraság által a' törvényben kitűzött három esztendő alatt rövid úton célba vett visszavételén törvényes bizonyosságul jelenlenni, 's minden esetre felvigyázni: hogy az urbéri törvények kihirdetése idejénél régibb irtásokból valami rövid úton elne szakasztassék. (VI. §. 2.)

i.) Ha kívántatik, mind a' földes uraknak az urbéri munkák' bérbeadása iránti szándékát a' jobbágyoknak a' törvényben kitűzött határ idő alatt tudtára adni, mind azokat, a' jobbágyok' elfogadásáról értesíteni. (VII. §. 5.)

k.) Felvigyázni, hogy az urbéri tartozások iránti számtételek, a' földes urak és jobbágyaik közt rendsze-

rint tétessenek meg, felesleg munkára ne szorítottassanak, 's hogy ha a járandóságon felül több munkát kívánna a földesúraság az iránt jobbágyaival szabad alkura lépjen (VII. §. 11.).

l.) Az úri tartozásokra szolgálatokra, és adózásokra, nem különben a királyi adományokból származott haszonvételekre, 's jogokra nézve, a jobbágyok és földes uraik közt kötendő ideigleni egyezéseken jelen lenni (VIII. §. 5.) Az ő jelenlétekben köttetnek továbbá a tiszti ügyész közbejöttével

m.) Az esztendőnkénti tartozásokat tárgyzó akár örökös, akár ideigleni urbéri kötések is. Melly alkalommal kötelesek arra figyelmeznii: hogy a kötések, a munkák, és egyebek árához egyszersmind a keresethez és élhetés módjához alkalmaztatva tétessenek, 's az illy uri egyezésekből következő jobbágyi köteleességeket mindenkor eleve a törvényes tartozások állandó rendszerével fogják egybe-hasonlítani, 's ezen egybe-hasonlításról készített okleveleket a törvényszéknek bemutatandják, 's a szerződéseket helybehagyatások után két példányban, a feleknek, egyben, másikban pedig a megyének, ki 's illetőleg beadják. (VIII. §. 6.)

n.) Azon esetben ha kerületekben valamely helyen a közbirtokosok a bíróságra kijelendők iránt maguk közt három nap alatt meg nem egyeznének, a községnek bíróságra alkalmas három személyt választás végett ok terjesztenek elő, 's ha a községek által felfogadott jegyzőket az uraságok jóvá nem hagynák, a fenn forgó nehézségeket elintézés végett a vármegyének bejelenteni, 's mindenesetre hogy a községek jegyző nélkül ne maradjanak figyelmeznii tartoznak (IX. §. 1.)

o.) Midőn a jobbágyközségek közhaszonvételei' és jövedelmeinek kibérlésébe, maguk a földes urak is részt venni kívánnak az árveréseken jelenlenni kötelesek (IX. §. 2.)

p.) A járasaikbeli árvák' értékét kellő nyilvánosság, és felügyelés alatt tartják; e végből az előjáróktól minden évnegyedben az árvák állapotjáról a kiadott példány szerint szerkesztve sommás jegyzéket vesznek, 's az árvákra ügyelő küldöttségnek bemutatják (IX. §. 6.). —

g.) Ha a' jobbágy panaszát a' földes uraságnak bejelentvén, ott 15 nap alatt orvoslást nem nyerend, 's hozzájuk folyamodik, köteleztetnek, kiküldetéseket sem várva be, a' felek kihalgatása mellett a' panaszt nyomban megvizsgálni, barátságos úton elintézni, 's minden esetre intézeteik sikeréről a' legközelebbi közgyűlésre környülményes, 's a' panaszlóknak annak idejében ingyen kiadandó jelentést tenni. (X. §. 1.)

r.) Felügyelni hogy a' vármegye által tartatni rendelt úriszékek a' megszabott záros határ idő alatt megtartassanak, 's az eleibek utasított peres tárgyak haladék nélkül megvizsgáltassanak, 's ha az úriszék' tartása elmúlasztatnék, ezt a' közgyűlésnek azonnal bejelenteni.

s.) Minden rendbeszedési urbéri perben az előleges kérdések eldöntése után szükséges urbér behozatala idejebeli állapotot, az akkoron készült urbéri laistromokból, és végrehajtási jelentésekből, és egyéb segéd adatokból a' tisztí ügyvéddel, és munkálódó földmérővel együtt ők nyomozzákki, valamint a' jobbágyi tartozmányok jelen állapotjának felmérése is, az ő, mint törvényes bizonyság jelenlétökben hitelesítettikmeg, 's a' birói ítélet által valóságosoknak és hasznosoknak ismert épületek' árrát is, ha az egyesség mellett el nem intéztethetnék ők becsültetik meg. (X. §. 9)

II. S Z A K A S Z.

§. 3. Mint közbátorságra ügyelő személyek ha kezületeikben valamelly közfenyíték alá tartozó vétség adatikfel:

a.) A' nem nemesek ellen, a' vizsgálatot azonnal megteszik, 's annak tapasztalt valósága esetében a' vádlottat elfogatják, kérdőre veszik, javait összeírják, 's a' tett' körülállásos leírásával, az önkényes, és tanúvallásokkal, bünjelekkel, 's azon esetben ha okozott kár megtérítése forogna fenn, annak erejéig a' vádlott értékét tilalom, vagy a' körülményekhez képeest, ha különben el

fogadható kezesség által bátorság nem szereztethetik, zár alá vévén, 's zárgondviselőt, a' rab feleségének és gyermekeinek pedig a' javak mennyiségéhez és minéműségéhez képpest élelmet rendelvén, ekkép biztosított javai' összerírásával együtt biztos őrizet, még pedig a' nagyobb vétségű rabokat a' vármegye, vagy helység' hadnagyainak, a' kisebbeket pedig az útban lévő községek előljárói által rendelendő jó maguk viseletű személyek kíséréte mellett a' megye fogházába, legfeljebb egy hét alatt beküldik, köteleztetvén, a' vizsgálatot lehető legnagyobb tökéletességgel végrehajtani, 's a' rab' összeirt vagyonára azért is felügyelni, minthogy azon esetben, ha a' rabot a' kivántató vizsgálat elmúlasztása miatt kellene huzamosabb ideig fogházban tartani a' tartásra fordított költségek' megtérítése őket fogja illetni, valamint azon esetben is ha a' rabnak elfogatásakor találtatott értéke időközben elfogyná, annak erejéig a' megítélt kárt, vérdíjt, rabtartást, és egyéb költségeket a' magukéból tartozandúak, megadni.

b.) A' kisebb vétségű rabokat mint p. o. a' veszedőket, ha vérengzés nem történt, 's kisebb erőszakot el nem követtek, tolvajokat, úti levél nélkül csavargókat 24 páltzáig terjedő büntető hatóságukhoz képpest a' helyszínén maguk büntetik meg, azok jegyzékét évnegyedenként a' vármegyének bémutatván.

c.) A' rabok' dolgában a' törvényszék eleibe béréndelt tanúk alá kocsikat ők rendelnek, 's az illetőknek ők adnak a' fuvarról nyugtatványt.

d.) Azon esetben ha valamelly földesúr rosztettben utol ért jobbágyát vagy cselédjét megfogatni nem engedné, azt előbb az 1659. 16. törvénycikkelynek szabályára emlékeztetvén, megintik, ha pedig arra nem hajtana a' szükséges orvoslás megszerzése végett a' vármegyének bejelentik: megjegyztetvén hogy a' gazda károsodásának elhárítása' tekintetéből, ha az elfogatandó cseléd számadó volna a' szolgabírák elfogatási szándékjokat olly végre tartoznak a' gazdának tudtára adni, hogy a' cseléddel jelenlétekben számolhasson, 's más cselédről gondoskodhasson.

e.) Ha valamelly rablást, tolvajságot, vagy gyilkosságot elkövető nemes személy adatnékfel elébek, azt csak a' tetten kaptva, in flagranti, 's azon esetben fogathat-

ják el, ha birtoka, 's lakhelyén kívül semmi egyebe nem lévén, a' megszőkéstől tartani lehetne, különben kötelesek minden nemes ellen feladott rossz tetteket a' vármegyének olly végre béjelenteni: hogy ellenek tisztí vi'sgálat rendeltethessék, mellyet az elrendelést magában foglaló határozat' vételeől számitott legfeljebb 15 nap alatt felelet teher alatt kötelesek végrehajtani, 's a' vármegyének bémutatni.

f.) Az idegen kezén talált, 's illető tulajdonos által felismert, és visszaitélt lovak, szarvas marhák, és egyéb barmoknak külön jegyzőkönyvet tartanak, abba illy eseteket körülállásossan, 's a' kihalgatott tanúk' vallásával egyéb próbákkal együtt beiktatják, 's magát a' jegyzőkönyvet minden esztendő' végével a' vármegyének bemutatják.

g.) Minthogy a' csavargók, 's tolvajok leginkább az ország utaktól távol eső csárdákban, 's olly tanyákon szoktak leginkább lappangani, mellyeken a' felvigyázat könnyű szerrel nem gyakoroltathatik, hogy azoknak eltörültesése tekintetéből az 1514. évi 61. törvény cikkely' szabályához képest intézetek tétessenek, kötelesek az illy gyanús korcsmákat és tanyákat, helyeztek' leírásával, minél előbb összeírni, 's irántok a' vármegyének jelentést tenni.

h.) Az ország' határain belül utazóknak uti levelet adnak, kötelesek azonban mindenkinek, de kivált a' ló és marha kereskedőknek, maguk viseletéről, jámborságáról, és tehetségéről előbb tudományt szerezni, 's az illy uti leveleket külön jegyzőkönyvbe feljegyezni olly végre: hogy ha kérdés támadna irántuk azonnal felvilágosítást adhassanak.

i.) Köteleztetnek a' réveket, vámokat, szoros felvigyázat alatt tartani, mind azért: hogy zsarolások ne történjenek, mind azért, hogy az idegenek, és ismeretlenek általköltöztesése iránt kiadott rendelések a' vámszedő által pontosan teljesítettek é? 's ha valahol rendtelenséget tapasztalandnak, azt azonnal megigazítani, 's ha a' rév tulajdonosának ellentállása, vagy közbevetése miatt ezt nem eszközölhetnék, arról a' vármegyének jelentést tenni.

k.) Minthogy a' lopott marhák' elsikkasztásának, ha felvigyázat nem gyakoroltatnék legalkalmasb helyei a'

falusi és pusztai mészárszékek volnának, a' mészárszékeket kerületeikben kellő nyilvánságban tartják, 's felügyelnek: hogy a' helységekben az előljárók, a' megtelepített pusztákon pedig az ott lakó földes urak, vagy azok tisztjei, által, a' mészárszékben levágott marhákrul rendes naplókönyv vitessék, mellynek kivonatát minden hónap végével magukkal közöltetvén, ha tapasztalandják, hogy valamellyik mészárszékben olly marha vágatott le, mellynek honnan, vagy kitől szerzése bebizonyítva nincs, az iránt mind a' mészároost, mind a' felvigyázókat kérdőre vonják, 's ha kellő felvilágosítást adni nem tudnak megfenyítik, vagy illetőleg feladják, 's a' marha árát zár alá vévén, az egész esetet olly végre jelentik bé: hogy a' vármegye utján köz birré tétele eszközölthessék.

l.) Az olly földes urakkal, kiknek birtokában rejtek utak, vagy meglábolható folyó vizek vannak, értekezni: hogy csösszeik az illy utak' gyakorlását ismeretleneknek, és kivált marhával meg ne engedjék, 's a' gyanúsokat állítsák a' helybeli előljároság elébe. Végre

m.) A' fenyítő Törvénszéknek akár rövid úton, akár a' perekben hozott 's nekiek foganatosítás végett kiadott ítéletét végrehajtani, 's arrúl tudósításaikat, legfeljebb három hónap, az intő ítéletek' kézhez adásáról pedig 15 nap alatt okvetlen, 's szoros felelet teher alatt bemutatni.

III. S Z A K A S Z.

§. 4. A' Szolgabírák, mint közigazgatási tisztviselők, egészen a' Fő Szolgabírák kormánya alá lévén rendelve, azokon kívül, mik a' Fő Szolgabírák által rájuk bizatnak, 's a' miket felelet teher alatt pontosan tartoznak teljesíteni, 's a' Fő Szolgabírákat tudósítani, általános kötelességök:

A' Vármegye, vagy az alispányok által ön felelősségök mellett kiadott felsőbbi parancsolatoknak, nem különben akárminemü köz- és kiségyülési határozatoknak törvénszéki, számvevőszéki, és más egyéb végzéseknek felelet teher alatt tartozó telyesítése, miről tudósításaikat

a' határozatokkal együtt kiadott oklevél — Exhibitum — visszamutatása mellett, a' Vármegyének késedelem nélkül bemutatni, vagy ha azt netalán valamely akadály miatt nem tehetnék, a' nem teljesíthetésnek, minden köz gyűlésen a' hátra lévő tudósítások' jegyzékeinek felolvastatása alkalmával szóval, vagy ha személyesen jelen nem lehetnének, írásban, multhatatlanul okát adni tartoznak. Mi végből az alatti példány szerint minden hozzájuk teljesítés, vagy valamely tárgyban vizsgálát tétel végett kiküldött határozatról, külön jegyzőkönyvet tartanak, mellybe mind a' határozat kezökhöz érésének, mind a' végrehajtásnak, vagy vizsgálatnak napját rendszeren bejegyzik, 's ezt a' bemutatandó tudósításokkal együtt, vagy maguk béhozván, vagy valakitől béküldvén, szükség esetében maguk' igazolhatása tekintetéből abba a' tudósítások' által vétele napját a' fő jegyzőnél beíratják, — különösen pedig felügyelni kötelesek:

a.) Hogy kerületeikben, a' köz hátorságot, egészséget, politiaát, cselédek fogadását, levélhordást, a' gyuladás' megelőzését és oltását, holt testek vizsgálátát tárgyazó felsőbbi, és akarminemü megyei rendeletek pontosan megtartassanak;

b.) Kötelességekben áll: a' liszt', hús' árszabására, mindennemü mértékekre, valamint arra is felvigyázni, hogy a' megyének a' mezei, szőlő, és más kézi munkások' napi bére, takaró rész, őrlés bér, malomvám iránt hozott határozatai megtartassanak; — mi végből kerületeiknek, valamennyi helységekben, minden hónapban legalább egyszer megfordulván, ha valaki ellen, vagy hamis mértékkeli élés, árszabás' önkényes áthágása miatt elébek panasz tételik, azt megvizsgálják, 's a' feladás' tapasztalt valósága esetében, az áthágót, ha nemes, a' felesleg fizettetett árnak visszatérítése mellett, a' nemesi pénztár részire, 12 forintra ítélik, ha pedig nem nemes, fenyítő hatásújukhoz képest megbüntetik, 's ebbeli ítéleteiknek azonnal fogamatot szereznek, 's iránta a' vármegyét e' részben vitt jegyzőkönyveiknek, 's a' beszédett summának bemutatásával évnegyedenként tudósítják. Továbbá felügyelnek: hogy

c.) A' községek' pénzeit kezelő személyek azokat akár maguk hasznára, akár más, rendeltetésektől külön-

böző czélokra ne fordítsák. — Mi végre köteleztetnek kerületeikben olly intézeteket tenni, hogy a' községek' közönséges jövedelmeiről, 's köz szükség' pótlására kivetett és beszedett pénzekről külön, a' köz adórúl ismét külön napló könyv vitessék, 's az ezen czimek alá tartozó summák, ha egy ládában is, de egymástól elkülönözve tartassanak, 's a' helységek előjárói, minden hónap végével hozzájok a' pénztár állapotját kimutató summás jegyzéket megküldjék a' végett, hogy midőn egyik vagy másik község pénztárát a' kívántató ellenörködés okáért vi'sgálják, a' netalán történt csempeskedésnek, egy úttal annak is, valjon az illető földes uraság ebbeli felelet teherrel egybekötött kötelességének eleget tett e? végire jár hassanak, 's a' tapasztaltakhoz képpest, a' szükséges intézetek megtétethessenek, — A' szolgabírák kötelességei közé tartozik

d.) Arra is ügyelni: hogy kerületeikben a' panaszoknak, akár a' barátságos egyezés elmulasztásából, 's idő vesztésből akár nem illető helyekre terjesztéséből, a' felekre szintügy, mint a' közönségre kár ne háromoljon; mi okhúl annak kijelentése mellett, hogy semmi magános keresetet tárgyazó folyamodások, mellyekre az illető kerületbeli szolgabíró által a' „*Játtam*“ feljegyezve nincs a' gyűlésen felvétetni nem fognak, tartoznak a' hozzájok folyamodók ügyében mindenek előtt a' barátságos egyeztetést megpróbálni, 's ha az nem sikerülendne, a' folyamodót, mennyiben dolga a' törvény' rendszerinti útjára tartozik az illető bírósághoz utasítani, különben pedig, ha t. i. a' panasz politicalai utón elintézhető, a' vi'sgálatot azonnal végrehajtani, 's azt minden szükséges adatokkal felkészítve a' megye' határozata alá terjeszteni. —

e.) Ha valamellyik kerületeikbeli községet, valamelly rendkívüli, tűz, jégeső, zápor, vizáradás, földindulás, vagy szél okozta csapás érné a' kárt a' példány szerint összeírni, 's azt részint azért, hogy a' kárvallottak' számára leendő segedelmezés végett a' nagy mélt. magyar kir. helytartó Tanács megkérethessék, részint azért, hogy a' kárvallottak' adajának egy vagy több esztendőre leendő elengedésével némi enyhítést nyerjenek, tudósításaik mellett késedelem nélkül bemutatni 's miután az adó elengedetett, vagy az illető község részire valahonnan felebaráti segedelem küldetett, arra különösen felügyelni, hogy

akár egyik, akár másik jótéteménybe csupán a' kár-
vallotak reszesitessenek — Továbbá:

f.) Kötelességekben áll, azonnal, mibelyt kerületeik-
ben valamely szüle meghal, 's kis korú árvákat hagy maga
után, végire járni, tett érendeletet?, 's abban gyermekei-
nek gyámtyát?'s ha tett, azt kihirdetni, a' vagyont, 's ár-
vák' életkorát összeírni, 's arról a' rendelet mássának, 's
javak' összeírásának bemutatása mellett szükséges tudomás,
és felvigyázás, ha pedig vagy rendelet, vagy abban gyá-
matya nevezve nem volna, vagy ha végre, valamely anya
másodszor menne férjhez, csupán ennek, 's első házas-
ságbeli gyermekei' életkorának bejelentésével a' törvény-
szerint illy esetekben kívántató intézet tétel végett az ár-
vákra ügyelő küldötségnek tudósítást tenni. Sőt még azon
esetben.

g.) Ha árvák nem maradtak is, akár van nevezve vég-
rendelet eszközlőjévé valaki, akárnem, mindazon végren-
deletek' másait, mellyeknek kihirdetése végett meghivat-
nak, kötelesek a' vármegyének másolathan bemutatni olly
végre hogy a' kinevezett eszközlőtől a' végrendelet' mikép
történt végrehajtása számon kérethessék, a' második eset-
ben pedig végrehajtó nevezetthessék.

h.) Ha kerületeikben olly ügyefogyott vagyontalan
árvák, vagy talált gyermekek jelentetnek bé nékiek, kik
iránt felebaráti kötelességből senki sem gondoskodik, irántok
ideiglen tüstént rendelést tévén, felölök az árvákra ügyelő
küldötségnek a' VIII. Czikkelyben foglalt mód szerinti in-
tézkedés végett tudósítást tenni.

i.) Köteleztetnek az 1830. évi törvény czikkely
rendeletéhez képest a' kerületeikbeli szülöttek' meghiteles-
sített 's az 1836. Évi III-ik Törvény Czikkely 4-Szak
szabálya szerint olly helyeken, hol a' gyülekezethez ma-
gyar nyelven mondatnak szent beszédek, magyarul irott
anyakönyveiknek eredeti másait minden esztendő végével
a' vármegyének bemutatni. — Végre

k.) A' vármegyének a' magyar nyelv' terjesztése
tekintetéből hozott rendeléseit teljesíteni, jelesül ke-
rületeikben azon községeket, mellyekben eddig magyar
oskola, mesterek és jegyzők nem voltak arra kötelezni:
hogy ezen mind két rendbeli szolgálatra magyarokat fogad-
ván, mind a' gyermekek magyarul oktattassanak, mind

a' helység számadásai, 's mindennemű folyamodások, és egyéb iratok, magyar nyelven szerkesztessenek. —

XV. CZIKKELY.

A z E s k ü t t e k r ő l.

Mindennemű hivatalos foglalatosságokban, a' szolga biráknak csupán segédek lévén, és semmi külön hatású körrel, azon kívül mellyben az ítélő szolga birák' magános megbizásából munkálodhatnak, nem birván, őket attól melly a' szolgabirói hivatalnak adatott más külön utasítás nem illeti, 's általánosan annyi jegyeztetik meg, hogy a' mi akár a' járásbeli fő, akár a' kerületbeli szolgabirák által különösen rájuk bizatik, azt pontosan teljesíteni tartoznak, 's a' nem teljesítés' esetében a' vármegyének bejelentvén, mint engedetlenek a' legszorosabb felelet teher alá fognak vonatni. —

XVI. CZIKKELY

A' Pénztárokról, 's azok' kezellese módjáról.

§. 1. A' Pénztárok különbélek; *középpontiak* és *külsők* az első osztályba tartoznak a' hadi, melybe, az országosan megállapított adónak a' megyére eső része folybe; — a' házi, mellyben ön maguk a' megye rendei által évenként előlegesen meghatározott köz igazgatási szükségekre kivántató summák tartatnak, végre, mellybe a' vármegye' szabad rendelkezésétől függő tókék, egyszer'smind a' depositumok, és minden egyéb, nem az adózó népet illető pénzek kezeltetnek, 's ez általános czimmel *karok és rendek pénztárának* neveztetik — A' második osztályba esnek a' fiók penztárok — *cassae partiuclares* — mellyek mindenik járásban azért állittattak fel: hogy a' vármegye terjedelmesebb volta tekintetéből az adónak mind behajtásában, mind beszállításában az adózó községeknek könnyebb-ség szereztessék.

A' Hadi és Házi fő pénztárokrul 's azok' kezellőiről.

§. 2. Ezen két pénztár külön helyeken, 's külön személyek t. i. a' hadi és házi fő adószedők által kezeltetik, 's nagyobb biztosság okáért ellenzár — contraseratura — alatt tartatik. —

Ezeknél fogva a' hadi fő adószedőnek a' házi pénztárhoz 's viszont a' házi fő adószedőnek a' hadihoz külön kulcsa lévén, egyik a' másik nélkül a' pénztárhoz nem nyulhat; hogy azonban e' miatt, kivált a' házi fő pénztárbul csak nem mindennap tétetni kellő fizetésekben hátra maradás ne történjék, mind a' két pénztárnok úgy nevezett kézi pénztárt is tart, melyből a' naponkénti fizetéseket teszi, 's e' végből megengedtetik hogy az ellenzáros pénztárból egyik szintűgy, mint a' másik hebizonyítván a' kezénél lévő nyugtatványokkal, hogy az előbb kivett summa elfogyott, egy-szerre legfeljebb 5000 forintot kivehessen, 's a' kézi pénztárba által tehesse.

§. 3. A' Fő adószedők a' gondviselésőkre bizott pénztárokrért minden értékekkel jót állani tartoznak. E' végből, mi előtt a' pénztár nékiek által adatnék, minden vagyonukat összeírattui, 's az összeírással együtt a' tőlök kívántató szerint szerkezett, mind maguk, mind feleségeik, vagyha még szüleik, 's osztatlan testvéreik is volnának, azok által is aláirt biztosítéki levelet intabuláltatás végett bemutatni kötelesek, egyszer'smind kijelenttven, hogy mind addig mig fő adószedői hivataluk tart, semmiféle massák, árvák, vagy zár alá vett jóságok' gondviselői nem lehetnek sem a' pénztárban akár magók, akár mások pénzeit semmiféle szin alatt tartaniok nem szabad.

§. 4. Kötelességekben áll:

a.) A' megye' házi szükségeire következő esztendőre kívántató költségek' előleges jegyzékét a' szerint készítve okvetetlen, minden novemberi köz gyűlésnek két példányban, megvi'ssgálás, 's a' nagy méltóságú magyar királyi helytartó 's anárhoz leendő felküldés', 's olly végre bemutatni, hogy a' házi adó mennyisége megállapíttathassék. E' meglévén.

b) Akár új rovásos összeírás hajtattott végre, akár csak a' régi az V-dik Czikkelyben előadott módon igazíttatott meg, az ebből kiűtött rovások öszszes mennyiségéhez képest a' számvevő közbejöttével járásokként a' me-

gye' minden községeire, és pusztáira külön — individualiter a' rovások számát kidolgozni 's azokhoz képest mind a' hadi, mind a' házi adót kivetni, 's a' kivetést annak kulcsával együtt a' közgyűlésnek bémutatni, 's miután az, közgyűlés által helyben hagyatván, mind nékiek mind a' főszolga biráknak és aladószedőknek kellő használat végett kiadatik, a' szerint minden helység', avagy puszta' illetőségét, az úgy nevezett nagy könyvbe beírni, 's ebbe mind a' kész pénzbeli fizetéseket, mind a' megye' határozataihoz képest időről időre a' kiszolgáltatásokért járó betudásokat is pontoson feljegyezni, 's ebből:

c.) A' betudások jegyzékeit járasonként úgy elkészíteni, hogy az adó könyvetskék összetartása annak idejében, minden felakadás nélkül czélirányosan mehessen végbe. Végre, különösen a' hadi fő adószedő minden félesztendőben, a' számvevővel együtt a' hadi számvételeken megjeleni, a' katonaság' részire tett kiszolgáltatások' beszámítását eszközölni, 's a' beszámítási jegyzék' bemutatása mellett, arról a' vármegyét tudósítani. —

d.) Mind az egyik, mind a' másik pénztárra nézve megye' hiteles pecsétjével erősített külön napló könyvet vinni, 's abba az aladószedők által beszállított pénzmennyiséget vélek önmagukkal, mind számmal bejegyeztetni, mind betűvel is beírni, egyszer'smind azoknak a' gondviselések alatt lévő fiókpénztárok vizsgálata alkalmával leendő előmutatás végett nyugtatványt adni. Ezeken kívül.

e.) A' Vármegye' határozatának előmutatása nélkül, semmiféle tisztviselőtől a' pénztárakba semmit be nem vehetnek, 's azon esethen, ha valamelyik pénztárba közhatározat következésében, akár minémű pénz tételik bé, a' beadó tisztviselő fogja mindenkor azon summát a' előbbeni pontban leirt mód szerint a' napló könyvbe beírni. Mi a' kiadásokat illeti: —

f.) A' hadi fő adószedő a' kezellése alatt lévő pénztárba befolyt pénzeket nyugtatvány mellett, vagy a' királyi katonai kincstárba szállítja által, vagy a' hadi főbiztosság' assignatiójára egyenesen a' katonaságnak fizeti ki, a' házi fő adószedő pedig a' tisztviselők rendszeresített fizetésein 's szolgák' bérén kívül, a' vármegye engedelme vagy alispányok utasítása — assignatio — nélkül semmiféle kiadásokat nem tehet, köteles azonban az alispányok' utasítása' következésében kifizetett summákról különös jegyzéket tar-

tani, 's ezt félévenkint a' vármegye elébe terjeszteni, azok közül a' rabok dolgában Pestre berendelt tanúknak fizetett napi dijjakat kiszámolván, és különösen olly végre mutatván bé, hogy beszédetéseik iránt rendelés tetethessék, végtére

g.) Tartoznak számadásajkat minden katonai esztendő végzetével legfeljebb két hónap alatt a' vármegyének okvetetlen bemutatni. —

A' fiók pénztárokról, 's azokat kezellő al adószedőkről.

§. 5. Minden járásban külön fiókpénztár 's al adószedő czím alatt külön pénztárnok van, megkivántatik: hogy mielőtt ebbeli tiszteket elkezdik a' gondviselések alá adandó pénztár' bátorságára mindennemű értékeket összeirassák, 's az összeírást a' alatti példány szerint szerkeztett, 's mind maguk, mind feleségeik, vagyha még szüleik, 's osztatlan testvéreik is volnának, azok által is alá irt biztosítéki leveleket intabuláltatás végett a' vármegyének bemutatassák. Minek megtörténtével a' pénztárt általvévén, kötelességekben áll a' következőket pontosan megtartani, úgy mint:

1-ör A' járásaikbeli községeket és pusztákat gyakran, 's különösen olly időszakokban, midőn az adózó nép természetnyeiének valamely ágazatából pénzt kap, eljárni, 's az adó behajtását szorgalmazni. — Azonban

2-ör Hogy a' községek előljárói 's a' pusztai adók beszédői hozzájuk haszontalan ne járjanak, 's e' miatt a' pénzeknek magoknál tartásából kár ne következzen, minden hónap négy első napját otthon tölteni olly végre: hogy az alatt a' járásbeli községek a' mult hónapban behajtott adót, a' fiók pénztárba beadhassák, 's azon esetben, ha valamely ok miatt semmit sem szedetett volna bé, arról őket írásban tudósíthassák, melly utóbb érintett körülményt kötelesek a' járásbeli fő szolgabírónak azonnal bejelenteni a' végett hogy a' dolgot megvissgálván, az illy községek előljáróit azon esetben, ha a' hátramaradás' oka nékik tulajdoníthatatik felelet terhe alá vonhassa.

3-ör Kötelesek az illető községek' előljárói, vagy pusztai adószedők által a' fiók pénztárba beszállított sumákat, valamellyik alispány által zsinóral keresztül húzott, 's megpecsételt napló könyveikbe önmagukkal mind szám-

mal bejegyeztetni, mind betüvel is beiratni, viszont a községek kis könyveikben azokat önmaguk kezével beírni, annak akár feleségeik akár megbizottjaik általi beiratása, avagy a' beírás helyett külön nyugtatóvány adása a' hűtelen számadókra szabott büntetés'terhe alatt egy általában tiltatván; mi a' pusztai nem nemes haszonbérlokra kivetett adó beszédésében is megtartandó, azon különbséggel hogy valahányszor azoktúl az adót kezekhez veszik, 's kis könyveikbe bejegyzik, iránta azonnal tartoznak a' fő szolgabírónak okvetetlen jelentést tenni, különben annak csupán egyszeri elmulasztásáért is a' vármegyének teendő bejelentés után hivataljaiktól azonnal ellesznek mozdítva —

4-er Rendszerint minden hónap első napjától kezdve, annak 6-ig tartoznak a' mult hónapban beszédett pénzeket a' pénztárba okvetetlen személyesen beadni, magában értetvén, hogy ha időközben ne talán valamely nagyobb summát vennének be, azt a' kitett határnap előtt is beszállítani kötelesek; azon esetben pedig, ha talán megbetegedvén, e' miatt a' pénzt maguk bé nem hozhatnák, tartoznak ezen körülményt a' járásbeli fő szolgabírónak idő haladék nélkül bejelenteni olly végre; hogy általa a' pénznek Pestre beszállítása iránt rendelés tétethessék. Pestre bejövén, 's a' magukkal hozott summákat az illető fő adószedőnek — consignatio — külön jegyzék mellett által olvasván, 's annak napló könyvébe önmaguk számmal, betüvel is beírván, kötelesek a' befizetett jegyzék mássát, mellyben a' pénz nemén, mennyiségén kívül az is megjegyzendő, hogy egyik, vagy másik fő pénztárba mennyi fizettetett? az alispányi hivatalnak bemutatni.

5-ör Mihelyt a' confront. szék' határnapja tudomásukra jut, a' confrontationalis jegyzéket a' szerint elkészíteni, 's a' fő adószedő tisztségnek által adni. Végre

6-or Ha tapasztalják, hogy valamelyik község előjárói a' lakosoktól beszédett pénzeket más végekre fordítják, arról a' járásbeli fő szolgabíró azonnal tudósítani. —

*A' karok' és rendek' pénztáráról, 's azt kezelő
pénztárnokrul*

§. 6. Ezen pénztárnokot a' karok és rendek a' főispány befolyása nélkül maguk választják; mielőtt hivatalát elkezdené köteles mindennemű javait összeírni, 's az ösz-

szeirást az szerint szerkezett, 's mind maga, mind felesége, vagy ha, szüléi, és osztatlan testvérei lennének, azok, sőt ha kívántatik, kezes által is aláírt biztosítéki levéllel együtt intabuláltatás végett bemutatni. — Általa kezeltetnek, a' karok' és rendek' szabad rendelkezésétől függő letéti, szegények, elmeháborodottak', és mind azon pénztárok, mellyek az adózó nép' pénzával semmi viszonyban nincsenek. Ezek közül mindenikről külön naplókönyvet viszen, 's minthogy a' depositumokat kivéve, miket csak vármegye határozata mellett fogadhat el, a' többiek mind addig, míg kitűzött céljokra nem fordítatnak kamatra adandók, mihelyt a' kamatokból 500 forintot meghaladó summa gyűlbe, olly végre térszen jelentést, hogy az, a' magokat e' végre már előre jelentetteknek kikölcsönöztessek. — Mi végből utasítást nyervén, a' kikölcsönözendő summát az illető adós által szerint szerkezendő kötelező levél aláíratása után kifizeti, 's a' kötelező levelet intabuláltatás, 's levéltárba tétel végett bemutatja. Ha valamelyik adós a' kamat fizetéssel hátramaradt, azt hozzá irandó levelével kötelessége' teljesítésére emlékezteti, 's azon esetben, ha ezen emlékeztetésnek egy hónap alatt kívánt sikere nem lenne, arról az e' részben szükséges törvényes lépések' megtételének elrendelése végett a' vármegyének jelentést térszen; vegre, valamennyi gondviselése alatt lévő pénzeokról külön számadást készít, 's azokat, az esztendő végével legfeljebb két hónap alatt beadni tartozik.

XVII. CZIKKELY

A' Számvevő r ü l.

A' Számvevő kötelességei következők

a.) A' rovásigazítás' megtörténte után mind a' megállapított rovások számát, mind azokhoz képpeszt a' hadi, és házi adót az adószedő tisztséggel egyértőleg, a' megye' minden helységre és pusztáira kidolgozza, 's az adószedői tisztség által készített confrontationalis jegyzéket megvisszsgálja. —

b.) Ha valamely nemzeti célra országosan ajánlás tételik, a' megyei nemességre eső mennyiségnek a' megye' közönsége által megállapított kulcs szerinti felosztását

ő munkálja ki, 's terjeszti helybe hagyás végett a' köz gyűlés elébe. —

c.) Minden fél esztendőben a' hadi fő adószedővel, a' hadi számtételen megjelenvén a' megyebeli adózók által tett kiszolgáltatások' beszámítását eszközli, 's az onnan hitelen alakban nyertt beszámítási jegyzékben foglalt summáknak az illető községek' hadi adaikba leendő beszámítása végett három egyenlő példányban, betudási jegyzéket készít, 's a' vármegyének bémutatja. Valamint szinte

d.) A' megyei tisztviselők számára kiszolgáltatott fuvarok, 's vármegye reszire tett közmunkákról készített jegyzéket, és nyugtatóványokat minden félesztendő végével megvísgálván, 's irántok lehető észrevételeit előterjesztvén, minden tisztviselőre nézve, külön megjegyzi kinek részire mennyi előfogat szolgáltatott ki? minden esztendő végével pedig egy általános jegyzéket készít, melyben kiszámlálja, valamennyi tisztviselőre nézve, hány statiót utazott, 's mennyi az érette betudott ár?, 's ezt a' legelső közgyűlésen beadja. Egyébiránt a' betudási jegyzékeket szinte három példányban félévenként rendszeren bémutatja olly végre: hogy az illető községeknek házi adaikba a' kiszolgáltatásokért járó bérek betudathassanak, —

e.) Valamennyi számadások, mi előtt a' számvevő szék elébe terjesztetnének általa vísgálatnak meg, 's hogy e' részben kellő nyilvánosság tartathassék, ha valamelyik akár számadó köztisztviselő, akár gyámtya, avagy zárgondviselő, a' kitűzött határ idő' eltelése után számadását bémem adja, arról a' vármegyének jelentést teszen. Különösen, mielőtt a' házi főadószedő számadását megvísgálná, a' levéltárba végére járván a' fő szolgabírák által számadás terhe alatt közhatározat' mellett kivett summákat összeírja, 's azokról kik számadásaikat még bé nem adták, olly végre teszen tudosításában említést, hogy kötelességeik' teljesítésére utásittathassanak.

f.) Kötelességében áll a' mesteremberek' ár jegyzékeit, 's rabok dolgában béndelt tanúk' napi dijjaikat magában foglaló tiszti ügyvédi jelentéseket megvísgálni, 's ha mi észrevétele lenne, irántok előadni. —

XVIII. CZIKKELY.

A' középponti biztosrul, 's annak kötelesegeiről.

§. A' középponti biztos az adózókat illető köz terhek felosztására ügyelő küldötségtől függvén, tartozik magát mindenekben annak rendelkezéseihez alkalmazni.

§. 2. A' VIII-ik cikkelyben leírt módon, és arányosság szerint, mind az úgy nevezett pesti hetelő, mind a' fahordás, a' megyebeli községekre felosztatván, 's ezen osztály' táblázatja haszonvétel végett nékie kiadatván, az abban kitett sort megváltoztatni semmi szin alatt hatalmában nem áll, 's kötelessége valamennyiszer a' sorban következő községeket berendeli, e' felől az illető fő szolgabíró-t előre tudósítani, 's a' szolgálatot minden helységnek utánna irván, ezen jegyzéket félévenként a' küldötségnek bemutatni.

§ 3. Valamennyiszer, akár katonai szállítmányok alá, akár valamely más rendkívüli eset okozta szükség miatt, a' 2. §-ban megállapított sor szerint berendelt hetelő elegendő nem lenne, az első alispánynál jelentést tenni olly végre: hogy az, figyelemmel lévén a' VIII-dik cikkelyben felállított elvekre, a' berendelendő községeket kijelölhesse.

§. 4. Akár megyebeli tisztviselőknak akár más utazóknak előfogatot csak úgy tartozik adni

a.) Ha magukat 24 órával előbb jelentik.

b.) Ha a' berendelt hetelő számból kitelik.

c.) Ha akár a' tartomány-biztosi assignatiók, akár más megyebeli tisztviselők' megkereső levelei — requisitio — a' megyebelialispányok' egyike által látomazvák.

§. 5. A' kiszolgáltatandó előfogatokról a' szerint szerkeztve napló könyvet tart, 's azt a' legszorosabb felelet teher alatt folytatja különösen bejegyzvén abba: hány órára volt legyen az előfogat rendelkezve? olly végre: hogy ha valaki a' bejelentett időre el nem utaznék, 's az adózónak egy óránál tovább kellene várakozni, az illető utas kétszeres előfogatbér' megadá-

sára köteleztethessék, 's ezen napló-könyvet is minden félévben a' küldötségnek bemutatja.

§. 6. Mind addig, míg az illető tisztviselő nyugtatóványt nem ad, az utas pedig a' vármegye által meghatározott előfogat-bért előre le nem fizeti, lovakat szolgáltatni nem tartozik.

§. 7. Vármegye' lovas katonái is, az ő felvigyázata alatt lévén, köteles felügyelni, hogy azok, magokat jobban viseljék, lovaikat, ruháikat, és fegyvereiket tisztán 's csinosan tartsák, semmi zsarolásokat ne tegyenek, 's ha legkevesebb kihágást venne észre, azt, a' vármegyének nyomban bejelenteni, olly végre, hogy az illy megrott személy, a' megye' szolgálatjából azonnal elbocsáttathassék, 's a' körülményekhez képest meg is fenytethessék.

§. 8. A' megyeház' 's tisztviselők' szükségeire kívántató ölfá is az ő számadása alatt lévén, tartozik azt, az illetőnek nyugtatóványára azon mennyiségben, melyben a' megye' részire megvásároltatott kiszolgáltatni, 's e' részbeni számadását minden esztendő' végével legteljebb 15 nap alatt megvizsgáltatás végett a' vármegyének bemutatni.

XIX. CZIKKELY.

A' k a t o n a i b i z t o s o k r u l .

A' katonai biztosok, a' megyében szállást tartó katonaságnak, a' gondviselések alábizott csürökből ellátására lévén rendelve.

§. 1. Mi előtt a' csür nékiek általadatik, tartoznak az szerint szerkeztendő biztosítéki levelet, mind maguk aláírni, mind feleségeik, vagy szülőik, vagy osztatlan testvéreikkel együtt in solidum kötelezés mellett, 's ha a' kívántató 3000 pengő forint erejéig máskép elegendő bátorságot mutatni nem tudnának, kezes által is aláírni, 's azt betáblázás 's annakutánna levéltárba leendő tétel végett bemutatni. — Minek megtörténte után a' csürt általvévén.

§. 2. Kötelesek a' napló-könyveket, a' járásbeli fő szolgabíróval olly módon hogy az utósó lapon ön ke-

zével ismerje el, a' napló-könyv hány lapbul áll? 's a' lapokon áthuzott zsinor végét lepecsételje, meghitelesítettetni, 's abba mindjárt legelől a' csür' általvételekori állapotját — status effectivus — bejegyeztetni.

§ 3. A' csürbe szükséges fa és gyertya iránt a' járásbeli, a' kivántató természetményekre nézve pedig az illető fő szolgabirót előre tudósítani a' végett: hogy azok által a' gyertya', és fa' megszerzése, 's mind ennek, mind a' természetményeknek szállítása tekintetéből a' rendelkezések annak idejében megtétethessenek.

§. 4. Mind annyiszor, midőn az illető szolgabirák által kijelelt községek természetményeket szállítanak, a' szállított mennyiséget napló könyvökbe maguk a' jelenlévő helységek előljároi által iratják be, 's valamint a' lóportiokat úgy a' lisztet is ön maguk veszik által nyugtatvány mellett, úgy ők is számadásaikban leendő használat végett ellennyugatványt vesznek.

§. 5. A' szállító községeken veszteség — deperdita — fejében illetőségeiken felül többet venni egyáltalában tiltatván, hogy maguk kárt ne valjanak, teljes joguk van megkivánni: hogy a' szállított zab tiszta legyen; minélfogva ha e' felett köztük, 's valamelyik község előljároi közt kérdés támadna, a' szemetes zabot e' végett meghivandó hiteles személyek, 's maguk az illető előljárok jelenlétében megszeleltetvén, csak annyit tartoznak átvenni, mennyi a' szelelés után kiűt — Mire nézve hogy a' katonai biztosról minden lehető gyanú elhárítassék, különben is a' szállítások mindenkor a' fő szolgabiró tudtával esvén, valamennyiszor a' csürbe szállítás tétetik, a' természetmények' átvételére egy oda rendelendő eskütnök okvetetlen jelen kell lenni, 's mind a' községeknek adott nyugtatványokat aláírni, mind a' szállítás mennyiségéről a' fő szolgabirót kimerítőleg értesíteni.

§. 6. A' községektől természetmény helyett pénzt venni hivataljok elvesztése alatt tiltatnak, 's azon esetben, midőn valamelyik fő szolgabiró által az iránt: hogy a' járásbeli községek közül egyik vagy másik, a' rá eső mennyiséget kész pénzel kívánná megváltani, a' VIII-dik Czikkely 4-ik pontjában rendszeresített állandó küldöttséghez beadott jelentés következtetésében árverés tartatik, még abbul is kizáratvák. Mi a' kiadásokat illeti:

§. 7. A' katonaság' járandósága a' katonai szabály által — regulamentum militare — meglévén határozva, azt a' csürökből nyugtatóvány mellett a' szerint látják el

§. 8. Minden katonai fél év' végével legfeljebb 15 napalatt kötelesek a' példány szerint számadásaikat a' kenyér és loportokról, tüzi fáról, gyertyáról, a' csürbeli eszközökről, a' katonaság számára kívántató ágynemükről külön készítve, 's ez utóbbiban, annak jelen állapotját a' fő szolgabíróval is megismértetve, okvetetlen elkészíteni, 's az illető fő szolgabíráknak bemutatás végett átadni.

XX. CZIKKELY.

A z u t i b i z t o s o k r o l .

Az uti biztosok a' fő szolgabírák alá, az utakra, töltésekre és hidakra való folyvásti felvigyázás könnyítése' tekintetéből eszközökül rendeltetvén, mind azt menyi bizassék rájuk, mind azt, a' meghagyottakat miként teljesítsék, maguk a' fő szolgabírák határozzák meg. Ennélfogva nékiek a' megye' középponti igazgatóságától semmi utasítás nem adathatván, itt csak a' jelentetik ki: hogy ha a' fő szolgabírák által rájuk bizattak kellő fogauatosításában nem a' kívántató pontossággal járnak el, 's ellenek e' részben panasz tétetnék, hivatalaiktól azonnal elmozdittatni, 's helyeik más használható tagokkal foguak a' megye' rendei által kipótoltatni.

XXI. CZIKKELY.

A' vármegye' kapitányáról, 's annak köteleseégeiről.

A' kapitányi hivatal köre határotatzik a' megyeház' gondviselésében, a' hajdúk' igazgatásában, 's a' rabokkal, megíteltetések előtt 's után a' törvényszéki ítélet szerinti bánásban.

A.) Mint a' megyeház' gondviselője felclet teher alatt köteles:

§. 1. A' megyeház' épületének minden részeit fél-évenként a' megyei mérnökök' egyikével megvi'sgálni, a' tapasztalt hiányosságokat pontosan feljegyezni, 's azok jegyzékét a' vármegyének bemutatni, olly végre: hogy helyrehozatásukra nézve, mind annyiszor árverés tartása rendeltessék. Mi megtörténvén, tartozik a' vállalkozó mester emberek által végrehajtható kiigazításra felügyelni.

§. 2. Kötelességében áll a' megyeházhoz tartozó mindennemű eszközöket minden esztendő' végével a' középonti fő szolgabíró és eskütt által összeírtni, 's azok' jegyzékét egy példányban megtartván, másikat a' vármegyének bemutatni olly végre: hogy a' számvevőszék által az előbbeni esztendőről készültel összehasonlítottván az újonnan szerettek, számadása alá feljegyeztessenek, az idő közben elromlottak iránt pedig rendelés tétethessék.

§. 3. A' ház' szükségeire kívántató fa-, gyertya-, és olaj-mennyiség is az ő számadása alatt lévén, e' részben köteles a' legszigorubb gazdálkodást gyakorolni. Mi hogy annál inkább kitűnjék, minden esztendő végével legfeljebb 15 nap alatt okvetlen beadandó számadásában minden kályhára nézve, mennyi idő alatt mennyi fa égett el benne, 's a' lámpásokban, egyenként mennyi olaj használtatott fel? megkülönözve előadni.

§. 4. Az udvart, folyosókat, mind egészség' mind csinosság' tekintetéből tisztán tartatja. Mi végből télen nyáron naponként kétszer söpret.

§. 5. Meg nem engedi sem azt: hogy a' benn lakó tisztviselők' cselédjei, sem annyival inkább, hogy idegenek által a' ház' udvarában valamelly, akár cseudet, akár rendet háborító kihágások követtesse el; ennél fogva egy általában tiltatik, hogy ok nélkül a' megye házban idegenek nappal is tartózkodjanak, annyival inkább hogy benn háljanak.

§. 6. A' történhető tüzi veszély megelőzése' tekintetéből felvigyáz: hogy égő pipával, gyertyával, vagy lámpással senki padlásra ne járjon, a' városban kívül támadható tüzelleni ótalom' tekintetéből pedig a' tűzoltó eszközöket folyvást jó karban tartja, 's kádokban több helyeken vizet tart készen, 's azt nyáron, hogy meg ne poshadjon, télen pedig hogy be ne fagyjon időnként megújittatja, 's ha a' városban tűz ütött ki, a' megyeház' minden szolgáit a' szük-

séges alkalmazásra készen tartja, következőleg meg nem engedi egyiknek is hogy a házat bármely kevés időre elhagyja.

B.) Mint hajdúk kormányzója

§. 6. Felvigyáz, hogy mind a káplár, mind a legénység az őket illető utasításban foglalt kötelességeiknek pontosan megfeleljenek; 's ez okból ezt előttük minden félesztendőben felolvassa, az idő közben fogadottak pedig pontrul pontra megmagyarázza.

§. 7. Rendszerint a következő napi paraucsolatot a káplárnak előtte való nap' adja ki.

§. 8. Minthogy a hajdúk két felekezetben tesznek szolgálatot, minden felváltás után a káplár által jelentést tétet magának a legénység' maga viselete felől, 's ha valamely hajdú kötelessége ellen tett volna, a feladást megvizsgálván, annak valósága esetében a vétkezt 12 pálcza ütésig ön maga fenyíti meg, a nagyobb vétségűt pedig a vármegyének felelet teher alatt köteles nyomban béjelenteni.

§. 9. Felügyel hogy az őrálló hajdúk mindenkor egyenlően legyenek öltözve, 's azon rend, hogy november első napjától, aprilis utoljáig mind mentében, ettől fogva pedig october utoljáig dolmányban járjanak megtartassék, egyes különböztetések, akármely részében a ruházatnak ide értvén a csákók és szipkák formáját is egyáltalában tiltatván.

Mi a rabokkali bánást illeti:

a.) Irás nélkül senkitől, és semmiféle rabot el nem fogadhat.

b.) A példázat szerint jegyzőkönyvet tart, mellybe a rab' nevét, eredete's elfogatása helyét, vétkének minémüségét, a beküldő tisztviselő nevét. a véle beküldött irományokat feljegyzi, 's ugyanabba megítéltése után, az íteletet, annak hozatala napját is beírja.

c.) A jegyzőkönyvben minden rabnak külön számat ad, 's azt a véle beküldött irományokra, 's holmikre is felírja. Minek megtörténtével

d.) a rabot külön záratván a soros tisztügyvédnek olly végre teszen jelentést, hogy az által a beküldött irományok megvizsgálatván, a vád' minémüségehez képest tovább is külön, vagy másokkal együvé zárathatása végett rendelés tétethessék, 's ha a rabbal ne talán pénz

vagy más drágaságok küldettek volna be, azokat a kapitány jegyzőkönyvébe iktatandó megismerése mellett magához vehesse.

d.) A példázat szerint a rabokról az alispáni hivatalnak mindennap, napi tudósítást teszen.

e.) A fogházakat és kórházat, a középponti orvossal, vagy seborvossal együtt hetenként legalább kétszer személyesen megvizsgálja olly végre hogy akár egészségnek ártalmas tisztátalanságot akár rendetlenséget veszen észre, annak helyrehozása tekintetéből rendelést tehessen, 's ha a rabok előtte valamely fogyatkozásról és sérelemlről pavaazolkodnának, azt megvizsgálván, vagy maga elintézhesse, vagy ha szükség kívánja az alispáni hivatalnak bejelenthesse

f.) A rabokkal megítéltetések előtt az ügyészi tisztség rendelése szerint. ítélet után pedig annak értelmében bánik, a testi büntetés végrehajtásán személyesen jelen lenni tartozik, 's ha ezt valamely akadály miatt nem tehetné, e végre valamelyiket keresi meg a középponton lakó esküttek közül

g.) Felvigyáz hogy a kórházban a betegek számára rendelt étek, és orvosságok jól készítettessenek, és kiszolgáltassanak.

h.) Azon rabokat kik a rájuk mért büntetést kiállották szabadon bocsátja 's nemcsak útilevéllel látja el őket hanem a tőlök zár alá vett holmikat is — mennyiben akár a megítélt károk helyre pótlására akár a rab tartásra nem fordítatvák — tőlök veendő térítvény mellett kezekhez szolgáltatja

i.) A melly rab tartásbérrel tartozik attól tartozását kibocsáttatása alkalmával, az illető tiszti ügyvéd közbejöttével beszedi, 's a vármegyének bemutatja, 's ha ez akkor eszközölhető nem lenne, mennyiben a rab megyebeli volna a rabtartási jegyzéket, az illető szolgabírónak kiküldi, 's iránta minden félesztendőben olly végre teszen jelentést, hogy a netalán késedelmező tisztviselő kötelessége elmulasztásáért felelet teher alá vonathassék, ha pedig a rab más törvényhatóságból való, a rabtartási jegyzékét a vármegyének mutatja be.

k.) Rab a megyeház udvarának tisztítására, hivatalos szobák és teremek fűtésére kívántató favágáson, és kemence fűtésén kívül, semmi nemü más munkára, és

senki, még beun lakó tisztviselő szolgálatjára sem alkalmaztathatik.

l.) Télen reggeli 7 óra előtt és délutáni öt óra után, nyáron reggeli 6 óra előtt, és délutáni 6 óra után rabnak tömlőczön kívül lenni semmi szín alatt nem szabad.

m.) Meg nem engedtetik: hogy a' rabnak, ki a' szesz-italoktól ítélet által eltiltva nincs, bor, vagy pálinka mértéken felül adassék, rendes mértéknek naponként egy itcze bor és $\frac{1}{16}$ pálinka határozatván. Végre kötelességében áll a' kapitánynak felügyelni:

n.) Hogy a' rabok számára sült kenyer jó minőségű legyen, 's az a' meghatározott mennyiségben szolgáltatassék ki, 's az e' részben tapasztalandó legkissebb hibát az alispányi hivatalnak azonnal felelet teher alatt tartozik bejelenteni.

XXII. CZIKKELY.

A' mezei, vagy bátorsági biztosokrul

A' mezei vagy bátorsági biztosok közvetlen a' járásbeli főszolgabírák alá rendelvek. Kötelességek általában a' személy 's vagyombeli bátorság fenntartása tekintetéből, mind azon módoknak, mellyek valamelly lopás, vagy rablás kinyomozására 's a' vétkeseknek a' büntető igazság elibe állittatására szükségesek, szorgalmas követése, ezen módok közzé számláltatván a' mezei rendőrség — *politia ruralis* — Azongyanis személyeknek kiknek bizonyos életmódjok nincs, 's a' pásztoroknak, kiknek legtöbb idejek 's alkalmuk van a' lopás' elkövetésére, szintűgy mint a' lopott marhák elsikkasztására, a' nyájakkal, csordákkal és ménesekkel együtt folyvásti nyilvánságban tartása. Hogy ezen cél elérthessék, kötelesek a' mezei biztosok:

a.) A' helységek pásztorainak maguk a' helybeli elöljárók által a' példázat szerint szerkezett, 's nekik két példanyban megküldött összeírásai közzül egyet a' járásbeli főszolgabírónak megküldeni, egyet pedig maguk által tartani.

b.) Az olly pusztákon, mellyek helységhez foglalva niincsenek, a' pásztorok' összeírását végrehajtani, 's a' járásbeli szolgabírónak megküldeni.

c.) Rendszerint minden hónapban egyszer, véletlen a' nyájakat, csordákat, és méneseket a' pásztoroknál lévő, 's a' példázatként szerkezett lajstrom szerint megvizsgálni. Az olly marhákat, mellyek a' lajstromban nem foglaltatnak azonnal zár alá venni, 's ha a' pásztor azoknak honnan kerülését bé nem bizonyíthatná, azt mint tolvajságrúl gyanúst a' vármegyei, vagy az illető vértatósági uradalom' fogházába bekésértetni.

d.) Szorgalmasan felügyelni arra is: hogy a' tulajdonosok marháikat a' pásztorok lajstromába beírassák, 's ha e' részben elmulasztást tapasztalnak az illy tulajdonosokat mint a' vármegyei rendszabások' megvetőit bejelenteni. Továbbá kötelességökben áll:

e.) A' pásztorok' kunyhóit cserényeit, lakosok' tanyáit, uraságok' majorjait, 's különösen azokat, mellyek félreesnek, 's már helyzeteknél fogva, rossz emberek' lappangására és lappangtatására alkalmasbak, többször megvizsgálni, és a' melléjek rendelt üldöző katonák által megvizsgáltatni.

f.) Előkérvén a' pásztoról conventios levelét, a' majorostul, tanya' gondviselőjétől és korcsmárostól az oda tartozó személyek jegyzékét, ha ott valakit találának, kinek neve az említett jegyzékben nem foglaltatik, 's mi járatheliségét uti levél által máskép' is bé nem bizonyíthatná, azt mint gyanus személyt a' járásbeli fő szolgabíróhoz késértetni

g.) Nyári munka' idején a' majorokat tanyákat eljární, 's munkások uti leveleinek megtekintése után azokat, kik a' nélkül lennének, mint csavargókat elfogatni, 's az illető gazdának feljelentése mellett a' járásbeli fő szolgabíróhoz küldeni.

h.) Ha tapasztalják, hogy a' tulajdonos korcsmájában, tanyáján vagy majorjában gyanús embert tart, vagy épen rejteztet, azt, ha nemes, azon gyanus személy kiadására meginteni, ha pedig nem nemes, a' lappangtatót, mint orgazdát a' megye fogházába beküldeni, 's ha a' nemes tulajdonos a' megintésnek nem engedelmeskednék, a' vármegyének olly végre tenni jelentést: hogy iránta az 1514. évi 61. Törvény Czikkely értelmében határozat tétethessék.

i.) Betyárkodó személyeket, ha uti levelök volna is, a' pusztákon, munka nélkül széllyel kóborolni ne engedjenek, 's kit kóborlásban, 's tartózkodása helyének gyakori változtatásában tapasztalnak, azt előbb állandó szolgálat vállalására megintvén, ha ez nem használna, jelentsék be a' járásbeli fő szolgabírónak.

k.) Az előbbeni pontokban foglalt eljárásaikról, 's az egész járásban a' köz bátorság' miben letéről kötelesek évnegyedenként a' fő szolgabírakat a' példázat útmutatása szerint tudósítani. Ezeken kívül.

l.) Kötelességök hozza magával, hogy a' vásárokon az üldöző hadnagyokkal együtt megjelenjenek, 's az árulóktól, kiváltkép azoktól, kikhez előbbi maguk viseleténél fogva méltó gyanú fér, az áruba bocsátott marhákról szóló passusokat előkérvén, ha azoknak honnan szerzését bebizonyítani nem tudnák, őket a' járásbeli fő szolgabíróhoz késértetik, 's ha a' gyanúba vett személy nemes lenne, iránta a' vármegyének jelentést tesznek.

m.) Tudósítatván a' mezei biztos valamely helységben történt marha lopásról, mindenek előtt a' lopott marhának, és gyanúba vett tolvajnak leírását közli tisztí társaival, 's a' szomszéd megye' azon tisztviselőjével, kire a' tolvajok üldözése bizva van, azután pedig ha csak a' felől nincs értesítve, hogy a' tolvaj a' megyéből kiszökött, annak nyomozása iránt az üldöző katonáknak 's helységek hadnagyainak utasítást ad.

n.) Az üldözésben lévő tolvajt és csavargót akár-melly törvényhatóság vagy szomszéd megye' kerületében elfogathatják, tartoznak azonban elfogatása után a' rabot azon törvényhatóságnak átadni, mellynek határában az elfogás történt

o.) Ha valamely megyebeli vérhatóságú uradalom, vagy megyében fekvő királyi város az üldözésben levő tolvaj' további nyomozását vagy elfogatását ellenzené, az illy uradalom, vagy királyi város a' vármegyének azonnal bejelentendő.

p.) Az olly' tolvajok, kik hogy az üldözést kikerüljék, katonákká lesznek, ő felsége kegyelmes rendeletéhez képest a' hadi rend által a' polgári hatóságnak kiszolgáltatandók lévén, az illy esetről a' vármegye mindenkor pontosan tudósítandó.

q.) Mihelyt a' mezei biztos valamelly rabot elfog 's azt a' járásbeli tömlöczbe késérteti, köteles iránta a' járásbeli fő szolgabíró tünstént azon nap olly végre tudósítani, hogy, vallatás 's a' körülmények úgy hozván magokkal, ítélet hozás végett is, vagy maga megjelenhessen, vagy a' járásbeli szolgabírák valamellyikét oda küldhesse, magoknak a' mezei biztosoknak, a' rabok vallatása, annyival kevésbé azoknak' büntetése, 's az elfogott rabnak szabadon bocsátása hatalmokban nem álván, 's ha illyes mi adatnék fel és bizonyosodnék be ellenök, a' miatt felelet teher alá vonandók lévén.

r.) Kötelesek arra is felvigyázni, hogy a' melljök rendelt üldöző katonák magokat jámborul, és józanon viseljék, és sem a' helységnek sem a' lakosoknak legkevesebb terhére ne legyenek: különben ha e' részben ellenek legkevesebb panasz adatnék fel, a' kár' visszatérítésén kívül nem csak az üldöző katonák fognának megfenyíttetni, hanem a' vigyázat elmulasztásáért magok a' mezei biztosok is felelettel tartoznak. —

s.) A' magok és üldöző katonák ló tartásbeli illetőségéről öök adnak nyugtatványt az illető helységeknek. Mi hogy azon esetben is eszközölthessék, midőn maguk jelen nincsenek, minden Legénynek egy kis könyvet adnak, melybe a' kiszolgáltató helység bírája, vagy Jegyzője az adott természetűt beírja, 's az illy kiszolgáltatásokról a' mezei biztosok minden három hónap végével általános nyugtatványt adnak.

t.) A' helységek' Hadnagyait, valahányszor szükséges, magukhoz rendelhetik, kiket ha tulajdon helységök' határán kívül tesznek szolgálatot, ló portio úgy, mint az üldöző katonákat, egyaránt illet.

XXIII. CZIKKELY.

A' Megye' Fő orvosairol.

A' megyének jelenleg két rendszerinti és egy tiszteletbeli fő orvosa van. Közöttök a' vármegye kerületek szerént fellévén osztva, mindenik kerületbeli fő orvosnak kötelessége:

a.) A' kerületbeli seborvosoknak a' gyógyításokban utasítást adni.

b.) Őket szemmel tartani, hogy az adózó népen zsarolásokat ne kövessenek el, minélfogva valamennyiszer valamely verekedés alkalmával történt sérelmek vagy egyéb betegségek orvoslása' körül tett fáradságaikért jutalmat vesznek, vagy költségeik Jegyzékeit a' Törvényszéknek bemutatják, azok előbb a' fő orvosok által megvi'sgálandók.

c.) Mindenik seborvostól félévenként a' járásabeli egészség állapotjárul, 's uralkodó nyavalyák 's azok gyógyítása' sikérieről tudósittatván, kötelesek a' felsőbbi rende-
lések szerént tőlök kívántató időszakai jelentéseikben, mennyiben használhatók, beiktatni, 's ebbeli felentéseiket a' nagy mélt. magyar kir. helytartó tanácsnak 1826. Évi Augustus 8-ról 19749. szám alatt költ Intézete mellett közlött, 's foglalatlanban alatt látható példányok szerint szerkesztve a' megyei egészség dolgára ügyelő küldöttségnek minden esztendőben bémutatni, jelesül :

1-ör Általános az egészség állapotjárul.

2-ör A' Gyógyszertárok vi'sgálatáról, melynek végrehajtása alkalmával egyszer'smind a' helybeli fűszerárusok boltjaikat is megtekintvén, nem tartanak e' valamely tiltott némű orvosi szereket? ha általok e' részben a' felsőbbi rendeléseket áthágva tapasztalják, az iránt a' vármegyét figyelmeztetik.

3-ör A' veszett állatok harapásából keletkezett szerentsétlen esetekről.

4-er A' marha betegségről.

5-ör A' járvány - epidemicus - nyavalyákról.

6-ör A' Gyógy - vizekről — de aquis soteriis.

7-er A' Pokol varról — de carbunculo sporadico.

8-ör A' természeti ritkább jelenetekről, de phoenomenis rarioribus - milyen a' földrengés, — levegői gyúladások — ignes spontanei. — 's a' t.

9-ör A' Sebészi, bába, bonczoló, és barom - orvosláshoz tartozó eszközök állapotjárul. —

10-er Az egész megyében az orvosok' számáról

11-er A' megyében akárhol megüresedett orvosi, seb-
orvosi, bába, 's háromorvosi helyekről —

12-er A' Törvény szerént kívántató bonczolásokról —
de sectionibus seu obfuctionibus legalibus. —

13-or A' kórházakról, és egyéb gyógyító intézetekről.

14-er Az orvosi poltiát illető tárgyakról; továbbá:

d.) Kötelességekben áll a' megyebeli adózó nép, 's megyei fogházbeli rabok számára kiszolgáltatott orvosi szerkrüli számadást, az e' részben fenálló felsőbb rendszabásokhoz képest készítve a' vármegyének félévénként bemutatni.

e.) Minthogy munkálodási egész körük az egészség dolgában érkezett és érkezendő szabály rendeletekben foglaltatik, tartoznak azokat jegyző könyveikbe időről időre, a' mint nékiek kiadatnak, pontosan beiktatni, 's minden esztendő végével az egészség dolgára ügyelő küldöttségnek kivonatiisan olly végre bemutatni, hogy azokhoz képest a' múlt év lefolyta alatt mi történt, a' küldöttség számon kérhesse, 's iránta a' vármegyét is tudósithassa; — végre:

f.) A' középponton lakó főorvosnak szoros kötelessége a' megyei fogházbeli rabok kórházában, valamenyszer kívántatik, megjelenni, a' rabokat gyógyítani, 's a' középponti seborvosnak a' betegekkel való bánás iránt utasítást adni, 's hogy az megtartassék, felvigyázni:

XXIV. CZIKKELY.

A' Seborvosokról.

A' Járásbeli seborvosok kötelessége.

a.) Az egészség dolgában a' főorvosoktól vett utasítás szerint eljárni, 's minden félévben őket az egész járásról tudositani. Mit, hogy annál bizonyosabban eszközlhessenek:

b.) Kötelesek a' járás minden helységeit és pusztáit legalább egyszer minden hónapban bejárni, azon betegségekben, mellyek tudományi körüket megnem haladják, az adózó népnek tüstént segedelm-t nyújtani, a' nagyobb betegeket, vagy valahol kiütött járvány nyavalyát az illető főorvosnak azonnal bejelenteni, és tőle utasítást kérni. —

c.) Gyógyításaikért, a' szegényebb sorsú adozóktól semmit sem vehetnek, 's a' vagyonosabbaktól is csak úgy, ha a' gyógyítás módját, 's költségeiket, az illető főorvos-

nak irásban előadván, az fáradságuk minémüségéhez képest a' kívánt bért feleslegesnek nem találja. —

d.) Egyik fő kötelességek a' himlő oltás mellyben a' nagy méltóságú magyar királyi helytartó tanácsnak 1820. Évi nov. 28-ról 28950 és 1826. Évi Julius 4-ről 17186. számok alatt költ Intézményekben kimerítőleg előadott mód-dal tartoznak pontosan eljárni, 's azok szerint szerkesztendő tudósításaikat az egésségre ügyelő állandó küldöttségnek, minden esztendőben December végeig, okvetetlen, 's felelet terhe alatt bemutatni. —

e.) Ha valahová akár valamelly nyavalya' kiütése esetében, akár bonczolás végett a' járásbeli tisztviselők által rendeltetnek, időhaladék nélkül tüstént megjelenni, 's az első esetben a' kívántató orvosi Intézeteket megtenni, a' másokban pedig a' bontzólást végrehajtani, 's a' látleletet róla elkészítve az illető polgári tisztviselőnek kiadni; — végre különösen:

f.) A' középponti seb orvos köteles a' megyei tömlő-czökben 's kórházban, mindennap, ha kívántatik megjelenni, a' fő orvos utasítását mindenekben követni, 's minden törvényszékek alkalmával a' rabok testi alkatjukat megvi'sgálni, 's azt különös jegyzékbe foglalva az ítélet hozatalakor használat végett a' fő Ügyvédnek átadni, ha pedig valamelly rabra nézve külön is kívántatnék, az orvosi bizonyítványt külön is elkészíteni olly végre, hogy a' felsőbbi ítélő törvényszékek elébe terjesztendő perekhez csatoltathassék. —

XXV. CZIKKELY.

A' Vármegye' Mérnökeiről.

A' Vármegyének két rendszerenti 's jelenleg két tiszteletbeli mérnöke van. Kötelességek:

a.) Az állandó uti küldöttségben legalább egynek közülök megjelenni olly végre, hogy a' mennyiben az utak, 's töltések gyakorlati része fordul elő: abban a' mérnöki tudomány szabályai szerint felvilágosítást adjanak.

b.) Ha valahol akár töltések akár átvágások szükségesek, a' tervet mindenkor ők dolgozzák ki, 's annak helybehagyása után a' munka végrehajtását ők igazgatják.

c.) Valahányszor akár új épületek 's hidak építése, akár régiek kiigazítása forog fenn, az illető mesteremberek által készített tervet, 's költségek jegyzékét megvissgálják észrevételeiket 's azokhoz képesti változatokat írásban, 's rajzban is előterjesztik. Végre.

d.) Akár urbéri rendezések alkalmával, akár más esetekben, mellyekben az illető földabraszok meghitelesítése kívántatik, ezt a' kiküldött törvényes bizonyság vagy küldöttség jelenlétében ők eszközlik, 's annak jeléül a' térképeket alá írják.

D^e BALLAGI GÉZA.